

OTDK-dolgozat

2025

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

**KRIPTOESZKÖZÖKKEL KAPCSOLATOS SZÁMVITELI ÉS
ADÓZÁSI KIHÍVÁSOK**

**CRYPTOASSET RELATED ACCOUNTING AND TAXATION
CHALLENGES**

Szabó Zalán

Konzulens: DR. ERDŐS GABRIELLA

Kézirat lezárása: 2023. május 18.

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	1
II. A kriptoeszközökkel kapcsolatos fogalmak és technológiai alapvetések	3
III. A kriptoeszközök jogi besorolása	7
III.1.1. A dologi jog rendszere és a kriptoeszközökkel való kapcsolódási pontok.....	7
III.1.2. <i>Pénz vagy értékpapír-e a bitcoin? A pénz közgazdaságtani és jogi alapjai</i>	8
III.1.2.1. Az egyes közgazdaságtani pénzülméletek bemutatása	8
III.1.2.2. A kriptoeszközök rendszerezése pénzügytani szempontból	10
III.1.2.3. A kriptoeszközök értékpapírijogi természete	12
III.2.1. <i>A polgári jogi értelemben vett jogok és a kriptoeszközök kapcsolódási pontjai</i> ...	14
III.2.2. <i>A gordiuszi csomó átvágása: kriptovaluta mint követelés?</i>	16
III.3. <i>Összegzés: a kriptoeszközök jogi minősítése</i>	19
IV. A kriptoeszközök számviteli besorolása	21
IV.1. <i>Bevezetés a kriptoeszközök számviteléhez: a számvitel és a jog kapcsolódási pontjai</i>	22
IV.1.1. Immateriális javak – IAS 38 standard	24
IV.1.2. Készletek – IAS 2	27
IV.1.3. Pénzügyi instrumentumok – IAS 32	29
IV.1.4. Pénzeszközök	32
IV.2. <i>A magyar kriptoeszköz megközelítés elhelyezése a nemzetközi szinten</i>	34
IV.3. <i>A számviteli elméletek érvényesülése a gyakorlatban</i>	42
IV.3.1. Nemzetközi példa az immateriális javak közti elszámolásra	42
IV.3.2. Nemzetközi példa a készletek közti elszámolásra	46
IV.3.3. Magyar példa a követelések közti elszámolásra	49
V. A kriptoeszközök adózásával kapcsolatos kérdések	52
V.1. <i>Bevezetés az adózással kapcsolatos kérdésekbe</i>	52
V.2. <i>A kriptoeszközök társasági adó vonzata</i>	52
V.2.1. Társasági adó eltérések az IFRS rendszerében	53
V.2.1.1. Immateriális javak a társasági adóban	53
V.2.1.2. Készletek a társasági adóban	59
V.2.1.3. Pénzügyi instrumentumok és értékpapírok a társasági adóban	62
V.2.1.4. Pénzeszközök a társasági adóban	67
V.2.1.5. Követelések a társasági adóban	69
VI. Összefoglalás	73
Felhasznált irodalom és források jegyzéke:	75
Felhasznált jogszabályok, standardok:	83
Mellékletek:	85

I. Bevezetés

A számvitel mint tág értelemben vett diszciplína egyesek szerint egyidős az emberiséggel (Mouck, 2004). A rendelkezésre álló vagyon szisztematikus rendszerezésének tudománya pedig a gazdálkodás volumenének és minőségének drasztikus megváltozásával, növekedésével kéz a kézben indult szintén fejlődésnek. (Stephan E., 2007). Az ókori és középkori termelési viszonyok később azonban ismételten átrendeződtek, az üzleti viszonyok komplexebbé váltak, ami megkövetelte a nyilvántartások részletesebbé válását. Általános jelenséggé vált, hogy a kereskedelem térnyerésével a tudomány, s így a számvitel mint a gazdaság sajátos és egyben igen pragmatikus nyelve ezen tendenciákat fejlődési ütemében leköveti (Kómár, 2017). Nincs ez másképpen ma sem, ám az ipari forradalom egyes fázisai eddig nem látott ritmusban követelik meg a jogalkotótól, illetve az akadémiai rétegtől az adekvát innovációt és adaptációt (Fogarasi, 2011).

Ezen innováció, a számítástechnika, és a pénzügyek, pénzügyi technológia sajátos termékei a kriptoeszközök. Mára széles körben bevett és ismert fogalmakat prezentálnak a „kriptoaluták” és a többi *blokklánc* technológiára épülő kriptoeszköz. Az ismertség elsősorban a globalizáció és az internet világának köszönhető, a kriptoeszközök markáns termékeit képezik a negyedik ipari forradalomnak (Akdoğan, Kurular, & Geyik, 2019). Sokan foglalnak amellet állást, hogy a különféle kriptoeszközök valójában nem kizárólag egy múltó trendet testesítenek meg, hanem azok léte szerves módon piaci szükségletekben gyökeredzik. Az internet világa számos iparágban alternatívát kínál a különféle hagyományos szolgáltatásokkal szemben. Így a technológiai úton megvalósuló decentralizáció révén – tudniillik, hogy az egyes online terek sorra felszámolják a szolgáltatásnyújtás fizikai tereumát – kihagyhatóvá válnak azok a klasszikus közvetítő felek, amelyek akár jelen esetben a pénzügyi piacokon meghatározó szerepet töltöttek be (bankárok, brókerek, letétkezelők, sőt akár az állam is). A blokklánc révén ugyanis a tranzakciók automatizálhatóak, személyre szabhatóak, elemeire bonthatóak, illetve az online térbe ültetéssel számos kényelmi funkció is elérhetővé válik (Prasad, 2022). A növekvő piaci kereslet okán pedig a kriptoeszközök piaci kapitalizációja, egyes tokenek árfolyama az egekbe szökött, s az 2021 őszére elérte az eddig historikus csúcsot.¹ Az akkori tartós növekedés nem volt tartható, így 2022 – a kibontakozó orosz-ukrán konfliktus és a gazdasági recesszió mellett – a kriptoeszközök számára is elhozta a drámai visszaesést. Év végére pedig a sajtó beharangozta a rögzülni látszó „medvepiacot” (Mark & De Vynck, 2022).

¹ A dolgozat írásának időpontjában a talán legpopulárisabb kriptoeszköz, a bitcoin, eddigi legmagasabb piaci ára 68.925 USD/BTC. Lsd. <https://tinyurl.com/mwefrw8k>

A hatalmas veszteségek ellenére számos szerző azonban mégis éppen amellettt érvel, miszerint – s főképpen tekintettel arra, hogy a meredek visszaesés nem szokatlan ezen a piacon – a technológia és a kapcsolódó infrastruktúra éppen ezen időkben fog virágzásnak indulni (Wilde, 2022). Egy valami azonban változatlanul látszik hazánkban innen és azon túl: a kriptoeszközök szabályozásának tempója, a jogalkotó reakcióideje nem áll egyenes arányban ezen sajátos iparág belső reakcióidejével: a technológia folyamatosan utat törni látszik magának, szemben az egyes joghatóságok törvényhozóinak konzervatív megközelítésével. Így mind az Európai Unió, mind Magyarország mellőzi azokat a hatályos, specifikus és kifejezett jogszabályi rendelkezéseket, melyek elengedhetetlenek lennének a kriptoeszközök számviteli és adójogi kezeléséhez.

Kutatásom célja ezért az, hogy feldolgozzam a kriptoeszközöket bármilyen célból megszerző, tartó és elidegenítő társaságok nyereségadóztatásához kapcsolódó szakirodalmat, mellyel kapcsolatban kialakítom saját álláspontomat, reflektálok a szakirodalomra, az egyes jogalkotói kezdeményezésekre, illetve a kezdetleges jogalkalmazói gyakorlatra, megpróbálkozva normatív keretek közé szorítani a szükséges rendelkezéseket. A társasági nyereségadóztatás hazai rendszerére tekintettel először jogi szempontból elemzem a különféle kriptoeszközöket, azon belül az egyes tokenekfajtákat, annak érdekében, hogy azok elhelyezhetőek legyenek a megfelelő eszközkategóriák sorai között a számvitel rendszerében. A számviteli rendszerépítés, rendszerezés kapcsán, építve a jogi alapvetésekre, a hazai és a nemzetközi szabályozó szervek útmutatásait veszem origónak. A magyar adóhatóság és az IFRIC állásfoglalásait kísérlem meg egyeztetni a jogi szakirodalommal, azzal a céllal, hogy egy precíz szisztémán keresztül láttassam a társasági jövedelemadó kapcsolódási pontjait a számvitelhez és a joghoz. A jogi minősítés ugyanis a számviteli kezelés előfeltételeként lép fel, utóbbi pedig az adójog számára képez előzetesen eldöntendő kérdést. A magánszemélyek adózásának vizsgálata – logikai és terjedelmi okok miatt – kívül esik a dolgozat vizsgálandó területén.

II. A kriptoeszközökkel kapcsolatos fogalmak és technológiai alapvetések

A jogi, számviteli és adózási kérdések érdemi tárgyalása előtt, szükségesnek tartom röviden felvázolni a kriptoeszközök mögött húzódó technológiai hátteret a jobb megértés végett. Ezzel kapcsolatban támaszkodom egy korábbi, 2023. tavaszán az Országos Tudományos Diákköri Konferencián bemutatásra kerülő dolgozatomra (Szabó, 2022).

A *blockchain* (vagy blokklánc) egy *peer-to-peer* hálózat, amelyet első ízben 2008-ban ismert meg a mai formájában a világ, és amely egy úttörő számítástechnikai titkosítási módszeren alapszik: az adatokat egy ún. megosztott főkönyvi technológia segítségével rögzítik és hitelesítik, nem csak a tranzaktáló felek, hanem számos más fél (bányászok). A blokklánc rendszerben a főkönyv több egyező adatbázisra oszlik, melyek mindegyikét egy-egy „bányász” vizsgálja felül és hitelesíti különféle matematikai műveletek megoldása révén. A több, párhuzamos, harmadik feles hitelesítés okán a blokkláncra felfűzött adatok (blokkok) egymástól függetlenül, az online térben decentralizáltan kerülnek rögzítésre, ezzel meggátolva azt, hogy a blokkláncot valaki eredményesen megtámadja (Tucker, 2019).

A fentiek okán a kriptovaluta, az egyik legismertebb kriptoeszköz fajta - függetlenül a jogi minősítésről szóló későbbi fejezetben általam leírtaktól - alapvetően különbözik a hagyományos fizetőeszközöktől. A jegybank által kibocsátott, egy-egy állam által hivatalosan elismert, jogilag elfogadott valutát fiat pénznek hívják. A fiat pénz, hagyományos jelentése szerint legalábbis, olyan fizetőeszköz, amely belső értékkel bír. A bretton-woodsi rendszer felbomlása óta ez az érték mára már kizárólag a mögöttes kereslettől és kínálattól függ (MacKinnon, 2022). Ezzel szemben a „kriptovaluta” csak kitalált valuta (Halász, 2019). Megjegyzem, hogy azóta, mióta a fiat valuták értéke is kizárólag csak a kereslet és kínálat alakulásától függ, a kriptoeszközök ezen az alapon nem feltétlenül különböznek a hagyományos fiat pénzeketől. Én a különbséget főként a pénzkibocsátás állami monopóliumában, a fiat valuták mögött fellelhető állami garanciában és az ebből eredő stabil és széles körben érvényesülő bizalomban látom. A blokklánc technológián alapuló kriptovaluta ugyanis decentralizált, a kibocsátás nem egy központi nemzeti bank monopóliuma, a kriptovaluta értékét, a tranzakció valóságát független piaci szereplők és maga az algoritmus feltörhetetlenségébe vetett bizalom garantálja.

Noha a legismertebb megjelenési formája a kriptoeszközöknek az ún. fizetési token („*kriptovaluta*”) – különösen annak ismertebb formái, mint a bitcoin –, ezen eszközök sokkalta sokszínűbb tartalmat foglalnak magukba. A kriptoeszköz ugyanis a gyűjtőfogalom, amely magában foglalja a megosztott főkönyvi technológiára épülő vagyontárgyi formákat, így

többek között a virtuális vagy kriptovalutát is (FCNB, dátum nélk.).² A gyűjtőfogalom megjelenési formái különféle tokenekre bonthatók (egyedi forma, eltérő gazdasági tartalommal). A következőkben ezeket az egyes tokeneket kívánom röviden bemutatni a teljesség igénye nélkül. Hagyományosan a kriptovaluta a pénz helyettesítésére szolgáló instrumentumot takart, amely a blokklánc technológiát kihasználva betölteni igyekszik a pénz fizetőeszköz funkcióját, kihagyva bizonyos, közvetítő szerepet betöltő piaci szereplőket (bankok), sok szempontból helyettesítve a központi jegybankok funkcióit (pénzteremtés, monetáris politika által befolyásoltság, felügyelet) (azaz decentralizált) (OECD, 2022). Mára már azonban a blokklánc számos egyéb felhasználása is ismeretes. Így különleges kötelmek, úgynevezett okosszerződések (*smart contract*) köthetők a blokkláncon keresztül, amelyek valójában egy programozott megállapodást testesítenek meg. Maga a *smart contract* – a nevével ellentétben – azonban jogi értelemben kevésbé szerződést, s inkább az alapul szolgáló szerződéses kötelelem virtuális térben történő automatizált végrehajtását jelenti (Csitei).

Egy másik hasznosítási lehetősége a technológiának a jogi személyek egy új generációjának létrehozása: az ún. decentralizált autonóm szervezetek (DAO) olyan online térben létező entitások, amelyek vagyonegyesítő funkciót látnak el, jellemzően „token” formájú „részesedést”³ lehet bennük szerezni hagyományos pénz ellenében (Mendelson, 2019). A meghatározott mennyiségű tokenek adott birtokolt százaléka után a tokenbirtokos szavazati jogot szerez a DAO kormányzásában. Ez a szavazás pedig szintén a blokklánc technológiát hasznosítja (Wright, 2021).

A szakirodalom azon része, amely úgy igyekszik minősíteni a kriptoeszközöket, hogy nincs tekintettel a kriptoeszközök heterogenitására, sokszor azért jár el sikertelenül, mivel a kriptoeszközök mára nagyon változatos képet mutatnak: attól függően, hogy mi az adott token célja, determináló különbségek mutatkozhatnak a végeredményben. A rossz megközelítések tovagyrúzó hatása különösen szembetűnő a számviteli besorolások esetében, ahol véleményem szerint a hangsúlyt az adott token gazdasági tartalmára kellene helyezni.

A kriptovaluta szó a hagyományos, köznyelvi értelemben valójában *fizetési token*t testesít meg. A svájci FINMA⁴ egy 2018-as tájékoztatója szerint a fizetési tokenek olyan fizetési eszközök,

² További példa kriptoeszközre: utility token, security token, nem helyettesíthető token (NFT)

³ Lsd. később az *értékpapír token* fogalmát.

⁴ A FINMA útmutatásai számos kontinentális és tengerentúli szabályozási kísérlet és publikáció alapjául szolgálnak.

amelyeket árukért vagy szolgáltatásokért cserében elfogadnak vagy pénzfizetési és értékkiegyenlítés műveletek kielégítésére szolgálnak.⁵

Az *eszkőalapú tokenek* sajátságos tokeneknek minősülnek. Ezek olyan kriptoeszközök, amelyek egy mögöttes termékhez (például az arany vagy a nyers kőolaj értékéhez) vannak kötve. A mögöttes termékhez (valamilyen speciális eszköz, vagy eszközcsoport) kapcsolódás célja, hogy a kriptoeszköz stabilan megőrizze az adott termékhez viszonyított *relatív* értékét. Az értékállandóság a hagyományos tokenek nagyfokú volatilitását hivatott kiküszöbölni (Arner, Auer, & Frost, 2020). Sajátságos eszközalapú tokenek az ún. *stabil kriptopénzek* (egyesek szerint „*elektronikus pénz alapú token*”), amelyek valamely fiat pénz értékéhez vannak kötve.

Az *értékpapír token (security token)* egy blokkláncon rögzített befektetési termék digitális reprezentációja, amely, véleményem szerint legalábbis, értékpapíri jogi előírások hatálya alá kellene, hogy essen. Eltérően a fizetési tokenektől, az értékpapír tokeneket nem fizetési műveletek teljesítésére használják. (Lambert, Liebau, & Roosenboom, 2022). Az értékpapír token jellemzően a kibocsátó cash flowjából vagy eredményéből biztosít részesedést. Ahogyan fent utaltam rá, ezen tokentípus elsődleges funkciója a DAO-k esetében nyer értelmet.⁶

A *használati tokenek* általában egy projekt vagy kapcsolódó applikáció által fedezettek, és egy adott meghatározott juttatással járnak, így arra hivatottak, hogy digitális úton hozzáférést biztosítsanak az adott applikáció vagy szolgáltatás használatához a blokklánc infrastruktúrán keresztül (Di Angel & Salzer, 2020). Összehasonlításképpen, az értékpapír tokenek tehát tulajdonosi (rész)jogosultságot biztosítanak egy gazdálkodóban, a használati tokenek ezzel szemben pedig általában nem egy vállalkozás idegen forrásait testesítik meg, hanem valamilyen speciális szolgáltatást lehet általuk igénybe venni. A használati tokenek legjellemzőbb manifesztációi egy-egy számítógépes szoftverprogramban ragadhatóak meg.

A *nem helyettesíthető tokenek* („NFT”) egyedileg azonosítható tokenek, működésük okosszerződéseken keresztül valósul meg. Az NFT-k lényege, hogy egy-egy ilyen token lényegileg tulajdonjogot kíván adományozni a megszerzőjének⁷ vagy legalábbis ki akarja zárni mások rendelkezési jogosultságát az eszköz felett, illetve, hogy maga az NFT nem sorozatban

⁵ FINMA. Wegleitung für Unterstellungsanfragen betreffend Initial Coin Offerings (ICOs). 2018. 3. Forrás: <https://www.finma.ch/de/~media/finma/dokumente/dokumentencenter/myfinma/1bewilligung/fintech/wegleitung-g-ico.pdf?la=de>

⁶ Deloitte. Security token offerings: The next phase of financial market evolution? 6. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cn/Documents/audit/deloitte-cn-audit-security-token-offering-en-201009.pdf>

⁷ Az NFT-k felett szerezhető tulajdonjog lehetősége jogi szempontból vitatható, melyről a későbbiekben számolok be.

kerül kibocsátásra, hanem lényeges tulajdonsága az egyediség, a helyettesíthetlenség. Az NFT-k műalkotásoktól kezdve, twitter posztokon át, ingatlan adásvételi szerződésig rengeteg formát ölthetnek (Olsson, 2022).

Eltekintve a kriptoeszközök funkcionális kategorizálásától fontosnak tartom, hogy szóljak arról is, mire lehet a gazdaság körforgásában, akár az egyes gazdasági társaságok oldalán hasznosítani a különféle tokentípusokat. A talán leginkább szembetűnő funkció a fizetési tokeneknél merül fel: a fizetési tokenek elsődleges rendeltetése a fizetési műveletek lebonyolítása. A fizetési tokenek tehát a hagyományos fiat valutákat voltak hivatottak helyettesíteni (Claeys & Demertzis, 2018). A mögöttes gondolat a nem kormányzati szervek által kibocsátott pénz mögött eredetileg az volt, hogy a kriptoeszközök értékebe (árfolyamába) nem szólhatnak bele az illetékes kormányzati szervek, ezzel kielégítve egyfajta libertariánus politikai igényt (De Filippi, 2014). A fizetési funkciók mellett a kriptoeszközök egy másik felhasználás módja, amely talán kronológiai sorrendben a következő mérföldkövet jelentette, a kriptoeszközök befektetési eszközként történő tartása (Ecer, Böyükaslan, & Zolfani, 2022). A befektetések pedig irányulhatnak rövid és hosszútávra, történhet pusztán spekuláció, de stratégiai elemzésből fakadó megfontolások mellett is. Az érme „másik oldala”, a befektetési oldal mellett a vállalkozási oldal: a gazdálkodó saját, üzletszerű tevékenysége körében kriptoeszközöket „bányászhat”, melynek célkeresztjében szintén általában a profit áll. Ennek okán kijelenthető, hogy ezek a tartalmilag is sokrétű eszközök a kapcsolódó érdekhordozók szándékai szerint csoportosítva is színes palettát prezentálnak.

III. A kriptoeszközök jogi besorolása

A kriptoeszközök jogi minősítése számos nehézséget rejt magában, ugyanis maguk a kriptoeszközök is igen diverz képet mutatnak attól függően, hogy milyen típusú tokenről van szó. A jogi kategorizálás során, azt gondolom, a hagyományos vagyonelemfajtákat érdemes áttekinteni, figyelemmel az egyes csoportok jogdogmatikai jellemzőire. A legtágabb felosztása az vagyonelemeknek a kötelmi jog és a dologi jog köré csoportosítható (Gárdos I. , 2018). A kötelmi jog terepében helyezkednek el a jogok és követelések, a dologi jog pedig a szó klasszikus jogi értelmében (*res*) a pénzt, egyéb tekintetben pedig az értékpapírokat foglalja, azzal, hogy az értékpapírok számos kötelmi jogi tulajdonsággal is bírnak.

III.1. A kriptoeszközök elhelyezése a magyar dologi jogban

A kriptoeszközök elhelyezése a mai magyar jogrendszerben önmagában kihívást jelent a jogalkalmazó számára. Véleményem szerint nem meglepő a téma nehézsége, ha figyelembe vesszük például azt, hogy nem pusztán a hazai jog szembesül számottevő nehézséggel a jogi kategorizálás során, hanem a technológiai fejlődés ezen melléktermékeiről az ilyen szempontból rugalmasabb angolszász országokban (*common law*) is megoszlanak a szakirodalmi vélemények (Fox, 2018). Ezzel szemben a magyar jogrendszer a kontinentális jogcsaládba, azon belül is a germán jogkörbe tartozik (mint a német, osztrák és svájci jog). Erre a rendszerre eleve jellemző a joganyag zárt rendszerbe tagozódása, az absztrakt jogintézmények alkalmazása, különös tekintettel a dologi jogra (Visegrády, 2019).

III.1.1. A dologi jog rendszere és a kriptoeszközökkel való kapcsolódási pontok

A dologi jog vizsgálatának fontossága különösen akkor ötlik szembe, ha vizsgálat alá vonjuk a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:14. §-át, amely címében utal arra, hogy ezen jogszabályhely tartalmazná a civilisztika tudománya szempontjából oly fontos dologfogalmat. Ezzel szemben a szabályozás a dolgot közvetlenül mégsem definiálja, hanem csupán azt rögzíti, hogy mi lehet pontosan jogi értelemben véve tulajdonjog tárgya. Így a jogalanyok tulajdonjogot szerezhettek a birtokba vehető testi tárgyakon, valamint a pénzen, értékpapíron, és a dolog módjára hasznosítható természeti erőkön, azaz tehát a polgári jogi értelemben vett *dolgokon*. A testi kiterjedéssel bíró tárgyi forma, mint a dolgok jellemző megjelenése a kriptoeszközök kapcsán nem jöhet szóba, hiszen testi kiterjedésen a valóságban, fizikai formában megfogható tárgyasult eszközöket kell érteni (Menyhárd, A tulajdonjog általános szabályai, 2020). A természeti erőforrások távolról sem

rokoníthatóak a kriptoeszközökkel, így véleményem szerint dologi jogi értelemben egyedül a pénz-, és az értékpapírszabályozást érdemes mélyebben vizsgálni.

III.1.2. Pénz vagy értékpapír-e a bitcoin? A pénz közgazdaságtani és jogi alapjai

Az eddig elmondottakkal szemben az újfajta technológiák sokszor leginkább csak közgazdaságtani jelentőségükön keresztül ragadhatóak meg, így szükséges a pénz, illetve az értékpapír fogalom jogi értelmezése mellett a közgazdasági tartalmának vizsgálata is.

III.1.2.1. Az egyes közgazdaságtani pénzülméletek bemutatása

Az eddigiekből kitűnhet, hogy sokan valóságosan pénzként kezelik a kriptovalutákat (fizetési tokeneket). Ez pedig további számos kérdést felvet. Valóban pénznek lehetne tekinteni egy ilyen digitális jelet? Egyáltalán mi teszi a pénzt pénzzé? Az első kérdésre bátran felelhetnénk, hogy az, hogy egy fizetőeszköz csak digitális jelként létezik, problémát eddig sem jelentett. Ez némiképp ellentétesnek tűnhet a Ptk. korábban említett 5:14. §-ával, amely a pénzt egyértelműen dologként nevesíti. Azonban világos, hogy dologi jogi értelemben pénz alatt a jegybankpénzt, a készpénzt kell érteni (Menyhárd, Dologi jog, 2014). A Ptk. 6:42. §-a ugyanis lehetővé teszi, hogy a pénztartozást a jogosult fizetési számlájára való befizetés vagy átutalás útján is teljesíteni lehessen. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) értelmező rendelkezéseiben a jogalkotó pedig megteremti az elektronikus pénz intézményét, melyet gyakran összekevernek a kriptovalutával. A Hpt. az elektronikus pénzt úgy nevezi meg, mint az ilyen pénz kibocsátójával szembeni követelés által megtestesített, elektronikusan tárolt összeg, amelyet pénzeszköz átvétele ellenben bocsátanak ki a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló törvényben⁸ meghatározott fizetési műveletek teljesítése céljából, és amelyet az elektronikus pénz kibocsátóján kívül más természetes és jogi személy, jogi személyiség nélküli jogalany és egyéni vállalkozó is elfogad. Ezzel szemben a kriptovaluta, ahogyan a bevezetőben is említettem, csak virtuális (kitalált) valuta (Halász, 2019), amelynek nincs a fenti értelemben vett kibocsátója.

⁸ Fizetési műveletről lsd. a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény 2. § 7.: a fizető fél, a kedvezményezett, a hatósági átutalási megbízás adására jogosult és az átutalási végzést kibocsátó által kezdeményezett megbízás - valamely fizetési mód szerinti - lebonyolítása, függetlenül a fizető fél és a kedvezményezett közötti jogviszonytól,

Összehasonlításképpen, az elektronikus pénz esetében általában pénzben kifejezett értékről beszélünk (*fiat pénz*)⁹, amely (i) digitális hordozón található, (ii) kibocsátáskor átvett vagy átutalt összegnél nem lehet kevesebb, mint a kibocsátott elektronikus pénz értéke, (iii) a kibocsátón kívül más személyektől is elfogadott fizetési eszköz.¹⁰ Ilyen elektronikus pénzre lehet példa az, amikor valaki olyan FinTech szolgáltatóknál tárol (elektronikus) pénzt, mint a Revolut vagy a PayPal. Ezzel szemben a virtuális valuta rendszerében az elszámolási pénznem nem felel meg egyik fiat valuta pénznemének sem, illetve míg az elektronikus pénzre kiterjednek olyan állami és államközi jogi szabályrendszerek, mint a pénzmosás elleni Pénzügyi Akciócsoport (FATF) által kidolgozott szabványok, a kriptovalutát névtelenség kíséri (Bacsó, 2016). Ezen kiemelések természetesen sem egy jogász, sem az átlagember számára nem bírnak az újdonság erejével, pusztán azt kívánják szemléltetni, hogy a jogi definíciók itt nem sok haszonnal bírnak. Éppen ezért, szükséges a kriptovaluták közgazdaságtani megközelítése, az utóbbi tudományterületen jelenleg regnáló pénzelméletek – legalább minimális alapossággal történő – kifejtése.

Az egyes bevett pénzelméleteket, úgy vélem, két csoportra érdemes bontani: az egyik irányvonal szerint pénzt kizárólag az állam teremthet (*állami pénzelmélet*), a másik azonban a pénztermelést elképzelhetőnek tartja a társadalmi intézmények által is (*társadalmi pénzelmélet*). Utóbbira példa Nagy Tibor elmélete, aki például úgy vélte, hogy a pénzt nem az állam teremti meg szabályaival, mert az spontán jön létre a fejlődés folyamatában (Nagy, 2007). Közgazdaságtani oldalról a pénzügytan három alapvető funkciót nevesít, ami a pénzt pénzzé teszi: a pénz fizetőeszköz (forgalmi eszköz), értékmérő eszköz és értékmegőrző eszköz. Az Európai Központi Bank modern felfogással is ugyanezt a három funkciót nevesíti.¹¹ Ezt sokan egyéb funkciókkal egészítik ki, sokan pedig egyes funkciókat vitatnak (Tiwari, 2018). Jelen dolgozat írója pénzként azonban a korábban felsorolt három funkció mindegyikével rendelkező instrumentumot ismeri el.

Összegezve, úgy tűnik, hogy a 21. századra a Bretton-Woods-i rendszer felbomlásával az állami pénzelméletek meghaladottá váltak. A pénz elszakadása az arany vagy más mögöttes naturáliák

⁹ Fiat pénz: minden olyan törvényes fizetőeszköz, melyet egy központi állami szerv bocsát ki, és állami garanciavállalással rendelkezik, illetve amit a polgárok készek elfogadni áruk és szolgáltatások ellenében, mivel jogszabályi fedezettel és ezáltal lakossági bizalommal rendelkezik. Megkülönböztetendő az aranyhoz vagy más referenciaegységhez kötött fizetőeszköztől, vagy másképpen „lebegő” valutának is nevezzük.

¹⁰ Ezzel kapcsolatban lásd. az Európai Parlament és a Tanács 2009/110/EK irányelvét az elektronikuspénz-kibocsátó intézmények tevékenységének megkezdéséről, folytatásáról és prudenciális felügyeletéről

¹¹ *What is money*, European Central Bank, www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/what_is_money.en.html

belső értékétől a pénz értékét szintén csak a kereslet-kínálat alakulásától tette függővé (Bayoumi & Eichengreen, 1994).

III.1.2.2. A kriptoeszközök rendszerezése pénzügytani szempontból

Igencsak fontos kérdés, hogy egy tőzsdén kereskedett termék éppen deviza, áru vagy értékpapír. Előbbiekben pénztani funkciókat vázoltam fel, azonban érdekes lehet az is, hogy a piac hogyan tekint az egyes ilyen termékekre. Éspedig különösen érdekes ez a kriptoeszközök esetében, ugyanis utóbbiak besorolását a különféle börzék esetében, hasonlóan a jogi és számviteli kategorizáláshoz, heves vita vette körül. Ezt a perspektívát azért tartom fontosnak, mert a pénzügytani megközelítés áll véleményem szerint a legközelebb a kriptoeszközökkel kapcsolatos kérdések gazdasági tartalom szerinti elbírálásához. Ez végsősoron jó kiindulópontot képviselhet a számviteli besorolás számára is. Az USA-beli Értékpapír- és Tőzsdefelügyelet (SEC) az amerikai bíróságok döntései nyomán arra a következtetésre jutott, hogy a kriptovaluták márpedig árucikkek (*commodity*), ugyanis – az értékpapírokkal szemben – a kriptovaluták értéke, csakúgy, mint például az aranyé is, nem függ külső közreműködők tevékenységétől is, tehát csak a kereslet és a kínálat határozza meg azok tőzsdén kialakult árát (Barton, Mcnamara, & Ward, 2022). Ennek ellenére, úgy gondolom, ez utóbbi tény önmagában nem zárna ki, hogy egy kriptoeszköz deviza legyen.

A korábbiakban felvázolt pénzfunkció-elmélet azonban igenis kizárná azt, hogy egy kriptoeszköz pénz legyen: (i) sérül ugyanis a fizetőeszköz funkció, mivel a legszélesebb körben elfogadott kriptovaluta, a bitcoin felhasználásával is csupán korlátolt körben lehet árukhoz jutni, (ii) sérül az értékmegőrző funkció, hiszen az ilyen pénzügyi termékek árának volatilitása rendkívül nagy (éppen ez vonzza a spekulánsokat), (iii) s végezetül sérül az értékmérő funkció is, mivel egyik kriptoeszköz sem alkalmas arra, hogy használható módon kifejezze egy termék árát, főként a második pontban is kifejtett magas volatilitás miatt. Hiszen, ha meg is próbálnánk például a kenyér árát bitcoinban kifejezni, azt napról napra újra kellene árazni a gyors árváltozások miatt (Wolla, 2018). Véleményem szerint ez utóbbi – tudniillik az értékmérő funkció fogyatékosága – a kriptoeszközök, különösen a fizetési tokenek legkeserűbb hiányossága. A közgazdaságtudomány egyik ősoreg, többek között Karl Marxtól eredeztethető elmélete érdekes módon, másfél évszázad távlatából sajátságos magyarázatot kínál a kriptoeszközök gazdasági-jogi kategorizálásának nehézségére, egyben összekötve a klasszikus pénzelméletet az amerikai jogalkalmazó példájával. Marx A Tőke című főművében nevesíti, meghatározza az *általános egyenértékes* fogalmát. Meglátása szerint létezik "*sajátságos*

áru fajta [commodity vagy Ware], amelynek természeti formájával az egyenértékforma társadalmilag összenő, pénzárúvá lesz, vagyis mint pénz funkcionál. Sajátos társadalmi funkciójává, és ezért társadalmi monopóliumává lesz, hogy az áruvilágban az általános egyenérték szerepét játssza. (Marx, 1955).” Marx ezen gondolatai vélhetően időben egybeesnek a társadalmi pénzülméletek megjelenésével. Maga az elképzelés pedig viszonylag könnyen párhuzamba állítható a kriptoeszközök fejlődési ívével. Bár egy állam szuverenitásának egyik eleme, hogy dönthet a hivatalos fizetőeszközéről (Bodin, 1987), praktikusabb a következőkben felvázolt perspektívába helyezni azt, hogy milyen jellegadó tulajdonságokkal kell egy árunak bírnia ahhoz, hogy *általános egyenértékessé* alakuljon.

Jelen dolgozat írója az állami pénzülméletek helyett a pénzügytan egy másik, sokkal általánosabb, újabb, s egyúttal a dinamikus technológiai fejlődés tükrében is időtállóbb pénzügytani elmélet nézeteit osztja. Nevezetesen, hogy a pénz valójában olyan csereeszköz, amelyet az emberek általánosan elfogadnak áruk, szolgáltatások, vagy kötelezettségek kiegyenlítése ellenében fizetségként (Hubbard, 2005). Ez az elmélet tehát azt mondja ki, hogy bármelyik ország devizája vagy valutája, vagy éppen jelen esetben akár egy kriptovaluta is mindaddig nevezhető csak „pénznek”, amíg – például – besétálva a boltba, reális esély van arra, hogy ezt az adott csereeszközt valamilyen árura vagy szolgáltatásra válthassa bárki (*pénzkereslet-elmélet*) (Husztai, 2001-2002).

Lényegében ezt a megközelítést követi az Egyesült Államok kormányzata is. Az USA Pénzügyminisztériuma 2013-as útmutatójában a következő megkülönböztetéssel élt: valuta (vagyis „igazi” valuta) az USA papír- és fémpénze, vagy bármelyik másik állam ilyen törvényes fizetőeszköze, ami kering a gazdaságban, illetve vásárlásra használják és elfogadják csereeszközként a kiállító országban. Ezzel szemben virtuális valuta az, ami csereeszköz, és valutaként funkcionál bizonyos környezetben, de nem rendelkezik az „igazi” valuta minden attribútumával (Network, 2013). Az utóbbi útmutató többek között azért is nevezetes az amerikai irodalomban, mivel elsőként vonta szabályozás alá, hogy miként minősül egy személy, aki virtuális pénzt használ, pénzáttaloló vállalatnak, amely így a pénzmosást és a terrorizmus finanszírozását megelőző szervek felügyelete alá tartozik.

Empirikus jelenség, hogy hiperinflációs időszakokban egy adott ország fizetőeszköze olyan mértékben elértéktelenedik, hogy mindhárom hagyományos funkcióját elveszíti, és helyette más fizetőeszközt kezdenek el használni az ország lakosai. Természetesen az ország egészséges működése esetén az emberek pénzbe vetett hite a kormányzat, az állam közjogi hatalmába vetett bizalmából fakad. Magyarországon ennek sarokköve az Alaptörvény K) cikkében kerül kimondásra: Magyarország hivatalos pénzneme a forint. Ez jogi értelemben norma, azaz

mindenki számára követendő, azonban a közgazdaságtan szempontjából, szerintem, ez csupán az ország állampolgárai pénzbe vetett hitének forrása.

III.1.2.3. A kriptoeszközök értékpapírijogi természete

Az értékpapírok vizsgálata kapcsán fontos faktornak bizonyul, tekintettel az empirikus tapasztalatokra, hogy az értékpapírok jogi szabályozása a XXI. századra szinte minden országban szigorú rendszert alkot (Bozsik & Zajác). Ezzel szemben a kriptoeszközök piaca szabályozatlan piacot képez (Blandin). Utóbbival kapcsolatban, áttekintve az egyes országok szabályozását, úgy látszik, hogy az egyes országok két megközelítési módot alkalmaznak a szabályozás kapcsán: vagy kategorikusan tagadják azt, hogy a kriptoeszköz rendelkezik értékpapírtulajdonságokkal, vagy a kriptoeszközök kereskedésével kapcsolatban is hasonló, a hagyományos értékpapírpiazi szabályokat imitáló szabályokat alkotnak.

A kriptoeszközök értékpapírijogi vizsgálatát elsősorban – az ilyen eszközök szempontjából egyébként is nagy jelentőséggel bíró szintér – az Amerikai Egyesült Államok mértékadó hatóságainak historikus megközelítése indukálja. Az USA Értékpapírpiazi Hatósága (SEC) ugyanis a kriptovalutákat egy korábbi nyilatkozatában értékpapírnak minősítette, amennyiben azok teljesítenek bizonyos feltételeket.¹² A kérdés tekintetében, véleményem szerint, azonban sem az előbbi, sem az amerikai szakirodalom nem foglal konzisztensen állást. Maga az amerikai jogalkalmazói („precedens”) gyakorlat is arra épít, hogy egy kriptoeszköz éppenséggel lehet értékpapír, vagy éppen nem értékpapír (más), attól függően, hogy az adott eszköz mennyire minősíthető *decentralizáltnak* (Hinman, 2018)¹³. Ennek alapján, ha egy sor különféle faktor (esetjog) szerint az eszköz decentralizált, akkor nem tartozik az értékpapírijogi szabályozás hatálya alá. A jogirodalom az alábbi példával illusztrálja ezt a distinkciót. Az ún. *Initial Coin Offering* (ICO) az *Initial Public Offering* (IPO) mintájára az adott kriptoeszköznek a nyilvánosság számára történő első kibocsátását testesíti meg (Frankenfield, Chavarria, & Overcast, Initial Coin Offering (ICO): Coin Launch Defined, with Examples, 2022). Az ICO projekt, ha megfelel az amerikai jogrendszerben implementált *Howey* tesztnek, így többek között az eszközt a nagy nyilvánosság számára elérhetővé teszik és így a kibocsátók tőkét gyűjtenek, értékpapírnak fog minősülni. A *Howey* teszt konkrét elvárásai szerint az értékpapír egy olyan befektetést jelöl, ami (i) mások erőfeszítésein alapuló, (ii) észszerűen elvárható profit érdekében vállalt (iii) kockázat (Commission, 2019). Egyéb esetben az adott kriptoeszköz az

¹² Lsd. SEC vs Ripple. <https://www.sec.gov/litigation/complaints/2020/comp-pr2020-338.pdf>

¹³ Lsd. William Hinman teljes interjúját: <https://www.sec.gov/news/speech/speech-hinman-061418>

eset összes körülményét mérlegelve nem feltétlenül minősül értékpapírnak az amerikai szabályozás szerint sem (Jai & Lightspark, 2022).

Az értékpapír magyar fogalmi elemei, vonatkozó szabályai a magyar jogrendszeren belül részben a Ptk.-ban, részben egyéb jogszabályokban találhatóak. A Ptk. 6:565. §-a szerint az értékpapír olyan egyoldalú jognyilatkozat, amely papíralapú okiratként vagy jogszabályban megjelölt más módon létrehozott, rögzített, nyilvántartott és továbbított adatösszességgként (dematerializált értékpapírként) a benne foglalt jogot úgy testesíti meg, hogy azt a jogot gyakorolni, arról rendelkezni csak az értékpapír által, annak birtokában lehet.

Összességében elmondható, hogy a magyar jog precízebben határolja le az értékpapír fogalmát, szigorúbb feltételeket szab számukra (mint az amerikai). Értékpapírnak kizárólag olyan okirat vagy elektronikus jel minősülhet, amelyet jogszabály értékpapírnak minősít, ennek hiányában pedig a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény (a továbbiakban: Tpt.) szerinti felügyeleti engedély birtokában és további feltételek teljesülése esetén értékpapírnak minősülhet az okirat vagy elektronikus jel akkor, ha abban a kibocsátó azt értékpapírként ismeri el (nyilatkozat) (Gárdos M. T., 2017). Úgy vélem, hogy a szigorúbb magyar szabályozás eredményeképpen jogi értelemben nem tekinthet a magyar jogalkalmazó a kriptoeszközökre értékpapírként, hiszen (általában) nem tartalmazznak erre vonatkozó nyilatkozatot, ám ami még fontosabb, sem jogszabályi, sem felügyeleti engedéllyel nem rendelkeznek ebben a tekintetben. Kérdéses, hogy az értékpapír tokenek, akár csak a jövőben, ha kibocsátóik meg kívánnák feleltetni ezeket a klasszikus értékpapír jogszabályoknak, milyen módon pótolhatnák ezen kellékeket. Erre kizárólag jogszabálmódosítás esetén látok jelenleg lehetőséget.

A kriptoeszközök értékpapírkénti minősítése egyébként azért bírhatna jelentőséggel, mivel, ha a jogalkalmazó az egyes ilyen eszközöket mégis értékpapírnak találná minősíteni, úgy az eszközzel kapcsolatos bármilyen művelet a szabályozott piac feltételei szerint működhetne csak nyilvános keretek között, és az eszköz kibocsátóját további jogi és adminisztratív jellegű kötelezettségek terhelnék (tájékoztatási, befektetővédelmi, nyilvántartási kötelezettség stb.) (Ryan, Tucker, & Zhou, 2016).

A 2008-ban kibontakozó világgazdaságiválságot követően a bankárok vallották, hogy tanultak a hibáikból, illetve az egyes országok kormányzatai rendre szigorú szabályozás alá vetették a pénz- és tőkepiaci kereskedelmet. A válságra adott jogalkotói válasz Európában a Bázeli Bizottság által foganatosított Bazel III szabálycsomag formájában érkezett, amely lényegében az elkésve implementált Bazel II csomag bővítésének volt tekinthető további makroprudenciális elemekkel, melyeket 2022-ig kötelesek a tagországok bevezetni (Vértesy, 2020). Magával az értékpapírosítással pedig az Európai Parlament és a Tanács 2010/76/EU

irányelve foglalkozik. A szabálycsomagok hatására a pénzintézetek működése lényegesen óvatosabbá vált az elmúlt évtizedben. Érdekes azonban észrevenni, hogy a „(túl)szabályozott” piacok mellett megjelentek a már sokat tárgyalt kriptoeszközök is, melyek óriási volatilitásukkal, dinamikusan változó, eddig soha nem látott nyereségeket ígérő „bika- és medvepiacaikkal” rendkívül sok spekulánst és amatőrt kezdtek el vonzani. A kriptopiacokon sok olyan kisbefektető is megjelent, aki korábban soha nem vett részt semmilyen szabályozott piacon. Sokan közülük rengeteg nyereségre tettek szert, ám még többen voltak, akik a nagy piaci bezuhanások során elvesztették a megtakarításaikat. A két évtized közötti kapcsolódási pont pedig éppen ez az értékpapírosítás lehetne. A különbség, hogy míg korábban a jelzáloghitelek mögött megbújtak a reáleszközök, maga az ingatlan, melynek értéke kézzelfoghatóbb volt, illetve a bankok – ha nem is olyan mértékben, mint ma – de mégiscsak szabályozás alatt álltak. A mai kriptopiac ezzel szemben az egekbe tört, de anélkül, hogy a legtöbb befektető tisztában lenne az egy-egy valuta mögötti különböző technológiával vagy értékkel. Szabályozásról pedig utóbbi piacok esetében nemigen beszélhetünk (Blandin). Tán az utóbbi az oka, hogy sokak szerint a kriptovaluta-piac a valaha volt legnagyobb eszközár-buborék, amelyet a piac valaha látott. Ennek ellenére a COVID-19 okozta gazdasági válság mégsem döntötte be a kriptopiacot, így annak hosszútávú sorsáról végérvényes ítéletet még egyelőre nem érdemes hozni.

III.2. A kriptoeszközök elhelyezése a magyar kötelmi jogban

A polgári jog tudománya nem csak dolgokat tart számon. Természetes, hogy a fizikai kiterjedéssel bíró testi tárgyak mellett más is bírhat vagyoni értékkel. A Ptk. dolog fogalma mellett ezért ismeretes a *követelés* és a *jog* fogalma is mint vagyoni értékkel bíró, forgalomképes, *sui generis* vagyonelem (Gárdos P. , 2008/7-8.). Éppen ezért nem elvetendő ötlet a kriptoeszközök ilyen szempontból történő vizsgálata sem.

III.2.1. A polgári jogi értelemben vett jogok és a kriptoeszközök kapcsolódási pontjai

A forgalomképes jog fogalmát nem találjuk meg a Ptk.-ban. Ellenben a Ptk. 6:202. §-a megteremti a forgalomképesség jogszabályi alapját. Kiemelendő, hogy nem minden jog forgalomképes, ahogyan azt a Ptk. idézett helye külön nevesíti is, azaz a jogosult a jogát másra átruházhatja, kivéve, ha jogszabály a jog forgalomképességét kizárja vagy a forgalomképtelenség a jog természetéből egyértelműen következik.¹⁴ Úgy gondolom, mivel az

¹⁴ Így forgalomképtelen lesz például a névviseléshez való jog vagy a tartásra való jog.

ilyen értelemben vett jogok nagyon széles körben fordulhatnak elő (például a szolgalmi jogtól kezdve a szerzői jogig), önálló definíciót alkotni valóban lehetetlen vállalkozás. A jog szó tartalmát tekintve Blutman László hétféle jelentéstartalmat különböztet meg a Ptk. tükrében. Ezen belül a kriptoeszközök szempontjából az olyan természetű „jog” bírhat véleményem szerint relevanciával, amelynél fogva valaki egy tőle független esemény folytán valamilyen konkrét jogot szerezhet. Ez a jog valamilyen objektív feltétel bekövetkezésétől függően valamilyen más jog megszerzésére jogosít. (Blutman & Görög, 2013). Ilyenek lehetnek például az egyes használati tokenek.¹⁵

Mivel azonban a legtöbb kriptoeszköz nem jogosít fel valamilyen más jog megszerzésére, magatartás gyakorlására, ezért a kriptoeszközök *jog* természete kevésbé tekinthető elterjedtnak a szakirodalomban. Aki mégis a használati tokeneken kívül hivatkozik erre a kategóriára, az jellemzően – véleményem szerint – az egyes polgári jogi rezsimek eltérő tulajdonátruházási rendszerének (tudniillik, például, absztrakt vagy kauzális a tulajdonszerzés az adott jogrendszerben) és az eltérő tulajdonjog fogalmának okán teheti ezt. Így *jogként* fogható fel a kriptoeszköz tartása, ha az adott joghatóságon belül a kriptoeszköz nem bír fizikai kiterjedéssel, ám jogosítja a kriptoeszköz „jogosultját” a rendelkezési jog gyakorlására (eladás, megterhelés stb.). Érdekes meglátás, miszerint az adott kriptoeszköz, a blokklánc technológiából fakadóan valójában üzleti titkot testesít meg, mivel az adott kriptoeszközzel való rendelkezéshez szükséges az adott tokenhez tartozó privát kulcs „tartása” is (Berta & Noonan, 2015). A magyar polgári jog szemszögéből, amely kizárólag a kauzális tulajdonszerzést ismeri el, azaz a tulajdon megszerzéséhez szükséges a dolog birtokának megszerzése és a szerzési jogcím is (*causa*) (Bodzási & Menyhárd, 2008), a privát kulcsok egyszerű megszerzése – történjen jogszerűen vagy jogosulatlanul – azonban nem eredményezi a tulajdonjog átszállását, ezért ez a megközelítés elvetendő. Ugyanígy, a polgári jogunk sajátosságainak okán, úgy vélem, a kriptoeszközök *jogként* történő megközelítése akkor vezethetne helyes megoldásra, ha a token megszerzése egyúttal feljogosítana valamilyen tényleges jogosultság gyakorlására. A használati tokeneket leszámítva ilyen jogosultságot eredményez, ha az adott token feljogosít például szavazati jog gyakorlására is.¹⁶ Ennek ellenére, meglátásom szerint nem a *jogokhoz* kapcsolódó tulajdonságok testesítik meg a kriptoeszközök determináló tulajdonságait, ezért ezt a megközelítést nem tartom követendőnek.

¹⁵ Lsd. bevezető

¹⁶ Szavazati jogot jellemzően a kriptoeszköz protokollján megvalósított módosításokkal kapcsolatban szoktak gyakorolni, melynek legékesebb megvalósulási formája a már említett DAO társaságok irányítási mechanizmusa.

III.2.2. A gordiuszi csomó átvágása: kriptovaluta mint követelés?

Végezetül, a szakirodalom nem elhanyagolható része foglal állást amellett, hogy a kriptoeszközök valójában nem is jogi értelemben vett dolgok, és nem is jogok, jogosultságok, hanem sokkal inkább tekinthetők követelésnek. A Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 5. pontja értelmében a *vagyontárgy* mint gyűjtőfogalom kiterjed a *dologra*, *jogra*, és a *követelésre*. Megosztott a jogirodalom abban a tekintetben, hogy egészen pontosan hogyan kell tekinteni az előbbi három fogalomra. Látszólag ugyanis a vagyontárgyak három önálló megjelenési formájáról van szó, ám Gárdos István például mégis úgy gondolja, hogy a három közül a *jog* a központi kategória, a *dolgok* csak mint a rájuk vonatkozó jogok tárgyai jönnek számításba, a *követelések* pedig a jogok egy különös csoportjaként tekinthetők (Gárdos I. , 2018, old.: 3). Nehezíti ezt az elhatárolást, hogy a Ptk. nem tartalmaz konkrét definíciót sem a *jogra*, sem a *követelésre*, ám mégis külön nevesíti azokat a vagyontárgy fogalmánál. Tekintettel a *jogok* kapcsán kifejtettekre, úgy vélem, hogy a kriptoeszközöket szemlélve el kell határolni a jogokat a kötelezettségektől. Ez azt jelenti, hogy amikor jogot szerez valaki – jelen esetben azon keresztül, hogy megszeri az adott kriptoeszközt – akkor a kriptoeszköz „tartása” jogosítja a „birtokost” bármely, előre meghatározatlan személlyel szemben, valamilyen tevékenység tevéseire, nemtevéseire, vagy attól való tartózkodásra. Ezzel szemben, véleményem szerint, ha a kriptoeszköz követelés természetét fogadjuk el, akkor a kriptoeszköz-követelés kizárólag arra nyújt lehetőséget a „birtokosának”, hogy *igénye* legyen egy meghatározott személlyel szemben. Az *igény* fogalom áll szerintem a leginkább összhangban a számvitelről szóló törvény¹⁷ 29. §-ában lefektetett követelés fogalommal is, mely utóbbit jelenleg a magyar számvitelben alkalmazni rendel az adóhatóság. Ugyanakkor fontos különbség, hogy a számviteli törvény tovább megy, és a követelésekkel szemben megköveteli, hogy azok minden esetben a másik szerződő fél által elismertek legyenek. Ebből fakad tehát a konkretizált jogérvényesítés lehetőségének hiánya is. Továbbá, egy másik következmény szerintem, hogy ebben a két hipotetikus esetkörben a kriptoeszköz-jog abszolút szerkezetű jogviszonyt, míg a kriptoeszköz-követelés relatív szerkezetű jogviszonyt testesítene meg (Lábady, 2017). Noha a kriptoeszközökkel kapcsolatban ismételten problémaként merül fel, hogy csak nagy nehézségek árán lehetséges ezeket a klasszikus fogalomrendszerbe beleerőltetni, még ha erre teszek most vállalkozást is, a fenti distinkcióból számomra következik, hogy a kriptoeszközök nem jelenthetnek polgári jogi értelemben vett, a fent meghatározott keretek közé határolt *jogot*, hanem a jogviszonytan kizárólag a *követelés* fogalmat engedhetné meg hasznosítani. A

¹⁷ A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény

kripto eszközök tartása ugyanis nem eredményezhet természetesen olyan jogot a „jogosultjának”, hogy az bárkivel szemben igényt formálhasson az adott jog megsértése okán. Magyarul, attól, hogy valaki a birtokában van egy kriptoeszköznek, nem érvényesíthet igényt azzal szemben, aki nem fogadja el egy magánjogi tranzakcióban a kriptoeszközt fizetőeszközként, illetve a kriptoeszköz tulajdonosa nem léphet fel például az állammal szemben sem, ha az nem fogadja el a kriptoeszközt, ha azzal akarja teljesíteni az adófizetési kötelezettséget.¹⁸ A követelés kategória azért elfogadhatóbb, mivel az adott bloklánc hálózaton résztvevő személyekkel szemben valóságos igény keletkezik, hogy bizonyos esetekben járjon el úgy a birtoklás tényénél fogva, ahogyan azt a hálózat szabályai (*protokoll*) megkövetelik.

A jogirodalom a követeléseket további kategóriákra bontja (személyiségi jogsértésből fakadó, tulajdoni, öröklési igényből fakadó, értékpapírból eredő követelések stb.). Ezek alapján, ha ragaszkodunk a kriptoeszközök követelésekénti megközelítéséhez, viszonylag egyértelműnek tűnik, hogy a kriptoeszközök ilyen esetben tulajdoni (dologi) követelést testesítenek meg. Az ilyen tulajdoni igények elkerülhetetlenségének tehát elsődleges feltétele, hogy a tulajdonjog tárgyára vonatkozó igény még teljesíthető legyen. Amennyiben a természetbeni kiadás (pl.: bitcoinban) lehetetlenné válik, az pénzköveteléssé fordul át, amely igény pedig már elévül (Pusztahelyi, 2015).

A magyar szabályozás szempontjából ez az elmélet azért is bír különös jelentőséggel, mivel a NAV egyik korai, 2017-ben kelt, nem kötelező érvényű állásfoglalása előbb publicitásra, majd széles körű ismertségre tett szert, melyben az adóhatóság a bitcoin jogi és számviteli természetét vizsgálta, és kijelentette, hogy ezen eszközök leginkább egyéb követelésnek tekinthetők. A NAV érvelése szerint a bitcoin azért követelés, mivel egy fizetési ígéretet testesít meg, amely aktuális ára, árfolyama alapján pénzre váltható vagy azzal vásárolt termékért, szolgáltatásokért fizetni lehet. Ennek a fizetési ígéretnek nincs lejárat vagy futamideje, bármikor [fiat] pénzre váltható, ha van olyan személy vagy szervezet, amely erre a cserére hajlandó. A NAV egyébként a kriptoeszköz bányászatot térítés nélkül átadott eszköznek tekinti, melyet a gazdálkodó köteles elhatárolni a kezdeti állománybavételkor.¹⁹

A NAV-os állásfoglalás és egy, a Számviteli Levelekben megjelent szakértői választ²⁰ leszámítva azonban a magyar jogalkotás, illetve jogalkalmazás sem merészkedett egyelőre

¹⁸ Megjegyzem, a svájci Zug kanton, illetve néhány USA tagállam már elfogadja a kriptoeszközben történő adófizetési kötelezettség teljesítését. Ez azonban csak szórványos jelenségnek mondható.

¹⁹ Nemzeti Adó- és Vámhivatal. 2160854263 ügyszámú, 2161842034 iktatószámú állásfoglalása. Elérhető: <https://digitalcash.hu/wp-content/uploads/2017/07/Adó2.pdf>

²⁰ Számviteli Levelek. 2021. április 29. 444. lapszám. 8507. kérdés (41/2016. Számviteli kérdés)

addig, hogy a kriptoeszközök jogi kategorizálásának stabilabb, normatív keretet adjon. Továbbá megjegyzendő, hogy a kriptoeszközök követelésként kezelése látszólag csak a magyar jogrendszerben vert gyökeret, azon belül is főként csak a számviteli szakirodalom, gyakorlat tartja számon ezt a megoldást, a polgári jog tudománya – meglátásom szerint – egyelőre tovább keresi a választ a kérdésre. További probléma pedig, hogy áttekintve a NAV említett állásfoglalását, a kiadott szöveg csak a "kriptoalutakról" tesz említést. Feltételezem tehát, hogy az adóhatóság az állásfoglalást nem abban a szellemben tette közzé, hogy azzal valamennyi kriptoeszköz fajtát érdemben minősíteni kívánta volna. Az állásfoglalás érveléséből, a kontextusból számomra kitűnik, hogy az itt megfogalmazott útmutatást kizárólag fizetési tokenekre lehetne vonatkoztatni, más tokentípusra nem.²¹ A következőkben ezért a követelés megközelítést kizárólag a fizetési tokenekkel kapcsolatban értelmezem.

A fizetési tokenek követelésként minősítése mellett szóló érvek arról számolnak be, miszerint, ha nem lehet elfogadni a tokent pénzeszközként, akkor természetét és funkcióját tekintve egy ilyen instrumentum egy fizetési ígéretet testesít meg, hiszen amíg a fiat pénzekkel fennálló kapcsolatát reprezentáló árfolyam nem éri el a nullát, a fizetési tokent reális esély van pénzre, termékre, vagy más szolgáltatásra cserélni. Megjegyzem, ez az érvelés kizárólag addig helytálló, amíg a pénz természetét kizárólag az állami pénzügyi intézményekkel felvértelve közelítjük meg. A pénz társadalmi elméletei (például pénzkereslet-elmélet) a fizetési tokeneket éppen emiatt a reális esély miatt tekinthetik pénznek. A fizetési tokenek követelés természete ellen szól az is, hogy a követelés csak egy elismert kötelezettséggel szemben értelmezhető, melyet együttesen kötelemnek neveznek. A fizetési token azonban jellemzően mellőzi a kötelezettség mögöttes elismertségét, illetve lejáráttal sem rendelkezik. Tehát, a fizetési tokenek végsősoron rokonságot mutatnak a számlapénzzel (Erdős, Bitcoin, a lejárat nélküli követelés?, 2020).

Ezt továbbá azzal egészíteném ki, hogy véleményem szerint a fizetési tokenek nem csak kizárólag lejáráttal nem rendelkeznek, hanem valójában elévülési idővel sem. Ezt indokolja, hogy a Ptk.-ban nevesített általános ötéves elévülési idő lejártával (és a más államok törvényeiben meghatározott elévülési idő elteltével) a bitcoin tartásából eredő követelés továbbra is érvényesíthető. Ezt a hipotézist a Ptk. 5:35. §-a összekapcsolja a korábban leírt elképzelés, miszerint a kriptoeszközök kevésbé jogok, és nem teljesen dolgok, azonban inkább tulajdoni (dologi) igényt testesítenek meg. Utóbbi jogforráshely ugyanis kimondja: a tulajdoni igények nem évülnek el. Ezért bizonyos esetekben egyetértek azzal, hogy a kriptoeszközöket a gazdálkodó, akár számviteli, akár jogi értelemben pénzeszközként mutassa ki. Véleményem

²¹ A NAV érvelését elfogadva sem tekinteném a nemhelyettesíthető, az értékpapír tokeneket követelésnek, különös tekintettel az állásfoglalás előbb ismertett *„fizetési ígéret”* szókapcsolatára.

szerint ugyanis – bár a számlapénzzel ellentétben jelen esetben nincs olyan hagyományos pénzügyi intézmény, amely köteles lenne a számlapénz követelést teljesíteni – az egyes kriptoeszközök tartása, tulajdonlása esetében valójában egy lappangó követelésről van szó: a „kriptoeszköz-követelés” jogosultja a birtokos személy, kötelezettje pedig addig nem aktualizálódik, amíg valaki ténylegesen meg nem vásárolja azt tőle. A követelés elmélet paradoxona, hogy abban a pillanatban, amikor a követelés ténylegesen aktualizálódik követelésként, azt éppen teljesítik, ezzel pedig maga a követelés is megszűnik. Ám eddig az időpontig a „kriptoeszköz-követelés” lappang a blokklánc hálózat felhasználói és a követelés jogosultja között.

Tény, hogy áttekintve a követelést érintő megközelítéseket, továbbra sem sikerül elegáns, a polgári jog több, mint kétezeréves tudományának fogalmi tisztaságához méltó rendszert alkotni a rendelkezésre álló információkból. Ezen a ponton ezt a kísérletet ezért valamelyest fel is adom, és elfogadom, hogy a kriptoeszközök nem sorolhatóak be olyan éllel a követelések és a többi kategória közé, ahogyan a klasszikus vagyontárgyak. Ennek ellenére, a magyar jogalkalmazó megközelítése okán a számviteli és az adójogi fejezetekben a magyar jog-, és számvitelten szempontjából a követelés koncepciót viszem tovább, elsősorban a kialakult praxis okán.

III.3. Összegzés: a kriptoeszközök jogi minősítése

Áttekintve a jogi minősítés egyes főbb kérdéseit, megállapítható, hogy a kriptoeszközök, azon belül is a különböző típusú tokenek besorolása a modern gazdasági jogban is számos akadályba ütközik. Ennek egyik oka, véleményem szerint, a kriptoeszközök csoporton belül mutatott nagyfokú heterogenitása. Másik indokul szolgál, hogy a kontinentális gazdasági jog kötött formarendszerrel operál, ezért a rendszer jellegéből fakadóan a kriptoeszközök beillesztése valamely nagyobb vagyonelem-kategóriába feltételezné, hogy adott eszköz megfeleltethető az adott kategória valamennyi rendszeralkotó feltételének is. Ennek okán a tágabb értelemben vett kriptoeszközök, valamint az egyes eszközcsoportok jellemzően több kategóriába is besorolhatóak. Így adódhat, hogy az egyes tokenek rokonságot mutatnak a polgári jogi értelemben vett dolgokkal, a pénzzel, vagy éppen a követelésekkel is. Véleményem szerint az olyan elméleti munkák szempontjából, mint a kriptoeszközök adójogi és számviteli vizsgálata, elegendő a kriptoeszközöket *sui generis* jogi kategóriaként kezelni. Következésképpen, a kriptoeszköz dolog nélküli dolog és címzett nélküli követelés: rendelkezik mindkét vagyonelem tulajdonságaival is, ez a „kaméleon természet” pedig különösen nehézvé teszi a tudományos minőségű rendszeralkotást.

Ahogy korábban említettem, a kriptoeszközök – különösen a fizetési tokenek – rendelkeznek olyan tulajdonságokkal közgazdaságtani szempontból, mint a pénz. Ennek ellenére jogi értelemben a pénz megközelítés további áthidalhatatlan nehézségeket prezentálna. A fenti elemzésből – lévén, hogy a kriptoeszközök elévülhetetlensége feltételezi azt, hogy esetükben nem beszélhetünk pénzkövetelésről – számomra egyértelműbbnek tűnik a kriptoeszközök dologi jogba történő besorolása, mivel rendelkeznek számos, a dologi jogban ismeretes tulajdonsággal. Azt gondolom, hogy a követeléskénti megközelítés kizárólag ilyen kontextusban állja meg a helyét: a kriptoeszközök olyan tulajdoni (dologi) követelések, amelyek nem rendelkeznek lejáráttal és elévüléssel, mint ahogy a fizikai kiterjedéssel bíró dolgok esetében a hagyományos tulajdonjogi igények sem. Jelen esetben azonban a kriptoeszköz éppen úgy nem rendelkezik fizikai kiterjedéssel, mint az értékpapír, azzal, hogy sok szempontból mégsem tekinthető értékpapírnak. Ezért – majd ahogy a nemzetközi számvitel kapcsán bemutatom – arra az álláspontra helyezkedem, hogy a kriptoeszközök speciális, dologi jogi tulajdonságokkal bíró pénzügyi instrumentumok, amelyek mind a gazdálkodó, mind az állami érdekhordozók irányában (adóhatóság) tulajdoni követelésként manifesztálódnak.

Csak röviden, de említést kell tennem arról is, hogy a magyar jogi besoroláson túl az Európai Unió jogalkotó a dolgozat írásakor (is) dolgozik a minden tagállamra kiterjedő, általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó szabályalkotáson. Az ún. MiCA rendeleti javaslat ugyanis szabályozása alá akarja vonni a kriptoeszközök piacait, szűkebb értelemben pedig feladata lenne a hiánypótló fogalom-, és definícióalkotás is.²² A rendelet olyan keretet akar alkotni a kriptoeszközök számára, amely támogatja az innovációt, amellet, hogy szintén kiemelt érdek a pénzügyi stabilitás és a befektetővédelem biztosítása.²³ A rendelet azonban már több, mint egy éve várta a végleges formájára és a jogalkotó részéről a „zöldút” megadására.

²² COM(2020) 593 final. Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a kriptoeszközök piacairól és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról

²³ Lsd. MiCA preambulum

IV. A kriptoeszközök számviteli besorolása

Mielőtt belekezdenék a tételes, normatív és a lehetséges számviteli szabályok analízisébe, szeretném összekapcsolni a két tudományágat, a jogot és a számvitelt. A számvitel fogalmát sokféleképpen meg lehetne ragadni. Az egyik ilyen megközelítés szerint a számvitel a gazdasági események hatásának megfigyelését, a mérését és rendszerezett fejlődését jelenti (Kiss, 2017). A számvitel egy másik nagy kérdése, hogy mit tekintünk eszköznek. Ezzel kapcsolatban azonban probléma, hogy a vagyon fogalma lényegesen szűkebb annál, mint ami egy vállalkozás számára jövedelmet termel (Szalai, 2020). Ezzel szemben a jog, mint tudomány célját csak kevesen merték valaha papírra vetni magasztos, igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó volta miatt. Általános érvénnyel erre én sem teszek próbát, ám jelen téma szempontjából elégséges lehet, hogy a jog céljai között egyértelműen fellelhető a társadalmi viszonyok kiegyensúlyozott, tartós jellegű, kiszámítható, és igazságos szabályozása, ezen viszonyok rendezése.

A fenti összehasonlításból látszik, hogy a számvitel és a jog célja bizonyos területeken találkozik, a számvitel beleilleszthető a jog kiterjedt rendszerébe. A kriptoeszközök polgári jogi szisztémájába történő besorolás célja pedig szintén kettős. Egyrészt a besorolás kiemelt jelentőséggel bír a gazdasági életben, a piaci tranzakciók során, hiszen azok megszervezése során a jog folyamatos jelleggel inerciarendszerül szolgál a résztvevők számára: mit, mikor és hogyan tegyenek. Ez fakad a jog és a jogalkalmazás sajátos technikájából: akár felmerül vita a felek között, akár nem, a felek tudatosan vagy tudat alatt, de meghatározott jogintézmények mentén minősítik a jogon kívüli világ egyes intézményeit, ezt követően pedig döntéseket hoznak ezzel kapcsolatban. Ezzel szemben a polgári jog egy másik célt is szolgál, nevezetesen eszközként, kiindulópontként jelenik meg a számvitel számára, amikor utóbbi megpróbálja elhelyezni az egyes vagyonelemeket a saját rendszerében (Gárdos I. , 2018, old.: 5-6). Mindezzel összhangban érdemes tehát áttekinteni, hogy a jogi kérdésekkel kapcsolatban tárgyalt jogintézmények miképpen illeszkednek a számvitel rendszerébe.

A jogi fejezetet a dologi jogok kriptoeszközökkel való kapcsolódási pontjaival kezdtem. Itt konklúzióképpen megállapítottam, hogy a kriptoeszközök rendelkeznek olyan tulajdonságokkal, mint a pénz és az értékpapír, ugyanakkor teljes bizonyossággal egyik jogfogalom sem használható. Ennek oka főként, hogy a kriptoeszközök esetében sérül, más funkciók mellett, az értékmérő funkció, ezért azok nem tekinthetők pénznek, az értékpapírok pedig a szigorú definíciós elemek feltételezésének okán nem illeszkednek a minősítésbe. Amennyiben mégis elfogadnánk e két fogalmat, úgy azok a mérleg eszközoldalán, a pénz

esetében a pénzeszközök (forgóeszköz), az értékpapír esetében, a tartás szándékától függően a befektetett pénzügyi eszközök vagy az értékpapírok (forgó eszközök) közül választhatna a magyar számvitel szerint a gazdálkodó. Ezt a későbbiekben azonban részletesebben körbejárom. Ezzel szemben a kötelmi jog oldaláról szintén vagy a befektetett pénzügyi eszközök, vagy a forgóeszközök között nyilvántartott követelések jöhetnek számításba.

IV.1. Bevezetés a kriptoeszközök számviteléhez: a számvitel és a jog kapcsolódási pontjai

Ebben a fejezetben arra keresem a választ, hogyan helyezhetők el az egyes kriptoeszközök a magyar és a nemzetközi számvitel rendszerében. A rendszerezés szempontjából pedig támaszkodom a jogi minősítés kapcsán elmondottakra. Elsőként a nemzetközi, aztán a magyar számvitel rendszerét tekintem át. A nemzetközi számvitelről alkotott gondolataim kiindulópontját az IFRS Értelmező Bizottságának (a továbbiakban: IFRIC) a 2019-ben kiadott eseti ajánlása adja.²⁴ A magyar számvittel kapcsolatban felmerülő kérdések pedig a jogi rendszerezés során már említett NAV-os állásfoglalásra vezethetők vissza.

Probléma, hogy a 2019-es útmutatás (a továbbiakban: „Útmutatás”) kizárólag a fizetési tokenekre értelmezhető, ezért a további eszközkategóriákra csak közvetett módon következtethetünk. Ezt az IASB 2022-ben frissítette áprilisi konzultációjának keretében (a továbbiakban: „Felülvizsgálat”), ám ennek kapcsán az intézmény kijelentette, hogy egy általános szabályrendszer megalkotása jelen pillanatban túl nagy „befektetés” lenne, ezért csak az IAS 38 (Immateriális javak) standard felülvizsgálatakor fog a szabályalkotó ismételten foglalkozni a témával.²⁵

Az Útmutatás előbb megadja a *'kripto valuta'* definícióját: (i) ez egy digitális vagy virtuális valuta, amelyet megosztott főkönyvben rögzítenek és kriptográfiát alkalmaznak biztonsági mechanizmusként, (ii) nem valamely állami hatóság vagy más állami szerv bocsájta ki, és (iii) nem eredményez szerződéses kötelmet a valuta birtokosa és más fél között. Ahogy említettem, a definícióból már önmagában kitűnik, hogy az Útmutatás csak a fizetési tokenekre vonatkoztatja az értelmezését. Erre utal az első kritérium szóhasználata (valuta vagy *currency*) valamint a későbbi bekezdések tartalma is.²⁶ Ennek okán szükséges lesz az egyes számviteli

²⁴ IFRS IC. Holdings of Cryptocurrencies. 2019 június. Forrás: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/agenda-decisions/2019/holdings-of-cryptocurrencies-june-2019.pdf>

²⁵ <https://www.ifrs.org/news-and-events/updates/iasb/2022/iasb-update-april-2022/#11>

²⁶ Például a *Cash* cím alatt a hagyományos fizetési eszközökkel kerülnek összehasonlításra a kripto valuták, ezzel rögzítve a megkülönböztetést a kriptoeszközök tágabb csoportjától.

eszkőfajták tárgyalásánál az egyes kriptoeszkőfajtákat (tokeneket) megkülönböztetni. Az Útmutatás ugyanis valójában csak egyetlen felhasználási módot nevesít.

Előzetesen is úgy vélem, szükséges lenne az Útmutatás ismételt felülvizsgálata, és annak a többi tokenkategóriára történő kiterjesztése. Az Útmutatás és a Felülvizsgálat módszertanilag sorra veszi azokat az egyes számviteli kategóriákat és standardokat, amelyekben az IFRIC úgy véli, a kriptovalutákat is lehetséges lenne elhelyezni. A következőkben ezeket a kategóriákat mutatom be és vonom elemzésem alá. Mindazonáltal előre bocsátom, ahogyan a jogi minősítés, úgy a számvitel sem prezentál egyértelmű megoldásokat.

Maga az Útmutatás négy számviteli kategóriát, eszköztípust nevesít: az immateriális javakat, készleteket, a pénzügyi instrumentumokat és a pénzeszközöket. Ezek közül kettőnek, az immateriális javaknak és a készleteknek a használatát megalapozottnak tartja, míg a maradék két kategória alkalmazását elveti. Ebben a fejezetben mind a négy eszköztípus esetén megvizsgálom, mennyiben támasztható alá az IFRIC érvelése. Fontos továbbá azt is megjegyezni, hogy a jog kapcsán elmondottak hogyan kapcsolódnak a számviteli eszköztípusokhoz. A lehetséges ekvivalenciákat a következő táblázatban (1. táblázat) foglalom össze. A táblázat soraiban az egyes jogintézmények, fogalmak szerinti csoportosítását helyeztem el, míg az oszlopokban a nemzetközi és a magyar számvitel szerinti csoportosítást szerepeltettem. Ahol pipát helyeztem el, ott elképzelhetőnek tartom, hogy a jogi értelemben vett vagyonelem megközelítés alkalmazása az adott számvitel szerinti eszközcsoport alkalmazását eredményezi.

	<i>Immateriális jószág</i>	<i>Készlet</i>	<i>Pénzügyi instrumentum</i>	<i>Pénzeszköz</i>	<i>Követelés</i>
<i>Dolog (áru)</i>	✗	✓	✗	✓	✗
<i>Értékpapír</i>	✗	✗	✓	✗	✓
<i>Pénz</i>	✗	✗	✓	✓	✓
<i>Jog</i>	✓	✗	✗	✗	✗
<i>Követelés</i>	✓	✗	✓	✓	✓

1. táblázat: Az egyes jogi és számviteli koncepciók találkozási pontjai (saját szerk.)

Egy további fontos alapvetés, hogy a számvitel jellemzők és cél szerint csoportosít, ezért a következő fejezetben is ezt a koncepciót tartom követendőnek. A befektetett eszközök tartósan szolgálják a vállalkozást (Számv. tv. 24. § (1) bek.), míg a forgóeszközök csak rövidebb távon, jellemzően kereskedési cél mellett teszik ezt (Számv. tv. 28. §). A kriptoeszközök is ezen rendszeren belül szerepelhetnek éppen mindkét csoportban is. A befektetett eszközök között

fognak helyet foglalni, ha a gazdálkodónál a kincsképző jelleg dominál, míg a forgóeszközök közé kerülnek, ha a gazdálkodó kereskedési céllal veszi azokat állományba. A kriptoeszközök bányászata érdekes kérdés, ezesetben a gazdálkodó szándéka alapján sorolhatja be a kriptoeszközt az adott kategóriába.

IV.1.1. Immateriális javak – IAS 38 standard

Az Útmutatás szerint a kriptovaluták az IAS 38 standard hatókörébe tartoznak, amennyiben nem tartoznak a készletekről szóló IAS 2 standard hatálya alá. Ez akkor fordul elő, ha a kriptoeszközöket a vállalkozás nem a szokásos üzletmenet során tartja eladásra. Fontos dogmatikai alapja az immateriális javak kategóriának, hogy ezt a megközelítést indokolhatja a kriptoeszközök bányászata és a fejlesztések aktiválása között meghúzódó párhuzam: amennyiben a gazdálkodó üzletszerűen bányászattal foglalkozik, annak a fejlesztéshez hasonlóan szintén jelentősek a költségei és kétséges az eredményessége (ld. *proof of work* architektúra). Ezzel párhuzamosan felsejlik az IFRIC által előírányzott logika: a kriptoeszköz főszabály szerint készlet, kivéve, ha azt nem az üzletpolitikának, gazdasági tevékenységnek, szokásos üzletmenetnek megfelelően tartják értékesítésre, ilyenkor ugyanis minden esetben immateriális jószág lenne ennek értelmében a besorolás (*reziduális elv*).²⁷ Az Útmutatás nem tér ki arra, hogy milyen gazdasági tartalom köthető az immateriális javak kategóriájához, csak megismétli az IAS 38 standard által nevesített kivételszabályokat. Azaz az IAS 38 értelmében nem tartozik ezen standard hatálya alá az a másik, fizikai kiterjedés nélküli befektetett eszköz, ha az (i) kifejezetten másik standard alá sorolható, (ii) az IAS 32 standardban meghatározott pénzügyi eszköznek minősül²⁸, (iii) ha úgynevezett feltárt és felmért eszközről, vagy (iv) ha ásványkincsek, olaj, természetes gáz, vagy más hasonló nem megújuló energiaforrásról van szó. Ez a megoldás azonban redundánsnak tűnik, hiszen az Útmutatás logikája éppen az előbb megjelenített *reziduális elv*, ennek értelmében, ha kizárólag az IFRIC álláspontját alkalmazná a gazdálkodó, feleslegesnek tűnik megismételni az IAS 38 standard (2) bekezdését. Ennek ellenére, az IFRIC koncepciója okán, és tekintettel a kriptoeszközök gazdasági tartalmára, a fejezet végén tárgyalom az IAS 32 (pénzügyi eszközök) standard szerinti esetleges megoldást

²⁷ Ahogyan kifejtettem, az IFRIC értelmezésében az Útmutatás csak a fizetési tokenekre vonatkozik, ugyanakkor a nemzetközi számvitel kapcsán módszertanilag végig veszem az Útmutatásban nevesített kategóriákat, előbb megpróbálva azt valamennyi tokenfajtára értelmezve, majd a megfelelő helyeken az adott speciális tokenfajta sajátosságaira külön kitérve. Ennek okán főszabály szerint a továbbiakban csak a kriptoeszköz gyűjtőfogalmat használom, hacsak nem szükséges a megkülönböztetés.

²⁸ Az Útmutatás az IAS 32 standardot, az IAS 38 standard (uniós rendeletbe implementált formája) (2) bekezdése az IAS 39 standardot nevesíti

is. Az idézett jogforráshely maradék három pontját felesleges említeni, ugyanis véleményem szerint semelyik kriptoeszköz fajta sem tartozik (i) *explicite* másik standard hatóköre alá, (iii) nem feltárt vagy felmért eszköz, illetve (iv) nem lehet ásványkincs és más említett természeti erőforrás sem.

Az IAS 38 standard (8) bekezdésének megfogalmazásában az immateriális eszköz egy azonosítható, fizikai megjelenéssel nem rendelkező, nem monetáris eszköz. Az eszköz fogalma a standard értelmében egy olyan erőforrás, amely vagy múltbeli események eredményeképpen a gazdálkodó egység ellenőrzése alatt áll, vagy amelyből a gazdálkodó egységnek várhatóan jövőbeli gazdasági hasznai származnak. Egy ilyen eszköz pedig akkor válik azonosíthatóvá, ha az elválasztható, vagy ha szerződéses vagy másik jogokból ered. Az elválasztható eszközök különállóan eladhatóak, átruházhatóak, megterhelhetőek.²⁹ A gyakorlatban az elválaszthatóság feltétele akkor valósul meg, ha az eszköz jól elkülöníthető a goodwill értékétől, azaz, ha az immateriális jószág önmagában bérbe adható, értékesíthető. Ezzel szemben, ha egy eszköz csak más eszközzel együtt eredményezi jövőbeni gazdasági hasznok beáramlását, akkor az nem mutatható ki immateriális jószággént. Kiemelt jelentőséggel bír a kriptoeszközök szempontjából az utolsó definíciós elem, mégpedig a monetáris elemek kérdése (Beke, 2014). Ebben a kérdésben szintén maga a standard ad eligazítást: monetáris eszközök a pénz és a meghatározott vagy meghatározható pénzösszegben járó követelések.

Érdekes kérdést prezentál a saját előállítású immateriális javak elszámolásának megengedhetősége az IAS 38 standard tükrében. Lévén, hogy az Útmutatás révén az IFRIC jelen pillanatban is – noha jogi kötőerő nélkül – ezt a standardot rendeli alkalmazni a nem „készletként” (IAS 2) tartott kriptoeszközökre, kérdés, hogy mi a teendője azoknak a vállalkozásoknak, akik ugyan „bányásznak” kriptoeszközöket, de azokat nem kívánják készletre venni, nem a rövid távon történő értékesítés a cél, hanem például hosszú távú felértékelődéssel számolnak. Az IAS 38 standard (52) bekezdése a saját előállítás folyamatát elvi élel ketté osztja kutatási szakra, illetve fejlesztési szakra, ezt követően pedig hosszasan kifejti, hogy a kutatási szakasz költségeit ráfordításként kell elszámolni, míg a fejlesztési szakasz elkülöníthető költségi aktiválhatóak meg eszközként. Amennyiben a két szakasz költségei nem különíthetőek el szembetűnő módon, akkor a költségek szintén nem aktiválhatóak eszközként a standard értelmében. Fejlesztésről akkor van szó, ha a gazdálkodó a kutatási eredményeit, egyéb ismereteit gazdasági célból felhasználja, ezáltal új, módosított vagy javított termékek, eljárások vagy szolgáltatások létrehozását tűzi ki célul (Saxné Andor,

²⁹ IAS 38 (12) bekezdés

2014). A fejlesztési szakasz költségei akkor aktiválhatóak, ha a következő feltételek mindegyike fennáll: technikai megvalósíthatóság, szándék az eszköz befejezésére és használatára vagy értékesítésére, képesség az eszköz használatára vagy értékesítésére, jövőbeni gazdasági hasznok keletkezése, technikai, pénzügyi és egyéb erőforrások rendelkezésre állása az eszköz befejezéséhez és használatához vagy értékesítéséhez, képesség a fejlesztési szakasz költségeinek megbízható mérésére [(57) bekezdés]. A „saját előállítású” kriptoeszközök IAS 38 standard szerint történő aktiválásával kapcsolatban a szakirodalom azon az állásponton van, hogy az (57) bekezdésben meghatározott feltételek nem teljesülnek maradéktalanul, mivel a jelenleg használatos ún. *proof of work* bányászási mechanizmusok alkalmazásakor nem mérhető egységesen és pontosan, hogy mekkora költség merül fel egységnyi kriptoeszköz kibányászásához (Thornton, IFRS Viewpoint: Accounting for crypto assets - mining and validation). Megvizsgálva a nagyobb könyvvizsgáló cégek számviteli és könyvvizsgálati gyakorlatát, a számviteli beszámolók is vegyes képet mutatnak: egyesek saját előállítású immateriális javakat aktiválnak a befektetett eszközök között, egyesek pedig ehelyett egyből ráfordításként számolják el a bányászattal kapcsolatos kiadásokat, párosítva ezt azzal, ha a bányászat eredményes és kriptoeszköz kerül a vállalkozó birtokába, azt az IFRS 15 standarddal összhangban közvetlenül bevételként számolja el, amennyiben létezik egy kikényszeríthető kötelelem egy vevővel. A bányászat végtermékét pedig valós értéken kell elszámolni (KPMG, Cryptoassets - Accounting and tax - What's the impact on your financial statements?, 2019). Ezt a megközelítést azonban nem tartom helytállónak, mivel, feltehetően, számos olyan gazdálkodó bányászhat éppenséggel kriptoeszközöket, amelyek esetében nincs szó egy mögöttes tranzakcióról. Egy másik, ehhez kapcsolódó probléma pedig, hogy a közvetlenül az eredménnyel szemben elszámolt kiadások nem fejezik ki jól az adott kriptoeszköz gazdasági tartalmát, ugyanis, úgy vélem, a kriptoeszközök bányászatával kapcsolatban felmerült kiadások minden esetben kimutatandóak a költségek között, onnan pedig attól függően, hogy sikeres vagy sikertelen a bányászat, vehetné állományba a gazdálkodó a bányászat végtermékét eszközként vagy ráfordításként. Az IFRS rendszerében lehetséges, kizárólag eredményközpontú szemlélet ilyen esetben nem tenné lehetővé az eszközkénti aktiválást, ami, véleményem szerint, torzítja az ezen eszközökről prezentálni kívánt megbízható és valós összkép eszményét. Ezért azokkal a szerzőkkel értek egyet, akik úgy vélik, hogy amennyiben az egyes költségek megbízható mérhetőségét a gazdálkodó lehetővé teszi, például, ha az áramforrásra a gazdálkodó almérőt épít be, úgy az ezen mért, elkülönített költségek aktiválhatóak lehetnének a befektetett eszközök körében, ezzel szétterítve a tevékenység költségeit a következő évek eredményére (Honyek, 2022). Fontos továbbá kiemelni, hogy

amennyiben a bányászat esetében elfogadjuk az immateriális jószágként történő aktiválást, az így előálló kriptoeszközt, értékesítés cél megléte mellett, véleményem szerint valójában hasznosabb lenne nem az IAS 2 hatálya alá tartozó készletek, hanem az IFRS 5 alá tartozó értékesítésre tartott befektetett eszközök között elhelyezni a kriptoeszközöket, ezzel lehetővé téve az értékesítési költségekkel csökkentett valós értéken történő értékelést (vö. IFRS 5 (15) bek.). Erre azonban ismételten nincs standard biztosította lehetőség, mivel a kriptoeszközök újonnan megszerzett, „előállított” eszköznek minősülnek, ezért az IFRS 5 alatt nincs lehetőség állományba venni a standard (6)-(8) bekezdésére tekintettel.

IV.1.2. Készletek – IAS 2

Ahogy a fejezet elején már említettem, a 2019-ben kiadott Útmutatás által megjelölt másik eszközkategória a készletek, ahová az egyes fizetési tokeneket sorolhatja még a gazdálkodó. Erre akkor van lehetősége, ha a kriptoeszközöket a rendes üzletmenet során értékesítésre tartja. A készletek számviteli fogalom-, és szabályrendszerét a készletekről szóló IAS 2 standard szabályozza. Az utóbbi (6) bekezdése meghatározza a készletek fogalmát: ezek szerint a készlet olyan eszköz, amelyet vagy a szokásos üzletmenet keretében történő értékesítés céljára tartanak, vagy amelyek az ilyen jellegű értékesítés végett a termelési folyamatban vannak, vagy amelyek olyan anyagok vagy anyagi eszközök formájában vannak, amelyeket a termelési folyamatban vagy a szolgáltatásnyújtásban használnak fel. Ebből a definícióból levezethető, hogy a standard hatókörébe tartoznak az áruk, göngyölegek, közvetített szolgáltatások, a befejezetlen termelés, még ki nem számlázott szolgáltatások, félkész termékek, a késztermékek és az anyagok (Beke, 2014, old.: 79-80).

Az Útmutatás kifejezett rendelkezése és a szakértői jelentések alapján az IAS 2 standardot alkalmazni lehet fizikai kiterjedés nélküli, IAS 38 alá nem tartozó testetlen immateriális eszközökre (szemben az US GAAP készletekre vonatkozó kitételével) (Bogle, 2021). Ezzel én is egyetértek, hiszen ez következik a (6) bekezdés (a) pontjában nevesített lehetséges készlettípusból: ennek értelmében ugyanis a készlet *differentia specifica*-ja nem a fizikai kiterjedés, hanem a szokásos üzletmenet keretében történő értékesítésre tartásnak a ténye. Az Útmutatás ezt azon speciális esetekre rendeli alkalmazni, amikor az adott vállalkozó a tevékenysége részeként 'kriptoalutakat' szerez be és későbbi haszon mellett értékesíti azokat. Ugyanakkor az Útmutatás külön kiemeli, hogy az ún. *bróker-kereskedők* – szerintem az előbbi kategórián belül, de szűkebb körben – kezelendők. A standard (5) bekezdése szerint bróker-kereskedő, aki más számlájára vagy saját számlájára vesz, vagy ad el *árutőzsdei* árukat. Ilyen esetben az áruk (tokenek) megszerzésének a célja, hogy azokat a közeljövőben

továbbértékesítsék, és hogy az áringadozásokból vagy bróker-kereskedői árrésből nyereséget termeljenek. Az IAS 2 (3b) bekezdése külön kiemeli, hogy a benne megfogalmazott értékelési mechanizmus nem alkalmazandó az árutőzsdei bróker-kereskedők olyan áruira, amelyet értékesítési költségekkel csökkentett valós értéken értékelnek, és az ezen értékben bekövetkező változásokat a változás időszakának eredményében számolják el. A közeljövőben történő értékesítés kapcsán nem találtam fellelhető iránymutatást, hogy ezt milyen időtávon kell értelmezni, ugyanakkor úgy vélem, hogy jelen esetben a hagyományos rövidtávnál (1 év) is rövidebb periódusról van szó, és a fogalom feltételezi a frekvenciált kereskedést. Az Útmutatás levezetéséből két dolog szűrhető le: (i) a kriptoeszközök elszámolásánál a főszabály a készletként történő besorolás (maradékellvű megközelítés), (ii) ennek feltétele a rendszeres üzletmenet során történő értékesítésre tartás.

A közgazdaságtani besorolások kapcsán említettem, hogy az SEC egy általános jellegű útmutatásában, az amerikai bíróságok eseti döntéseit összegezve, a kriptoeszközöket tőzsdei értelemben áruként tipizálta. Érvelésükben előadták, hogy az áruként történő besorolás mellett szól, hogy az ilyen eszközök „tőzsdei” ára csak a kereslettől és a kínálattól függ. Ezzel az érveléssel azonban nem értek egyet. Véleményem szerint, bár a kriptoeszközök értéke ténylegesen csak a keresleti és a kínálati függvények mozgásától függ, ugyanakkor a tőzsdén kereskedett hagyományos áruk (pl.: fémek, mezőgazdasági árucikkek) a kereslet-kínálat alakulásától függetlenül belső értéket is képviselnek, azaz például elfogyaszthatóak vagy alapanyagul szolgálhatnak az ipari termelés során. Ennél fogva az áruknak a tőzsdei értékelés mellett ún. *belső értékük* is van (Harris & Shen, 2017). Ezzel nem azt állítom, hogy egyes kriptoeszközök nem rendelkeznek *reál* értelemben vett értékkel, illetve azt sem, hogy szokatlan lenne manapság, hogy (pénzügyi) termékek nem azért jönnek létre, hogy hagyományos értelemben vett gazdasági hasznot hajtsanak. Számos kriptoeszköz létezik, amely rendelkezik mögöttes értékkel és a kettő közötti kapcsolat viszonylag szoros marad. Ilyenek szerintem általában az egyes használati és értékpapír tokenek. Ezek sok esetben egy-egy speciális probléma technológiai úton történő, szoftveres megoldását prezentálják, ami mögött igenis fellelhető érték. Ugyanakkor a piacon bevett kriptoértékelő platform, a CoinMarketCap szerint ma már több, mint 22 ezer nyilvánosan kibocsátott kriptoeszközt tartanak számon.³⁰ Túlzás lenne feltételezni, hogy ezek mindegyike valóságos értéket teremtsen, és akkor még az úgynevezett memecoin-okat nem is említettem, amelyek egyetlen célja, hogy nevükkel vagy humoros, népszerű logójukkal felkeltsék a spekulánsok figyelmét. Az elmúlt pár évben pedig számos

³⁰ <https://coinmarketcap.com>

példa volt arra, hogy az ilyen tokenek óriási keresletet (majd nem sokkal később árzuhanást) generáltak, pusztán a spekuláció és a humoros tartalom következtében (Rosenberg, 2023). Mindezek okán úgy vélem, hogy a kriptoeszközök, gazdasági tartalmukat tekintve, nem vonhatóak egy kategória alá az árutőzsdei termékekkel.³¹ Ennek okán pedig a készletként történő kimutatást sem támogatom, a nagyfokú volatilitás és az eltérő gazdasági tartalom miatt. Úgy vélem, hogy a kriptoeszközöket az esetek túlnyomó részében nem ajánlatos készletekként nyilvántartani, sokszor még azon speciális esetekben sem, amikor azokat a vállalkozás kifejezetten a rendes üzletmenet során történő értékesítés végett tartja. A készletek követő értékelése ugyanis az IAS 2 standard szerint a könyv szerinti érték vagy a nettó realizálható érték (várható eladási ár csökkentve a befejezés és az értékesítés becsült költségeivel) közül a kisebb értéken történik. Az ilyen értékelés nem vezet helyes eredményre, mivel nem veszi figyelembe a kriptoeszközöknek már a korábbi fejezetekben feltárt nagyfokú volatilitását. Az IFRS rendszerében, azt gondolom, sokkalta helyesebb lenne az ilyen volatilis és sokszor csak spekuláció tárgyát képező instrumentumokat az eredménnyel szembeni valós értéken értékelni. Erre azonban jelen pillanatban csak a bróker-kereskedők esetében nyílik lehetőség, akik a készleteiket az eladás költségeivel csökkentett valós értéken jeleníthetik meg ((3b) bekezdés). A készlet megközelítést egyebekben az adózásról szóló fejezetben tárgyalom.

IV.1.3. Pénzügyi instrumentumok – IAS 32

A pénzügyi instrumentumokkal a honos nemzetközi számviteli szabályozás esetében több standard is foglalkozik: az IAS 32 a pénzügyi instrumentumok bemutatásával, az IFRS 7 azok közzétételével, míg az IFRS 9 általánosan, főként azok megjelenítésével és értékelésével. Az IAS 32 standard (11) bekezdése határozza meg a pénzügyi instrumentum fogalmát. Ennek értelmében pénzügyi instrumentum minden olyan szerződés, amely valamely gazdálkodó egységnél pénzügyi eszközt, ugyanakkor egy másik gazdálkodó egységnél pénzügyi kötelezettséget vagy tőkeinstrumentumot jelent.³² Pénzügyi eszköz a (i) pénzeszköz, vagy (ii) az olyan szerződés, amely a gazdálkodó egység saját tőkeinstrumentumaiban kerül vagy kerülhet teljesítésre, és amely alapján a gazdálkodó kötelezhető a saját tőkeinstrumentuma egy

³¹ Ugyanakkor érdekes ezt a megközelítést az előző fejezetben leírt, általános egyenértékes koncepcióval is összevetni.

³² Vö. számviteli törvény 3. § (8) bekezdés 3. szerint pénzügyi instrumentum olyan szerződéses megállapodás, amelynek eredményeként az egyik félnél pénzügyi eszköz, a másik félnél pénzügyi kötelezettség vagy saját tőke (tőkeinstrumentum) keletkezik. Így különösen: a szerződéses megállapodáson alapuló követelés és kötelezettség, a pénzeszköz, az értékpapír (hitelviszonyt megtestesítő értékpapír és tulajdoni részesedést jelentő befektetés), a származékos ügylet;

részének az átadására, vagy az olyan származékos termék, amely valamely fix összegű pénzeszköznek vagy egyéb pénzügyi eszköznek a gazdálkodó egység fix számú saját tőkeinstrumentumára való cseréjétől eltérő módon kerül vagy kerülhet teljesítésre, vagy pénzügyi eszköz még (iii) a szerződésen alapuló jog is, illetve ugyanígy, (iv) olyan szerződés is pénzügyi eszköz, amely a gazdálkodó egység saját tőkeinstrumentumában kerül vagy kerülhet teljesítésre.

Az Útmutatás röviden értekezik csak arról, hogy miért zárja ki a kriptoeszközök pénzügyi instrumentumként történő elszámolását. Ennek értelmében a kriptoeszközök nem lehetnek pénzügyi instrumentumok, mivel azok jelenleg nem minősíthetők pénzeszköznek (*cash*), sem valamely más gazdálkodó tőkeinstrumentumának³³. Továbbá, a kriptoeszközök nem keletkeztetnek valakivel szemben kikényszeríthető szerződéses jogot sem, valamint nem teljesül a fent említett (iv) lehetséges pénzügyi instrumentum forma sem, mivel az ilyen eszközök nem keletkeztetnek olyan szerződést, amelyeket csak a gazdálkodó saját tőkeinstrumentumával lehetne kielégíteni.

Az Ernst & Young útmutatása szerint a blokkláncon használata csak némely esetben minősülhetne szerződésnek: amikor a kriptoeszköz feljogosítja birtokosát valamilyen termék, szolgáltatás vagy pénzügyi instrumentum követelésére és mindkét szerződő fél azonosítható, ilyen esetben tehát beszélhetünk szerződéses jogviszonyról. Ugyanakkor azok a kriptoeszközök, amelyek nem feltétlenül merítik ki a szerződés fogalmát még mindig válhatnak egy szerződés tárgyává, például, ha egy jogi kötőerővel bíró megállapodás arról szól, hogy az egyik fél vásárolja meg a másik fél tokenjeit. Mindenesetre, ha nem azonosítható egy adott token esetében szerződéses kapcsolat, akkor pénzügyi instrumentum sem kapcsolódhat hozzájuk (Young, Applying IFRS: Accounting by holders of crypto assets, 2021). Ilyen szerződéses kapcsolatot jelenleg szerintem az értékpapír tokenek és a használati tokenek testesíthetnek meg. A PriceWaterhouseCoopers szerint, ha meg lehet állapítani a szerződés létezését, és az adott token jogot generál arra, hogy a birtokosa pénzeszközt kapjon, az adott tokenre az IFRS 9 standard szabályait kellene alkalmazni. Erre azonban csak akkor kerülhet a sor, ha a szerződés jogi úton kikényszeríthető. Szintén eredményezheti a pénzügyi instrumentum minősítést, ha a kriptoeszköz szerződéses jogot biztosít arra, hogy a birtokosa valamilyen mögöttes termékhez jusson hozzá. Ilyen esetben ugyanis a mögöttes termék szerint kell minősíteni a kriptoeszközt is. (PriceWaterhouseCoopers, 2019). Az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoport („EFRAG”) szintén az előző véleményeket osztja.

³³ Az értékpapír tokenekkel kapcsolatos dilemmával kapcsolatban lásd. a jogi besorolásról szóló fejezetet.

Beszámolója alapján az eszközalapú tokenek nagy részét is az IFRS 9 alá kellene sorolnia az IASB-nek. Ugyanakkor maga is elismeri, hogy nem tekinti tisztázottnak, hogy mi történjen azokkal az eszközalapú tokenekkel, amelyek nem felelnek meg a pénzügyi instrumentum definíciónak (EFRAG, 2022). Egyesek szerint a pénzügyi instrumentum besorolásával kapcsolatos probléma gyökere, hogy a kriptovaluták java részét bányászással generálják, ezért nem egy szerződéses kötelelem eredményeként állnak elő. Ugyanakkor akadnak olyan szerzők, akik amellet érvelnek, hogy a pénzügyi eszköz besorolás mellett szól, hogy a kriptoeszközök – feltételezem, hogy ezek közül is a fizetési tokenek – végsősoron tekinthetők virtuális pénzként, mivel betöltik a csereeszköz funkciót, ezzel lehetővé téve az áruk és szolgáltatások megvásárlását (Group, 2018). Más szerzők pedig azt hangsúlyozzák, hogy bár a kriptoeszközök ugyan sok esetben nem elégítik ki a hagyományos IAS 32 szerinti pénzügyi instrumentum definíciót, ugyanakkor figyelembe kellene vennie a szabályozónak a kriptoeszközöket körbevevő gazdasági faktorokat, amelyek igenis a klasszikus pénzügyi termékekkel történő kereskedelemre emlékeztetnek (Procházka, 2018). Én, ahogy a korábbiakból kitűnhetett, szintén ez utóbbiak mellett fogllok állást.

Szerintem azokkal a szerzőkkel lehet tehát egyetérteni, akik úgy vélik, a kriptoeszközök besorolása természetesen a pénzügyi instrumentumok közé kívánkozik: ugyan a jelenlegi szabályok valóban nem engedik meg a kriptoeszközök integrációját, ugyanakkor a kriptougyletek gazdasági tartalmuk szerint, az eszközök pedig a viselkedésük szerint a pénzügyi instrumentumok közé kívánkoznának. Annak érdekében, hogy ez lehetővé váljon a gyakorlatban is, úgy gondolom, önálló standard megalkotására sem mód, sem szükség sincsen. A kriptoeszközök nem bírnak olyan sajátosságokkal, amelyek indokolnák a *sui generis* számviteli fogalomalkotás létjogosultságát, még ha a kriptoeszközök jogilag valamilyen sajátos vagyonelemet is testesítenek meg (dologi jogi és kötelmi jogi tulajdonságaiakkal). Így a pénzügyi instrumentum szabályozás „kriptokonformitásának” megteremtését elsősorban a jelenlegi standardszövegek vagy a jogi kötőerővel nem bíró útmutatások kiegészítésében látom. Az IAS 32 standard (11) bekezdése kiegészülhetne egy újabb ponttal, ezzel beépítve a kriptoeszközöket is. Szerintem az új bekezdésnek elegendő lenne röviden utalni a kriptoeszközökre, mely fogalmat pedig önállóan kellene a standard bevezető részében meghatározni az IAS 32-nek. Az esetleges definíciónak célszerű lenne figyelembe vennie az eltérő tokentípusokat és a jogi szabályozás kapcsán a jelen dolgozatban leírtakat (követelés jelleg erősítése, megosztott főkönyvi technológia, lejárat nélkülség stb.). A bevezetőben szóltam az értékpapír tokenről is, mint a kriptoeszközök egy sajátos fajtájáról. Ez utóbbiakra különösen igaz lehet, hogy mind számviteli, mind adózási értelemben oszthatnák az

pénzügyi instrumentumok (résztesedés, értékpapír) sorsát, még ha azzal én is egyetértek, hogy a Ptk. és a tőkepiaci törvény fogalomrendszerében jelen pillanatban ezek nem férnek el. Ennek ellenére hangsúlyozom, a szakirodalom abban végső soron egyetérteni látszik, hogy jelen pillanatban a kriptoeszközök általános jelleggel nem sorolhatóak a pénzügyi instrumentumok közé (Hyytiä & Sundqvist, 2019).

IV.1.4. Pénzeszközök

Bár legutoljára hagytam, a laikusok első kérdése a kriptoeszközök kapcsán általában arra szokott vonatkozni: jogilag vagy gazdasági értelemben lehet-e pénzként tekinteni a kriptoeszközökre? A dolgozat szempontjából azonban fontosabb kérdés, hogy számviteli szempontból milyen minimumkritériumok fogalmazhatók meg a pénzeszközök besorolásával kapcsolatban. A Cash flow kimutatásokról szóló IAS 7 standard (6) bekezdésének meghatározása szerint pénzeszköz a pénztári készpénzállomány és a látra szóló betét. A számvitel rendszerében ugyanúgy kezelendő továbbá a pénzeszköz-egyenértékes: a rövid távú, magas likviditású befektetés, amely könnyen ismert összegű pénzeszközre váltható át, és amelynél elhanyagolható az értékváltozás kockázata. Ahogyan pedig az előző fejezetben bemutattam, az IAS 32 fogalomrendszerében a pénzeszköz pénzügyi instrumentumként kezelendő.

Ahogyan említettem, az Útmutatás egyébként maga is rávilágít az immateriális javak kapcsán arra, hogy utóbbiak fogalomalkotó elemei között szereplő „nem monetáris” kitétel egyben megfeleltethető az átváltási árfolyamok változásainak hatásairól szóló IAS 21 standard (16) bekezdésének. Az előbb idézett standardhely értelmében a monetáris tételek alapvető jellemzője, hogy azok jogot jelentenek valamely fix vagy meghatározható számú pénznemegység átvételére (vagy kötelmet annak átadására). A standard idézett helye külön példaként említi, hogy többek között nem számít monetáris tételnek az immateriális jószág, a készletek, illetve az ingatlanok, gépek, berendezések. A témában született egyes riportok kifejezetten arról számolnak be, hogy a digitális valuták nem lehetnek monetáris elemek, mivel azok nem tölthetik be a készpénz szerepét (Venter, 2016). Ezzel azonban nem lehet egyetérteni, mivel sem az IAS 38, sem az IAS 21 nem számol be arról, hogy a monetáris elem közvetlenül kizárólag a pénzeszközökkel bírna összefüggéssel. Az immateriális jószágokról szóló standard nevesíti, hogy a saját hatókörében monetáris egy eszköz akkor is, ha éppen meghatározott pénzösszegben járó követelésről van szó. Az ilyen követelések semmi esetre sem tekinthetők készpénznek. Monetáris továbbá egy tétel, ha rövid időn belül fiat pénzre váltható, ami a

kripto eszközök nagymértékű piaci kapitalizációjának okán szintén általában teljesül. Ugyanígy, az egyes kripto eszközök probléma nélkül átválthatóak meghatározható összegű fiat pénzre is az aktív kereskedelem miatt (Cooper, 2018). Véleményem szerint az IAS 21 standard adta meghatározás sem jelenthet kizáró feltételt ahhoz, hogy egy kripto eszköz monetáris elemnek minősüljön. Ahogy korábban idéztem, az IAS 21 feltételezi a monetáris elemekről, hogy jogot teremtenek arra, hogy érték cserében fix vagy meghatározható számú pénzegységet lehessen követelni. Ezen feltétel teljesülésének szintén nem látom akadályát, hiszen a kriptotőzsdéken mindig meghatározható számú pénzegységet lehet követelni a kripto eszközért cserében, a pillanatnyi tőzsdei árfolyam függvényében. Ennek okán, nem látom akadályát, hogy bizonyos tokentípusokat és még inkább, bizonyos, igen likvid kripto eszközfajtákat (pl.: bitcoin, ethereum) monetáris elemnek tekinthessünk számviteli értelemben.

A szó köznapi értelmében pénzen a fizikai megjelenéssel bíró, jegybank által kibocsátott bankjegyeket és érméket, valamint a bankszámlapénzt (követelést) értjük. Ezek általában egybeesnek az egyes országok hivatalos fizetőeszközeivel. Azt, hogy milyen pénznem egy ország hivatalos fizetőeszköze, az adott ország jogszabályai döntenek el. Itt szintén utalok a jogi háttér kapcsán elmondottakra. Ez a megközelítés azonban, úgy gondolom, nem áll szerves kapcsolatban a pénzeszközök számviteli kezelésével, a számvitel logikájával. Az IAS 32 szóhasználata (leegyszerűsítve fizetőeszköz és egyúttal alkalmas arra, hogy a gazdálkodó a pénzügyi kimutatásait ebben az eszközben denominálja, eszközeit ebben fejezze ki) ugyanis nem említi a jogszabályi megalapozottságot. Ugyanakkor az IFRIC-nek egy standardról kiadott útmutatása autentikus értelmezésnek számít, noha egy ilyen útmutató nem bír jogi kötőerővel és nem is ad hozzá vagy változtat a standard tartalmán. Az ilyen értelmező anyagok magából a standardokból nyerik tehát az autoritásukat, melyeket ezért a standardok hatálya alá tartozó gazdálkodó is alkalmazni lesz köteles (Young, IFRS Update of standards and interpretations in issue at 30 June 2022, 2022). A kripto eszközökről szóló 2019-es Útmutatás pedig akként rendelkezik, hogy bár egyes kripto eszközöket lehetséges fizetőeszközként használni, az IFRIC elvetette a kripto eszközök pénzeszközkénti használatát, mivel azok jelenleg még nem rendelkeznek a pénzeszközök mértékadó tulajdonságaival.

Látható, hogy a kripto eszközök pénzeszköz természetét az IFRIC sem cáfolja, az azonban vitatott, hogy milyen mértékben kell egy kripto eszköznek a fiat pénzekhez hasonlítani ahhoz, hogy az ilyen monetáris elemeket pénzként fogadják el. Ám további érdekes kérdés marad, hogy még ha pénznek nem is, de tekinthetőek-e ezek az instrumentumok pénzeszköz-egyenértékessnek. A fenti definíció esetében jól látható, hogy az első három fogalmi elem az esetek meghatározó többségében teljesülni fog, nevezetesen: a kripto eszközök (i) rövid távú

befektetések (tudniillik lejárat nélküli fizetési eszközök), (ii) magas likviditásúak (a kriptoeszközök jelentős hányada aktív piaccal rendelkezik, ahol könnyedén fiat valutára lehet ezeket váltani, és (iii) könnyen ismert összegű pénzeszközre válthatóak át³⁴. Ugyanakkor szembeűnő, hogy a negyedik fogalmi elem, azaz, hogy (iv) a pénzeszköz-egyenértékesnél elhanyagolható az értékváltozás kockázata, már annál ritkábban tűnik kielégíthető elvárásnak. Mindazonáltal, a bevezetőben bemutatott ún. eszközalapú tokenek (stabil kriptopénzek), úgy vélem, igenis tekinthetők pénzeszköz-egyenértékesnek ez alapján a definíció alapján. Ugyanakkor az Ernst & Young például úgy gondolja, hogy a pénzeszköz-egyenértékes csak egy funkcionális, a bemutatást elősegítő eszközkategória, az oda történő besorolás nem jelentheti egyúttal annak a végérvényes eldöntését is, hogy az egyenértékesnek vett eszköz aktuálisan vajon milyen eszközcsoportba tartozhatna eredetileg. Ezért az adott kriptoeszközt előbb szükséges lenne besorolni valamilyen primér kategóriába, mielőtt azt egyenértékesnek lehetne minősíteni (Young, Applying IFRS: Accounting by holders of crypto assets, 2021). Az IFRIC 2009-ben pedig megerősítette, hogy a kezdeti befektetés időpontjában már ismerni kell azt a pénzmennyiséget, amelyet a gazdálkodó egy későbbi időpontban kapni fog a befektetésért cserébe, ahhoz, hogy egy eszköz pénzeszköz-egyenértékesnek minősülhessen.³⁵ Ennek értelmében valóban csak a stabil árfolyammal rendelkező, a gyakorlatban valamilyen mögöttes eszköz értékéhez rögzített tokenek minősülhetnek pénzeszköz-egyenértékesnek. A pénzként történő besorolást én sem tartom sem valószínűnek, sem célravezetőnek. Már csak azért sem, mert az feltételezné, hogy a kriptoeszközök generálisan megérették arra, hogy egy gazdálkodó akár még a pénzügyi beszámolóit is az adott kriptoeszközben jegyezze. Ennek ellenére az már most is ajánlatos lenne, hogy – akár csak még egy IFRIC által kibocsátott állásfoglalás útján – de az IASB kimondja valamilyen platformon, hogy a pénzeszköz-egyenértékesek konformitást tanúsítanak az eszközalapú tokenekkel.

IV.2. A magyar kriptoeszköz megközelítés elhelyezése a nemzetközi szintéren

A kriptoeszközök magyarországi számviteli rendszerezése esetében valamelyest nehezebb átfogó képet nyújtani, mint a nemzetközi számvitel esetében, tekintettel a hiányos jogszabályi és jogalkalmazói alapokra. Elsőként megkísérlem a teljesség igénye nélkül összehasonlítani a

³⁴ Természetesen ez a feltétel csak akkor teljesül, ha kriptotőzsdei ügyletekről van szó. Általánosan, lehetséges, hogy a kriptoeszközök nem a tőzsdei forgalomban vesznek részt, ilyen esetben pedig nem feltétlenül tükrözi az ilyen kriptoeszközök forgalmi értékét a tőzsdei árfolyam.

³⁵ IFRIC Update (2009) IASB. <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/agenda-decisions/ias-7-july-2009.pdf>

korábban vizsgált, nemzetközi számvitelben használatos kategóriákat azok magyar megfelelőivel. Az irányadó szakirodalmi álláspontok két tényre hivatkoznak rendszeresen. Egyrészt, a magyar számviteli törvényre (a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény, a továbbiakban: számviteli törvény). Ehhez kapcsolódóan azonban egyelőre még nem létezik a számviteli bemutatáshoz kapcsolódó kiforrott joggyakorlat. A másik hivatkozási alap pedig a jogi elemzésnél már említett, egyébként a számvitelhez kapcsolódó 2017-es NAV-os állásfoglalás. A NAV állásfoglalásának főbb gondolatait már bemutattam (a kriptoeszközök, azon belül is főként a fizetési tokenek lejárat nélküli egyéb követelések), így most csak az ezzel kapcsolatos főbb szakmai állásfoglalásokat kíséreltem meg feldolgozni, összekapcsolva azt a saját gondolataimmal, elképzeléseimmel. Emellett fel kívánom villantani az egyes releváns harmadik országok jogalkotói által preferált olyan megoldásokat is, melyeket a magyar jogalkotó is megfontolhatna.

Az immateriális javak kapcsán bővebben kifejtésre került, hogy mit is ért az IAS 38 standard immateriális eszköz alatt. A standard definíciója így szolt: az immateriális eszköz egy azonosítható, fizikai megjelenéssel nem rendelkező, nem monetáris eszköz. Anélkül, hogy az egyes fogalmi elemeket ismételten elemezném, ezzel szembe állítom a magyar számviteli törvény 25. §-át, mely szerint az immateriális javak között a mérlegben olyan nem anyagi eszközöket (vagyon értékű jogokat az ingatlanhoz kapcsolódó vagyon értékű jogok kivételével, szellemi termékeket és üzleti vagy cégértéket), továbbá az immateriális javakra adott előlegeket, valamint az immateriális javak értékhelyesbítését kell kimutatni. Itt mutatható ki továbbá az alapítás-átstrukturizálás aktivált értéke és a kísérleti fejlesztés aktivált értéke is. A fő különbség a nemzetközi és a magyar immateriális jószág között, hogy a magyar számvitel, a vonatkozó §§-okon belül pontosan lehatárolja ezen aktívák fogalmát, ezzel szemben a nemzetközi számvitel rendszere (ebben a tekintetben is) rugalmasabb fogalmakat használ. A kriptoeszközök kapcsán, ezen fogalmi lehatároltság okán sem tartom alkalmazandónak ezt a kategóriát a magyar számvitelen belül.

Az IAS 2 szerint a készlet olyan eszköz, amelyet vagy a szokásos üzletmenet keretében történő értékesítés céljára tartanak, vagy amelyek az ilyen jellegű értékesítés végett a termelési folyamatban vannak, vagy amelyek olyan anyagok, vagy anyagi eszközök formájában vannak, amelyeket a termelési folyamatban vagy a szolgáltatásnyújtásban használnak fel. Ezzel szemben a magyar számviteli törvény 28. § (2) bekezdése szerint a készletek a vállalkozó tevékenységét közvetlenül vagy közvetve szolgáló olyan eszközök, amelyeket a rendszeres üzleti tevékenység keretében értékesítési céllal szereztek be, és azok a beszerzés és az értékesítés között változatlan állapotban maradnak, bár értékük változhat, vagy amelyeket az

értékesítendő termékek előállítása vagy a szolgáltatások nyújtása során fognak felhasználni (anyagok). Itt kell kimutatni ezen felül a használatba vételükig az anyagi eszközöket (pl.: szerszám) és a növendék-, a hízó-, és az egyéb állatokat. Ebből kitűnik, hogy fogalmi szempontból aligha találunk eltéréseket a készletek tekintetében, eltérő lesz azonban a gazdálkodó által alkalmazott, bekerülést követő értékelés. Ahogyan az adózás kapcsán az egyes adóztatási pontokon keresztül később bemutatom, az IAS 2 használja a *nettó realizálható érték* fogalmát, a magyar számvitel azonban az általános szabályok szerint számolja el az értékvesztést.

A pénzügyi instrumentumok szintén rugalmas, tág kategóriát testesítettek meg a nemzetközi számvitel rendszerében. Itt utalok a IV.1.3. fejezetben bemutatott, tágabb pénzügyi eszköz fogalomra. Ezzel szemben a magyar számvitel a pénzügyi instrumentumokat cél szerint sorolja a befektetett pénzügyi eszközök (kincsképzés) és a forgóeszközök (kereskedési cél) közé. A probléma a magyar számvitel esetében, hogy mind a két kategória esetében ismételt szűk, lehatárolt fogalmakat nevesít (kizárólag részesedéseket, értékpapírokat, adott kölcsönöket szabad itt kimutatni). Ezek közül, gazdasági tartalmát tekintve a kriptoeszközök legfeljebb az értékpapírokkal állhatnának „rokonságban”, azonban a jogi bemutatás körében előadottak okán az értékpapír fogalom még a szokásos számviteli eszközkategóriáknál is szűkebb, rugalmatlanabb kategóriát jelent.³⁶ A kriptoeszközök ennek okán jelenleg nem illeszkednek szervesen a pénzügyi eszközök magyar számvitelben kimunkált rendszerébe.

A magyar jogalkalmazói és piaci gyakorlat tehát a NAV-os állásfoglalásra vezethető vissza. Ezt ugyanakkor a szakirodalom néhány képviselője vitatja, ugyanis, érveik alapján, mind a vevői követeléseknél, mind az egyéb követeléseknél a számviteli törvény alapján tartalmi és fogalmi elemet képez a pénzben történő kifejezés és a szerződéses megállapodás. Ezekkel a kifogásokkal egyet lehet érteni, ugyanakkor meg kell azt is jegyezni, hogy bár a NAV erre konkrétan nem tett utalást állásfoglalásában, ám úgy vélem, konszenzus övezi azt, hogy a NAV kategorizálása csak pótlólagos, átmeneti, kiegészítő megoldás, annak dogmatikai megalapozottsága nem tökéletes. Ez látszik magának az állásfoglalásnak a szövegezéséből is (rövid, indokolást mellőző bekezdésben kerül a követelés megközelítés levezetésre). A szerződéses megállapodás hiányára, bár eltérő kontextusban, ám a nemzetközi számvitel kapcsán az immateriális javakról szóló alfejezetben már utaltam: a kriptoeszközök

³⁶ A számviteli törvény nem határoz meg általános értékpapír fogalmat, az értelmező rendelkezések között kizárólag a dematerializált és a másodlagos értékpapír fogalmait esetében utal a tőkepiacról szóló törvényre, ezért az értékpapír generikus értelemben vett, számvitelben honos jelentése azonos a Ptk. kapcsán bemutatott fogalommal.

követelésmenti elszámolásánál is problémát okoz, hogy valóban nincsen tényleges mögöttes szerződéses viszony, ezt a pontatlanságot pedig a dogmatikai megalapozatlanságnak tudom be. A szerződéses megállapodások a bevezetésben említett okosszerződések útján sem pótolhatóak, mivel ezek valójában nem a megállapodást, hanem a már létező megállapodás végrehajthatóságára vonatkozó akarategyezőséget testesítik meg (Szuchy, 2019). Megjegyzem továbbá, eltérést mutat a nemzetközi számvitel és a magyar számvitel követelés megközelítése is: a számviteli törvény 29. §-a külön tételként nevesíti az egyéb követeléseket, míg az IASB által szabályozott rendszer alkotta standardok ilyen tétellel explicite nem foglalkoznak, az IFRS 9 standard csak a vevői követeléseket nevesíti mint pénzügyi instrumentumokat (KPMG, KPMG, 2016). Ennek ellenére nincs akadálya, hogy az IFRS lazább rendszerében a gazdálkodó felvegyen a pénzügyi kimutatásaiba ilyen tételt, melyre feltehetően szintén az IFRS 9 értékvesztési modelljét és követő értékelésre vonatkozó előírásait alkalmazhatná. A követelések magyar számviteli meghatározásának része a teljesítésnek a másik fél által történő elismerése, azonban gyakorlati nehézséget jelent az év végi tartozásigazolások kérdésköre, mely utóbbiakat nyilvánvalóan nem képes a gazdálkodó beszerezni (Erdős, Adózóna, 2022). Mások hiányolják, hogy a Ptk. pénz fogalmába jelenleg nem tartozik bele a kriptovaluta és egyéb digitális ellenérték sem (Horváth, 2022), bár ezzel kapcsolatban ismét csak utalok a korábban elmondottakra, így arra, hogy úgy vélem, éppen a közgazdaságtan és a számvitel berkein belül nyílna mód arra, hogy a bevett szűk pénzfogalmat kitágítsák. Ellenben a különféle közjogi normák (Alaptörvény, a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény³⁷) már nem képeznek ilyen rugalmasnak mondható klauzulákat.

Ahogy az alfejezetnek adott címből is kitűnik, a fenti, kezdetlegesnek mondható magyar megközelítést fontosnak tartom összehasonlítani más országok által kimunkált koncepciókkal is. Az összehasonlítás alapjául a különféle germán kultúrkörbe tartozó országok szabályait választottam, tekintettel a magyar és a germán számviteli gyökerek közelségére.

Véleményem szerint a germán, és azon belül a németországi számviteli szabályozás elsődleges jelentőséggel bírhat hazánk szempontjából, mivel a német számvitel historikusan hosszú ideig mintaként szolgált a magyar jogalkotó számára, amely tény hasonló számviteli gondolkodást és struktúrát eredményezett (Borbély, 2019). A német számviteli szabályozás jogszabályi alapja a német kereskedelmi törvényben (*Handelsgesetzbuch*, a továbbiakban: HGB) keresendő. Bár a HGB – hasonlóan a magyar számviteli törvényhez – nem tartalmaz kifejezett rendelkezéseket a kriptoeszközökkel kapcsolatban, a 252. §-ában nevesített alapelv szerint az

³⁷ A pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló törvény 2. § 19. pontja kiemeli, hogy pénz a bankjegy, érme, számlapénz, és az elektronikus pénz, amely így taxatív felsorolást képez.

egyes vagyontárgyakat egyenként kell értékelni. A további előírásokkal összhangban, az egyéni értékelés eredményeképpen a német HGB pedig lehetőséget ad arra, hogy eszközként aktiválják a kriptoeszközöket, ugyanis a kriptoeszközök megfelelnek az aktívakkal szemben állított követelményeknek: pénzre válthatóak, harmadik személyre átruházhatóak, valamint így ki lehet elégíteni velük a gazdálkodó passzívait is. Mivel a kriptoeszközök nem rendelkeznek materiális megjelenéssel, a HGB-nek megfelelő értékelés szerint ez utóbbiakat immateriális javakként szabad állományba venni, a forgási időtől függően a befektetett vagy a forgóeszközök között (Dobberstein, 2022). Az immateriális javak aktiválásának a feltétele, hogy azok meghatározható értékkel bírjanak és hogy forgalomképesek legyenek. Ennek szintén minden esetben meg kell felelnie a kriptoeszköznek az állományba vételkor. Vitatott ugyanakkor a követő értékelés tekintetében, hogy miképpen kellene a fordulónapon értékelni azokat a beszerzés, illetve a saját előállítás útján megszerzett virtuális eszközöket: az egyik esetben ugyanis az értékelés alapja az aktuális árfolyam, a másik esetben pedig az előállítás költsége lenne. Ezt a HGB az egyéni értékeléssel és az analitikus átlagolás módszerével szűri ki. Az árfolyamkövetést illetően, amennyiben az aktivált kriptoeszköz piaci értéke eltér a könyv szerinti értéktől, pozitív irányú eltérés esetén (értékesebb, mint a könyv szerinti érték) tartalékot kell képeznie a gazdálkodónak, negatív irányú eltérés esetén pedig a különbözetet le kell írnia (Wollmert & Oser, 2019).

Az osztrák számvitel az osztrák társasági törvényre épít (*Unternehmensgesetzbuch*, a továbbiakban: UGB). Az osztrák szabályozás szintén nem ír elő különös rendelkezéseket a kriptoeszközökre, ezért szintén az általános szabályokat kell a különös jelenségekre alkalmazni. Az osztrák szakirodalom alapvetően elutasítja a kriptoeszközök pénzügyi instrumentumként vagy pénzeszközként történő besorolását, ezért az osztrák gazdálkodónak is csak az immateriális javak és készletek eszközcsoporthoz állnak rendelkezésére (Baumüller, 2019). Az UGB alapjaiban véve lehetővé teszi az immateriális jószágként befektetett és a forgó eszközök közé történő besorolást is, azonban az osztrák szabályozás logikája az, hogy a kriptoeszközök nem alkalmasak arra, hogy hosszútávon szolgálják a vállalkozást, emiatt a befektetett eszközök elkerülendő kategóriának számít. Beszerzés esetén az aktuális árfolyam alapján történik az állománybavétel. Ugyanakkor a befektetett eszközök között nem lehet az osztrák szabályozásban saját előállítású eszközt aktiválni, ezért a bányászat esetén ez a kategória szintén nem jöhet szóba, a forgóeszközök esetében pedig az előállítás megszokott költségeivel kell számolni (Kamenik, 2018).

Továbbra is a germán jogkörön belül maradva, röviden kitérek még a svájci szabályozás logikájára is. Svájcban a szűken vett polgári jogi, kötelekről szóló kódexben helyezkednek el

a számvitel szabályok (*Obligationenrecht*, a továbbiakban: OR), amelyek alapvetően a német szabályozási logikához hasonlíthatóak (Pelopnisiou, 2018). Az OR mellett meghatározóak még az ún. svájci GAAP FER standardok, amelyek a nemzeti szinten belül maradó kis-, és középvállalkozások számára kínálnak normákat, útmutatásokat.³⁸ A svájci szabályozás is elmaradottnak mondható, konkrét szabályokat tehát itt sem találunk. Ezért a könyvviteli kötelezettségek teljesítése érdekében a gyakorlat szintén az általános szabályokból indul ki, és ennek érdekében vizsgálja az egyes társaságok esetében az egyes adott kriptoeszközök célját és belső értékét (Stolzenberg, 2021). A svájci standardokra és szabályokra tekintettel a kriptoeszközök pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek közé történő besorolása nem megengedett, ugyanis a releváns GAAP FER standard megkövetelné a kriptoeszközöktől a megfelelő értékállandóságot, ami a kriptoeszközök volatilitása miatt nem teljesül.³⁹ Érdekes, hogy a szakirodalom a követeléseket is kizárja a lehetőségek sorából. A KPMG szerint ugyanis sem a kriptoeszköz kibocsátója, sem az aktuális használója nem lenne köteles utóbb elfogadni a kriptoeszközt [fiatpénz ellenében]. Ugyanígy, a megosztott főkönyvi technológia által alkotott hálózaton résztvevő további szereplők sem vállalnak soha ilyen jövőbeli kötelezettséget (Petry, 2018). A kriptoeszközök immateriális javakként történő besorolását sem tekinti a svájci jogalkalmazó követendőnek, ugyanis a svájci szabályok ezt csak olyan eszközök esetében teszik lehetővé, amelyek több éven át befektetett eszközként szolgálják a vállalkozás tevékenységét. A kriptoeszközök azonban ezt a feltételt nem teljesítik, ugyanis egy esetleges aktiválást követően a jövőbeli értékesítésig azok nem hajtanak valóságos hasznát a gazdálkodónak (ExpertSUIESSE, 2019). A készletek megfelelő megoldást jelenthetnek, ha a kriptoeszközök a szokásos üzletmenet során történő szolgáltatásnyújtáshoz járulnak hozzá (Nazareno, 2018). Azonban a KPMG arra az álláspontra helyezkedik, hogy a vállalkozások túlnyomó többsége esetében a kriptoeszközöket valójában értékpapírként kellene számviteli szempontból kezelni, és azokat a gazdálkodó szándékától függően vagy a befektetett eszközök között pénzügyi instrumentumként, vagy a forgóeszközök között értékpapírként kellene elszámolni. Ennek oka pedig a svájci értékpapírjog relatíve tág értékpapírfogalmából fakadhat. A svájci jogszabályok ugyanis akár még egyes követeléseket vagy értékpapír tulajdonságokkal nem bíró részesedéseket, sőt akár még egyes nemesfémeket is értékpapírnak engednek tekinteni (Petry, 2018).

³⁸ Lsd. <https://www.fer.ch/das-konzept/>

³⁹ Megjegyzem, ahogyan ezt már a nemzetközi számvitel kapcsán kifejtettem, nem látom akadályát, hogy egyes eszközalapú tokenek esetében a volatilitásra vonatkozó elvárások teljesüljenek.

Összegezve az ebben a fejezetben elmondottakat, a germán számviteli rendszerek közül a német és az osztrák számvitel egymáshoz, valamint az IFRS megoldásaihoz hasonlóan, a magyar számvitelhez képest eltérően kezeli a kriptoeszközöket. Pontos előírásokat ugyanakkor tőlünk nyugatabbra sem találunk. Ahogyan az IFRIC 2019-es Útmutatása, a német-osztrák irodalom és az ottani illetékes hatóságok kötőerővel nem bíró útmutatásai is a kriptoeszközöket elsősorban immateriális jószágként vagy készletként kezelik, attól függően, hogy a vállalkozás milyen hosszan és milyen céllal szerzi be vagy állítja elő azokat. A svájci rendszer, amely eredetileg szintén német behatások mentén fejlődött, ettől eltérő fogalomrendszert használ, és elsősorban értékpapírként tekint a kriptoeszközökre, azzal, hogy ha a vállalkozás kifejezetten kriptoeszköz kereskedéssel foglalkozik, akkor utóbbiak végsősoron a készletek között is helyet kaphatnak. Az eltérő svájci megközelítés főként az eltérő értékpapírijogi háttérnek köszönhető. A nemzetközi kitekintés után most már ténylegesen a magyar szabályozást értékelve, azt gondolom, hogy a magyar számviteli jogalkotás nem tekinthető elmaradottabbnak, mint nyugati rokonai. A német és osztrák megközelítést ugyanakkor nem javaslok itthon is meghonosítani. A német és az osztrák immateriális jószág megközelítése nem illeszkedik a magyar számviteli törvény rendszerébe, hiszen, ahogyan bemutattam, az immateriális javak törvényi szinten meghatározott eszközkategóriákat feltételeznek, amelyekbe a kriptoeszközt nem szabad beleerőltetni. Ettől függetlenül fontos lenne lehetőséget biztosítani a kincsképzés céljával tartott kriptoeszközök számára, hogy helyet foglalhassanak a magyar számvitel rendjében is valamilyen módon a befektetett eszközök között. A tárgyi eszközök és az immateriális javak aktiválásának a kifejezett célja, hogy azok kezdeti költségeit ne egyetlen üzleti év alatt terhelje rá a vállalkozás eredménykimutatására, hanem helyette azt inkább szétossza azon évek között, amelyek alatt a gazdálkodónak az az adott eszköz tényleges hasznót hajt (Szakács, 2015). Ez a cél pedig, úgy vélem, jellemzően a kriptoeszközökkel kapcsolatban nem szokott megjelenni. Ha hosszabb ideig is tartja a gazdálkodó a kriptoeszközt, azt nem az üzleti tevékenységének a kiszolgálása végett, hanem inkább „kincsképzési” céllal teszi. Ez pedig a hosszabb ideig történő kriptobefektetések esetében is csak a befektetett pénzügyi eszközök esetében lehetne tolerálható.

A számviteli törvény 27. § (1) bekezdése szerint a befektetett pénzügyi eszközök között a mérlegben azokat az eszközöket kell kimutatni, amelyeket a vállalkozó azzal a céllal fektetett be más vállalkozónál, adott át más vállalkozónak, hogy ott tartós jövedelemre (osztalékra, illetve kamatra) tegyen szert, vagy befolyásolási, irányítási, ellenőrzési lehetőséget érjen el. A törvény külön rendelkezése értelmében befektetett pénzügyi eszköz továbbá a kezelt vagyonra szóló tartós követelés és a befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése. Tárgya szerint

szemlélve a befektetett eszközöket, a kriptoeszközök nem képzelhetők ebben a rendszerben: más vállalkozásnál szükséges befektetnie a vagyonát. Ezzel szemben, ha a befektetett eszközöket cél szerint csoportosítjuk, a kriptoeszközök konformitást mutatnak ezzel a kategóriával, hiszen a kriptoeszköz megszerzésének célja is rendszerint, hogy (tartós) jövedelmet szerezzen. Mindebből látható, hogy azok a kriptobefektetések, amelyek több, mint egy üzleti évre szólnak, a számvitel *teleologikus* értelmezése szerint, a befektetett pénzügyi eszközök között lennének elhelyezendőek, ahogyan azt a svájci szabályozás is teszi. A számviteli törvény kóenciája ezt azonban jelen pillanatban nem teszi lehetővé. Ezért a számviteli törvény ilyen irányú módosítását javaslom a magyar jogalkotónak: ahogyan például a kezelt vagyonra szóló tartós követelés esetében is, helyezze el a befektetett pénzügyi eszközök között külön rendelkezéssel a kriptoeszközöket. Ahogyan ezt később pedig az adójog kapcsán is bemutatom, ez a megközelítés eredményezné az egyes intézményi befektetők számára a leglogikusabb és legkedvezőbb társasági adó kezelést is.

A német és az osztrák forgóeszköz megközelítés, nevezetesen, hogy az egy évnél rövidebb ideig tartott kriptoeszközöket készletként kellene besorolni, szintén illeszkedik a nemzetközi számvitelben tapasztalt trendekre. Egyetértek ezzel a megközelítéssel abban az esetben, ha a gazdálkodó az üzleti tevékenysége keretében ténylegesen kriptoeszközökkel kereskedik, ehhez azonban ki kellene szélesíteni a magyar számviteli törvény készletről alkotott definícióját, eliminálva a testi kiterjedést a szükségképpen fogalmi elemek közül. A svájci megközelítés, miszerint a kriptoeszközöket értékpapírként kellene elszámolni, a magyar rendszerben nem helyeselhető. Ehhez ugyanis valóban ki kellene szélesíteni az elmúlt két évszázad során kimunkált, és megszorítóan értelmezendő értékpapírijogi szabályokat, melyre nem látok lehetőséget. Ennek okán amennyiben a gazdálkodó egy évnél rövidebb ideig szándékozik kriptoeszközt tartani, de azt nem kereskedési céllal teszi, továbbra is az egyéb követeléskénti megközelítést javaslom.⁴⁰ Determináló jelentőséggel bírna, ha a magyar jogalkotó ezzel kapcsolatban explicit módon is formálna a jelenlegi szabályozáson, hasznosnak tartom a lappangó követelések megjelenítésének törvény adta lehetőségét. Ugyanakkor a szabályozás fejlődési és proaktív fejlesztési irányát, vektorát a monetáris elemek felé tett folyamatos és organikus közelítésben látom. Erre természetesen nem lenne lehetőség minden tokentípus esetében, ám a fizetési tokeneket – még ha nem is rendelkeznek a hivatalos valuták minden

⁴⁰ Ez nem bontaná meg a számviteli törvény pénzügyi instrumentum megközelítést, azonban kizárólag a magyar számviteli rezsim esetében az eszközök az itt meghatározott mérlegtételek köré csoportosíthatóak, a nemzetközi számviteli standardok szerinti kategorizálásra csak a valós értéken történő értékelés választása esetén van lehetőség. (Lsd. Kecsmár Szilvia: *Pénzügyi instrumentumok a nemzetközi és a hazai számvitelben*. Miskolci Egyetem. 2016. 74. Forrás: <http://midra.uni-miskolc.hu/document/24668/19703.pdf>)

lényeges tulajdonságával – természetesen, gazdasági céljukat tekintve, a pénzeszközök közé kellene sorolni. A számviteli törvény 31. §-a taxatíve felsorolja a pénzeszközöket (készpénz, elektronikus pénz, csekk és bankbetét). Jó példa tehát, hogy ahogyan az elektronikus pénzek jogi státusza is arról árulkodik, hogy azokat ténylegesen nem tekinthetjük jogi értelemben vett pénznek (Mátyás, 2005), azokat mégis felsorolja a jogalkotó a számviteli törvényben a pénzeszközök között. Ennek okán nem látom akadályát, hogy ugyanezt a fizetési tokenek kapcsán is megtegye.

IV.3. A számviteli elméletek érvényesülése a gyakorlatban

A IV. fejezetben sorra végig vettem az IFRIC Útmutatás, illetve a NAV 2017-es állásfoglalása alapján az egyes főbb számviteli kategóriákat, kiegészítve néhány, egyelőre nem megengedett besorolással. A magyar számviteli megoldások kapcsán a kezdetleges, jogi kötőerővel nem bíró útmutatást összehasonlítottam más, elsősorban germán nemzeti számviteli rendszerekkel, mivel a magyar jog germán típusú, és a magyar számvitel is, a német és osztrák számvitelhez hasonlóan, a kontinentális modellt követi. A következőkben a nemzetközi számvitel jelenleg javasolt két számviteli megközelítését (immateriális javak és készletek) mutatom be részletesen, egy-egy példán keresztül, illetve végezetül, kisebb terjedelemben, a magyar megoldást is illusztrálom.

IV.3.1. Nemzetközi példa az immateriális javak közti elszámolásra

Annak érdekében, hogy pontos képet prezentálhassak a kriptoeszközök számviteli elszámolása és az IAS 38 standard között fennálló kapcsolatáról, megvizsgáltam néhány olyan piaci szereplő pénzügyi kimutatásait, amelyek elsődlegesen kriptoeszközökkel foglalkoznak. Vizsgálatom eredményeképpen behatóbban a HUT 8 Mining Corp. (a továbbiakban: „HUT 8”) nevű kanadai vállalattal foglalkoztam, amely beszámolóit az IFRS standardokkal összhangban készíti, kimutatásait pedig független könyvvizsgáló hitelesítette.⁴¹ A HUT 8 a profilját, elsődleges gazdasági tevékenységét tekintve főként kriptoeszköz bányászattal kapcsolatos szolgáltatásokat nyújt, a honlapjuk szerint a tevékenység főbb pillérei között szerepel a bányászathoz használatos számítógépes infrastruktúra és technológia kiépítése, a saját bányászati tevékenysége, és a külső bányász vállalkozások bányászati parkjának a javítása és karbantartása. Jelen fejezetben azért a HUT 8-et mutatom be, mivel a cég a jelentős

⁴¹ A vizsgált beszámoló elérhető: <https://hut8.io/wp-content/uploads/2022/03/Year-End-Financial-Statements-PDF.pdf>

menntiségű kriptoeszköz állományát az IAS 38 standard szabályainak megfelelően immateriális jószágként mutatja ki. A vállalkozás beszámolójában előadja, hogy a kriptoeszközökkel kapcsolatos könyv-, és számviteli kihívások leküzdése érdekében szakembereket vettek igénybe, akik speciális képesítéssel rendelkeznek a megosztott főkönyvi technológia, a digitális eszközök és a kriptográfia terén (2-3. oldal). A társaság csak bitcoinot tartott a vizsgált évben⁴², melyet azonosítható, fizikai megjelenéssel nem bíró nem monetáris eszközként ismert el. A HUT 8 a számviteli politikájában külön foglalkozott a 'digitális eszközökkel', ahol megállapította, hogy a digitális eszközök gazdasági tartalmát összeegyeztethetőnek találta az immateriális javak definíciójával. Az így rögzített immateriális javak bekerülési értékét az átértékelési modell szerint értékelte. Az átértékelési modell alkalmazása azért lehetséges, mert a kriptoeszközök rendelkeznek aktív piaccal. Az immateriális eszközök felfelé történő (valós) értékelését sokan vitatják, illetve jelenleg csak az IASB standardjai, Ausztrália és az Egyesült Királyság engedélyezi. A felfelé történő valós értékelés azért válhat problémássá, mivel az immateriális javak jellemzően nem rendelkeznek aktív piaccal, és nehezen meghatározhatóak, értékelhetőek piaci módszerekkel. Az átértékelés engedélyezése pedig visszaélésre adhat okot a menedzsment körében (Powell, 2003). Jelen esetben, úgy gondolom, az átértékelési modell alkalmazása vezet valóban a leghelyesebb megoldásra, tekintettel az IFRIC állásfoglalására – nevezetesen arra, hogy az immateriális jószágként történő állományba vétel javallott – és arra, hogy a kriptoeszközök piaci értéke könnyen és viszonylag megbízhatóan – ha nem is tartósan – mérhető. Olyan esetekben, ahol a digitális eszközt előbb bevételként számolta el, a megkapott valuta valós értékét vette a megszerzés költségének is (bányászat). A gazdálkodó az átértékelési modell keretében a valós érték növekményét az egyéb átfogó eredmény tartalékával szemben a saját tőke részeként számolta el, ezzel szemben a valós érték csökkenését közvetlenül az eredménnyel szemben vette állományba. A HUT 8 a digitális eszközeit minden fiskális negyedévben átértékelte. Az egyéb átfogó eredményben aktivált értéknövekedést a vállalkozó nem forgatta vissza az eredménybe (nem átforduló OCI), azzal, hogy amennyiben egy aktuális értéknövekedés a korábban az eredménnyel szemben elszámolt csökkenést egyenlített ki, az így előálló érték kiegyenlítődést mégis az eredménnyel szemben nettósította. Ugyanígy, a korábban az átfogó eredménnyel szemben elszámolt valós érték növekedésével szembe állítható értékcsökkenést közvetlenül az egyéb átfogó eredménnyel szemben számolta el. Az alkalmazott modell tehát teljes egészében megegyezik az IAS 38 standard által előírtakkal. Az értékeléshez egy külső

⁴² Ahogy részben már említettem, a bitcoin fizetési token típusú eszköz.

kripto-bróker cég árfolyamjegyzékét használta hivatalos árfolyamok hiányában.⁴³ A valós értéken történő értékelésről szóló IFRS 13 standard fogalmi rendszerében az ezen külső bróker cég által szolgáltatott az információkat Level 2-es inputoknak minősítette. Az immateriális jószágként történő értékelés ellenére a HUT 8 a kriptoeszközöket a forgóeszközök között számolta el, mivel úgy véli, hogy az ilyen eszközök pénzügyi értelemben árukat testesítenek meg (15. oldal).

A kriptoeszköz bányászattal kapcsolatban a HUT 8 azt is előadja, hogy az egyelőre nem kristálytiszta számviteli gyakorlat okán a következő praktikát alkalmazta a könyveiben: a bányászati tevékenységgel kapcsolatos folyó költségeket szolgáltatásnyújtással kapcsolatos ráfordításként azonosította, mellyel szemben, az eredményesen kibányászott valutát valós értéken értékelt bekerülési érték mellett immateriális jószágként számolta el az eredményoldali bevételekkel szemben. (13. oldal).

A HUT 8 konszolidált mérlegében (1. ábra) a vállalkozás által tartott kriptoeszközöket 'digitális eszközök' néven vették állományba a forgóeszközök között. Az egyes tételek likviditási sorrendben szerepelnek a mérlegben, amiből így kitűnik, hogy a vállalkozás a kriptoeszközöket a pénzeszközöknél és a követeléseknél kevésbé likvidnek értékelte, a halasztott költségeket és ráfordításokat megelőzően, amelyek természetesen a forgóeszközök legkevésbé likvid elemeit képezik. Ezzel a sorrenddel én is egyetértek, mivel a hagyományos megközelítés szerinti befektetett eszközök közé történő besorolás nem állna összhangban a kriptoeszközök valódi likviditásával. A kriptoeszközök a vállalkozás mérlegében a mérlegfőösszeg 45%-át tették ki a jelentős mennyiségű ingatlanok és egyéb berendezések és a feltehetőleg a nagy volumenű pénzügyi műveletek okán aktivált különféle letétek, lekötések és a készpénz mellett.

A HUT 8 konszolidált átfogó eredménykimutatása (2. ábra) szintén sok ponton árulkodik a vállalkozás kriptoeszközökkel kapcsolatos tevékenységéről. A kriptoeszközök eladásából származó bevételek, a kriptoeszközök ártértékelése az eredménnyel szemben, és a kriptoeszközök ártértékelése az egyéb átfogó eredménnyel szemben külön eredménykimutatás soron szerepelnek. Látható, hogy míg a vállalkozásnak 2020-ban relatíve magas (21%) arányú bevétele származott a közvetlenül az eredménnyel szemben történő ártértékelésből, addig 2021-ben a HUT 8 ugyanilyen jellegű bevételt nem mutatott ki, ellenben megnőtt az OCI-val szemben történt ártértékelés részaránya. Tekintettel a vállalkozás korábban kifejtett számviteli

⁴³ <https://coinmarketcap.com>

politikájára és arra, hogy a bitcoin árfolyamának éves nyitó és záró értéke között is növekedés történt, valamint évközben óriási időközi növekedés állt be, ezen nem lehet csodálkozni.

A HUT 8 konszolidált cash flow kimutatása (3. *ábra*) pedig szemlélteti a vállalkozás hozzáállását a kriptoeszközökhöz: a digitális eszközök bányászatát, az azokkal történő kereskedést, elidegenítést, és az átértékelésből származó módosító tételeket is a működési cash flow tételei között jelenítette meg, szemben az esetlegesen felmerülő másik opció, a befektetési cash flowban történő megjelenítéssel.

A vizsgált gazdálkodó az általános beszámoló részek mellett külön figyelmet fordít – érthető okokból – a digitális eszközöknek, így a beszámolójának Notes részében külön részletezi az általa tartott kriptoeszközöket. Ebből a vizsgálódó megtudhatja, hogy a HUT 8 bitcoin eszközállománya vagy letétben van, vagy kölcsönszerződés keretében⁴⁴ szerepel a vállalat kintlévőségei között (2021), vagy pedig ez utóbbin belül az fedezetként szolgál valamilyen ügylete keretében (2020) (4a. *ábra*). Az előbbi három ügylettípus közül a letét dominál, amely úgy gondolom, hogy valószínűleg nem jelenti az eszközök hosszú távú lekötését, hanem egy letétkezelővel kötött megállapodás keretében a letétbeadás biztonsági célokat szolgál. A 4b. *ábrán* pedig a kriptoeszközök egy másik csoportosítása található, ahol az eszközöket a forrásuk szerint csoportosítja a vállalkozó: 2021 végi bitcoin állományának 51%-át a tárgyévben bányászta a vállalkozás (4b. *ábra*). Ez egyúttal magyarázatot arra is, hogy miért az immateriális jószág kategóriát választhatta a HUT 8 (a készletekkel szemben). Elhanyagolható – főleg a 2020-as évhez képest – a bitcoin állomány elidegenítéséből származó csökkentő tétel, ami a 2021 második felében tapasztalt árfolyamzuhanásnak, és a 2020-as növekedésnek lehet köszönhető. Jelentős tétel a bányászat mellett az átértékelésből eredő állományváltozás is. A 2021-es átértékelés hatása teljes egészében a saját tőkében csapódott le, míg a 2020-as átértékelési tétel 18%-a közvetlenül a 2020-as eredménybe folyt be a korábban elszámolt veszteség ellentételezéseként.

Áttekintve az előzőekben előadott elemzést, azon a véleményen vagyok, hogy az Útmutatás jelenlegi előírása, azaz, hogy a fizetési tokeneket jelen pillanatban, amennyiben nem rendelkeznek a készletekre jellemző tulajdonsággal, immateriális jószágként kell elszámolni, helytelen eredményre vezet. A kriptoeszközök, véleményem szerint, nem felelnek meg az immateriális javak IAS 38 standardban szereplő definíciójának, mivel az ilyen eszközök az esetek túlnyomó többségében monetáris elemnek tekinthetők. Ahogyan korábban kifejtettem, a monetáris tételek fogalmi eleme a meghatározható fiat pénzre való átválthatóság. Ez a feltétel

⁴⁴ Érdekes témát szolgáltatnak a kriptotokenek fejében kamatot fizető DeFi platformok, mellyel kapcsolatban lsd. Szabó Zsolt: Decentralizált pénzügyek: A kriptovalutákra épülő hitelintézetek elmélete

pedig teljesül az aktív piaccal rendelkező tokenek esetében. Ilyenek az aktívan kereskedett fizetési tokenek, valamint az eszközalapú tokenek egy jelentős része. A nem helyettesíthető tokenek (NFT), az értékpapír tokenek és a használati tokenek azok, amelyek jellemzően nem teljesítik a monetáris elemekre szabott feltételeket, ugyanis nem rendelkeznek aktív piaccal, nem válthatók rövid időn belül, általános jelleggel fiat pénzre. Ennek okán szükséges lenne az Útmutatást és a Felülvizsgálatot hatályon kívül helyezni és – ha *sui generis* szabályozást nem is –, de új útmutatót készíteni a témában. Úgy vélem, szükséges lenne az új útmutatóban, a jelenlegi rendszerhez viszonyítva, legalább az előbb említett kriptoeszközök két csoportját, nevezetesen a monetáris elemnek minősíthető és a monetáris elemnek nem minősíthető kriptoeszközöket megkülönböztetni. A monetáris elemnek minősíthető kriptoeszközöket ugyanis nem érdemes továbbra is belekényszeríteni az IAS 38 standard hatókörébe.

Problémás a kriptoeszközök immateriális jószágként történő kezelésével kapcsolatban, hogy a kriptoeszközök aktiválása a hosszú távon tartott befektetett eszközök között torzítja a vállalkozás likviditási helyzetének valóság elvéhez hűen történő ábrázolását, hiszen ezeket az eszközöket jellemzően másodpercek alatt pénzzé tehetné a vállalkozás (Luo & Yu, 2022). Ezt az általam vizsgált vállalkozás, a HUT 8, helyesen ki is küszöbölte a számviteli politikájában, azonban ezt az észrevételt általános jelleggel szükséges lenne elültetni a szabályozásban.

Továbbá, szintén az immateriális eszközök alóli kivétel gondolatát erősíti, hogy az immateriális javakról szóló standard ugyan lehetővé teszi az átértékelési modell alkalmazását, azonban ez a megoldás ezidáig nem nyert széleskörben alkalmazást. Az átértékelési modell ugyanis túl merev kereteket szab az értékelésnek, vagy csak általánosságban nem jelent arányosan annnyival több információt az érdekhordozóknak, mint amekkora költséget igényel magának az értékelésnek az alkalmazása (Shefei & Weiguo, 2022). Mindenesetre szerencsésebbnek tartanám az eredménnyel szembeni valós értékelés lehetőségének a megteremtését, amelyet az IAS 38 standard szárnyai alatt egyelőre nem tartok elképzelhetőnek.

IV.3.2. Nemzetközi példa a készletek közti elszámolásra

Annak érdekében, hogy bemutassam az Útmutatás által megjelenített elsődleges elszámolási kategória alkalmazását a gyakorlatban, a készletek esetében is megvizsgálom egy piaci szereplőt. Dolgozatom ezen része számára a szintén Kanadában bejegyzett Galaxy Digital Holding LP (a továbbiakban: Galaxy) áll modellt, ennek a vállalatnak a 2021-es beszámolóját veszem górcső alá.⁴⁵ A Galaxy tevékenysége, saját meghatározása szerint, befektetési

⁴⁵ https://s201.q4cdn.com/407453138/files/doc_financials/2021/q4/GDH-LP-Financial-Statements-12.31.21.pdf

menedzsmentben áll, ennek a fókuszában pedig szintén digitális eszközök, kriptoeszközök találhatóak. Ezen a piaci szegmensben belül a vállalat elsősorban kereskedéssel, befektetési bankolással, kriptoeszköz-bányászattal foglalkozik. A kereskedési profiljába pedig a derivatív piacokon történő fellépés is beletartozik (határidős, digitális eszköz swap, és digitális eszköz opciók). A Galaxy a vizsgált beszámolóban a hatalmas arányú kriptoeszköz (digitális eszköz) állományát készletként azonosította, így az elszámolásuk is az IAS 2 standarddal összhangban történt. Saját indoklásuk szerint a besorolás oka, hogy a birtokolt eszközökkel a vállalat szándéka elsődlegesen az aktív piacokon történő kereskedés. Ennek fejében a Galaxy a tokeneket a vásárlás után a közeljövőben történő eladási szándékkal aktiválja a forgóeszközök között. A cél az árfluktuáció meglovagolása, a spekulációs rések kihasználása. A vállalat IAS 2 szerinti bróker-kereskedőként azonosította magát, ezért a tokenek bekerülési értékét is az értékesítés költségeivel csökkentett valós értéken számolja el (12. oldal). A valós értékelés inputjait a társaság a kereskedési árak volumennel súlyozott átlagából, bizonyos kiválasztott tokenek volatilitásából, és a kapcsolódó megszolgálási időszakok megfigyeléséből nyeri, az értékeléshez a Black-Scholes opciós árazási modellt használja (57. oldal). A Notes 23-as számú megjegyzésében a Galaxy beszámol a kriptoeszköz bányászattal kapcsolatos specifikumokról. Így megtudjuk, hogy a bányászatot a Galaxy többek között egy alvállalkozó igénybevételeivel bonyolítja le, az alvállalkozóval az elszámolás pedig a felhasznált energiamennyiség után történik. Az alvállalkozó lehetővé teszi a bányászattal kapcsolatban elfogyasztott energia analitikus nyilvántartását, így a bányászat költségei megbízhatóan mérhetővé válnak.

A Galaxy konszolidált eredménykimutatása (5. ábra) részletesen beszámol az egyes bevételtípusokról: a kriptoeszközök eredménnyel szemben valós értékelése és azok értékesítésének eredménye azonban egyetlen soron szerepel. Összehasonlítva ez utóbbit a többi bevételforrással, megállapítható, hogy a többi bevételtípus volumenében nagyságrendileg eltörpül a kriptoeszközök nettósított bevételi pozíciója mellett. A bányászatból fakadó bevételek szintén külön sort kaptak a kimutatásban. A nemzetközi számvitelben honos elvek mentén megalkotott beszámolókra jellemzően azonban az értékesítés nettó árbevétele és a pénzügyi műveletek bevétele nem különül el egymástól. Ennek okán pusztán a bevételsorok elnevezéséből, azok elhelyezkedéséből nem lehet következtetni arra, hogy a kriptoeszközökkel kapcsolatos bevételek milyen tágabb kategóriába sorolhatóak.

A társaság számviteli politikájában külön foglalkozik a bányászattal. Ezen a helyen a társaság kijelenti, hogy a beszámoló készítésekor nem ismer hivatalos útmutatást a bányászati bevételeket illetően az IFRS rendszerében (12. oldal). Később a bevételekkel kapcsolatos megjegyzéseiből azonban *a contrario* kitűnik, hogy a kriptoeszközökből származó bevételek

természetüket tekintve a pénzügyi eredményt befolyásolják, ugyanis az értékesítés nettó árbevétele kapcsán a társaság kizárólag a tanácsadási szolgáltatásnyújtásból, a kamatbevételekből, és a menedzsment szolgáltatások díjából szerzett bevételt.

Összehasonlítva a Galaxy eredménykimutatását a HUT 8-éval, elmondható, hogy a legnagyobb különbség esetükben a kriptoeszközök számviteli besorolásából ered: az immateriális javakkal kapcsolatban az egyéb átfogó eredmény változik az eredmények realizálása esetén, míg a készletekkel kapcsolatban az IAS 2 megengedte a bróker-kereskedő Galaxynak az eredménnyel szembeni értékelést. Ez pedig jelentősen eltéríti az eredménykimutatás struktúráját is. Egy másik szembevetendő eltérés a vizsgált két gazdálkodó pénzügyi beszámolója között, hogy a HUT 8 esetében az immateriális jószágként állományba vett kriptoeszközöknek lehet értékcsökkenése, míg a Galaxy esetében a készleteknek kizárólag értékvesztése lehet. Ennek megfelelően az eredményt nem csupán a kriptoeszközök értékesítése, de a meglévő, kimutatott eszközök könyv szerinti értékének az eltérő meghatározása is befolyásolja. Ez különösen az eredményben történő elszámolás időbeli síkját érinti. Míg a HUT 8 elsődlegesen bányászattal foglalkozik, a Galaxy a kriptoeszközöket kereskedési célból tartja, mely két eltérő cél két eltérő számviteli kezelést indokol. Ugyanakkor, különös tekintettel arra, hogy a HUT 8 kizárólag bitcoint (fizetési token) tartott a vizsgált időszakban, az immateriális javak kategóriáját továbbra sem tartom megfelelőnek.

A Galaxy mérlegéről elmondható, hogy a legnagyobb vagyonelemet a társaság eszköz oldalán a digitális eszközök sor teszi ki a befektetett pénzügyi eszközök mellett. Ez utóbbi – ahogy kiderül a Notes 8-ból – csak közvetve tartalmaz kriptoeszközöket. A gazdálkodó likviditásról kialakított véleménye a HUT 8-ét tükrözi: a digitális eszközök rögtön a pénzeszközök után szerepelnek. Továbbá, a 2020-as évhez képest az az állományba vett eszközök értéke roppant mód megugrott majdnem mindegyik forgóeszköz kategóriában. A forrásoldalt is megvizsgálva, feltehető, hogy a növekedés legfőbb forrása a saját tőkében keresendő. A saját tőkeváltozás kimutatást vizsgálva pedig megállapítható, hogy a saját tőke növekedésének forrása pedig a tárgyév adózott eredménye volt.

A konszolidált cash flow kimutatás (6. ábra) sorait böngészve látható, hogy a Galaxy is a működési cash flow részeként kezeli a kriptoeszközöket. A szép tárgyévi eredményét cizellálja viszont az a tény, hogy az adózott eredmény 59%-a nem folyt be ténylegesen a vállalkozáshoz. Ezt pedig tovább tetézi, hogy a működés körében felmerülő pénzügyi befektetések nem realizált árfolyamvesztésének kiszűrése a működési cash flowból, szintén a működéshez kapcsolódó likviditási helyzetet csökkenti. Az adózott eredménye 14,9%-át tudta tehát a Galaxy realizálni

a normális üzletmenete során. Ezt a hiányt pedig alapvetően kölcsönfelvételtől (váltó, kriptokölcsön) és tulajdonosi tőkeinjekcióból tudta csak kigazdálkodni.

A beszámoló 27. oldalán található egy kimutatás (7. ábra) a kriptoeszközökkel kapcsolatos derivatívák tárgyévi állományának alakulásáról: a legtöbb származékos ügyletnek feltehetően kockázatfedezeti, biztonsági megfontolásai lehettek. Különösen nagy arányban szerepel a táblázatban a kriptovalutákkal kapcsolatos opciók állománya.

A valós értékelés méréshez a Galaxy vegyesen használta a költség, a piaci, és a jövedelmi megközelítés módszereit, így besorolva a kriptoeszközöket (is) a valós értékelés kapcsán az IFRS 13 standard által előírt hierarchiába. Szem előtt tartva, hogy a *Level 1* esetén az adott instrumentum rendelkezik aktív piaccal és piaci árakkal, *Level 2* esetén az adott instrumentumhoz hasonló terméknek van jegyzett piaci ára vagy nem ár jellegű piaci inputja, *Level 3* esetén pedig csak a gazdálkodó által nem megfigyelhető inputok mentén lehetséges csak értékelésről beszélni (Thornton, Insights into IFRS 13: Fair Value Measurement), elmondható, hogy a Galaxy a kriptoeszközök esetében nem tekinti a „piaci árakat” ténylegesen jegyzettnek. Ehelyett utóbbiak legnagyobb részét a Level 2-esnek minősítették, szintén a CoinMarketCap oldalán található információkat felhasználva. A Level 3-as eszközök – amelyeket a Galaxy a beszámolójában maga is megbízhatatlanul mérhetőnek titulált – javarészt a derivatív termékekből és egyes, nehezen mérhető kriptoeszközökből állnak.

A Level 3-as inputok kockázatainak kvantifikálhatósága véget a 8. ábraként szerepeltetett táblázatból érdekes módon az is leolvasható, hogy az ilyen eszközök esetében milyen kockázattal súlyozták a valós értékelés kialakításánál a kriptoeszközök későbbi értékesíthetőségét (8. ábra). Ebből is jól látható, hogy a Galaxy értékelése nem nélkülözi a bizonytalanságot.

IV.3.3. Magyar példa a követelések közti elszámolásra

Ahogy az alfejezethez tartozó bevezetőben utaltam rá, a magyar számviteli koncepciót csak rövidebb terjedelemben tervezem bemutatni. Ennek oka, hogy Magyarországon látszólag kisebb intenzitással vesznek csak részt az egyes piaci cégek a nemzetközi „kriptoporondon”. Kutatásom során igyekeztem magyar székhelyű, telephelyű, fióktelepű kriptoeszközökkel foglalkozó vállalkozásokat találni, azonban a nagyobb piaci szereplők, úgy tűnik, vagy csak külföldön vannak bejegyezve és készítenek beszámolót, Magyarországon cégjogi inkorporáció

nélkül nyújtanak az online térben szolgáltatást⁴⁶, vagy méretük nem éri el az éves beszámolóhoz szükséges gazdasági mutatókat, így nem készítenek kiegészítő mellékletet, melynek híján a pontos számviteli metódusok beazonosítása nehézkessé válik. Ennek ellenére a következő bekezdésekben bemutatom a Tiwali Solutions Kft.-t (a továbbiakban: Tiwali), amely az egyik legnagyobb magyar, kriptokereskedelemmel foglalkozó weboldal⁴⁷, a [coincash.eu](https://hu.coincash.eu) üzemeltetője.⁴⁸ A Tiwali 2021-es mikrogazdálkodói egyszerűsített éves beszámolóját vizsgálom (mikrogazdálkodói mérleget és eredménykimutatást alkalmaznak).

A Tiwali mellékelt mérlegéből (9. ábra) kitűnik, hogy a gazdálkodó nem rendelkezett jelentős mennyiségű tárgyi eszközzel, a forgóeszközök között pedig a követelések és a pénzeszközök tartalmazzanak nagyobb állományban összegeket. Ebből akár az is kiolvasható lehetne, hogy a követelések azért foglalják el az eszközoldal nagyobb részét, mivel a társaság kriptoeszköz kereskedelemmel foglalkozik, így a vállalkozás által tartott kriptoeszközöket a NAV 2017-es állásfoglalása alapján a követelések között vette állományba. Mindazonáltal, ilyen messzemenő következtetést ezen adatok alapján nem tudok levonni, ugyanilyen erővel sorolhatta volna a gazdálkodó a kriptoeszközeit a pénzeszközök közé is, illetve az is elképzelhető, hogy a kriptoeszközöket nem is vették állományba a mérlegben, hanem az ezzel kapcsolatos tranzakciókat a gazdálkodó közvetlenül az eredménykimutatással szemben számolta el.

Az eredménykimutatással (10. ábra) kapcsolatos gondolataim a mérleggel kapcsolatban leírtakkal analógok. A gazdálkodó árbevétele és anyagjellegű ráfordításai, illetve a pénzügyi eredmény eredménykimutatás sorai prezentálnak nagyobb volumenű mozgásokat, azonban ezek tartalma, egyéb információ hiányában homályban marad.

A Tiwali elérhető pénzügyi beszámolói kiegészítő mellékletet nem tartalmaznak. Bár a mikrogazdálkodói egyszerűsített éves beszámoló jelentős adminisztratív teherrel óvja meg ezen vállalkozásokat, elegendő az egyszerűsített mérleg és eredménykimutatás elkészítése, ugyanakkor a korlátozott lehetőségek nem feltétlenül állnak összhangban a kriptovállalkozások bonyolult működésével, a kriptoeszközök esetében ugyanis, véleményem szerint, különösen fontos lenne az óvatosság elvére figyelemmel eljárni. A mikrogazdálkodóknak ugyanis a befektetett pénzügyi eszközök, a készletek, és az értékpapírok év végi értékelésekor csak akkor kell értékvesztést elszámolni, ha az adott eszköz piaci értéke tartósan és legalább 30%-kal kevesebb, mint a könyv szerinti értéke. A követelések értékvesztésének elszámolása kizárólag

⁴⁶ Lsd. például a Kriptomat nevű, híresebb magyar oldalt, amely úgy tűnik, hogy csak Észtorszában rendelkezik képviseléssel. <https://kriptomat.io/hu/leljen-velunk-kapcsolatba/>

⁴⁷ A Tiwali a cégkivonata alapján számítógépes programozással, adatfeldolgozással, web-hozsting szolgáltatással, és egyéb pénzügyi kiegészítő tevékenységgel foglalkozik többek között.

⁴⁸ <https://hu.coincash.eu>

a korosítás, azaz a lejátszási időtartam szerint történik, és csak abban az esetben, ha a behajthatatlanná nem minősített követelés a 200 ezer forint bekerülési értéket meghaladja (Andor, 2013).⁴⁹ A bemutatott visszasságokra tekintettel fontos volna a magyar kriptogazdálkodóktól törvényi szinten megvonni a számviteli törvény 9. § (6) bekezdésében nevesített választási lehetőséget. Természetesen az egyszerűsített beszámoló információtartalma szintén korlátozottnak mondható, abban a gazdálkodónak szintén nem szükséges számot adnia a pénzügyi, vagyoni, jövedelmezőségi mutatóiról, a pénzügyi helyzetéről, valamint a befektetett eszközök állományváltozásáról és a sajáttőke-változás részletes kimutatásáról sem (Szipszer, 2020). Az ennél fokozottabb információigénylés azonban nem elvárható a ténylegesen kisebb teljesítménnyel rendelkező gazdálkodótól, legyen az éppen akár kriptovállalkozás. Ez a magyar kriptoeszköz megközelítéssel természetesen összeegyeztethetetlen.

Összességében tehát, bár léteznek magyar kriptovállalkozások, amelyek számára jelen dolgozat hasznos iránymutatással bírhatna, ebben a tekintetben sajnos fennáll jelen pillanatban egy információs aszimmetria: a kutató nem lát bele a magyar vállalkozások mögöttes pénzügyi adataiba, ennek hiányában pedig ítéletet sem tud mondani a magyar gyakorlatról.

⁴⁹ Összhangban és tartalmilag frissítve a mikrogazdálkodói egyszerűsített beszámolóról szóló 398/2012. (XII.20.) Korm. rendelet szerint.

V. A kriptoeszközök adózásával kapcsolatos kérdések

Dolgozatom végén, az egyes jogi és számviteli kategóriák áttekintése és elemzése után, sor kerülhet a kriptoeszköz-számvitelből eredő adózási kérdések áttekintésére is. A kriptoeszközök nem csak a polgári jog és a számvitel diszciplinái számára kínálnak érdekes témát, hanem egyben az adójog is aktualitásként tekinthet rájuk.

V.1. Bevezetés az adózással kapcsolatos kérdésekbe

Mind a természetes, mind a jogi személyek szembesülhetnek különféle problémákkal, generálisan, adójogi, adóigazgatási dogmatikai és az egyes adónemek szempontjából is. Lévén, hogy ez terjedelmében egy óriási területet fed le, nem célom, hogy jelen dolgozat általános útmutatást kínáljon a különféle közterhek minden nemét illetően. Ehelyett jelen fejezetben kizárólag a gazdasági társaságok jövedelemadóit tárgyalom. Erre az a praktikus indok is szolgál, hogy éppen a gazdálkodók azok, amelyeknek a magyar jogrendszeren belül a számvitel szolgál minden esetben kiindulási pontként (Békés, 2022, old.: 41-41). A társaságok további, jövedelmet (is) érintő adóit (iparűzési adó, innovációs járulék, különadók) ellenben nem vizsgálom, ez akár önálló tanulmányt is érdemelhetne.

V.2. A kriptoeszközök társasági adó vonzata

A társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (a továbbiakban: Tao tv.) 6. § (1) bekezdése tehát a társasági adó alapját a belföldi illetőségű adózó és a külföldi vállalkozó eseténben a Tao tv.-ben nevesített különböző módosító tételekkel módosított [számviteli törvény szerint] adózás előtt eredménnyel azonosítja.

Mivel a Tao tv. 18/A – 18/D. §§-ok értelmében azok az adóalanyok esetében, amelyek az éves beszámolóikat az IFRS-ek szerint állítják össze, az adózás előtti eredményük az itt meghatározott módosító tételekkel módosított, a számviteli törvény 114/A. § 8. pontja szerinti adózás előtti eredménnyel lesz azonos. Ez a gyakorlatban jellemzően azt jelenti, hogy a számviteli törvény és a nemzetközi számviteli standardok eltérő megközelítéséből eredően az adóalapot a jogalkotó megpróbálja mégis egyező összegre változtatni, annak érdekében, hogy az eltérő számviteli rendszerek alkalmazása ne eredményezzen eltérő adóalapokat (Erdős, Adózóna, 2015). Ebből kifolyólag viszont az adózás előtti eredmények megállapítása előtti könyvviteli szakaszt nem vizsgálom, helyette a társasági adó alapjának az origóját mindkét rendszer esetében azonosnak tekintem, és csak az adózás előtti eredmény meghatározását

követő eltéréseket kísérel meg bemutatni. Módszer-, és rendszertani okok miatt, tekintettel arra, hogy a két rendszer megközelítéseit eddig is külön tárgyaltam, az adóztatási eltéréseket is külön alfejezetekben prezentálom.

V.2.1. Társasági adó eltérések az IFRS rendszerében

Dolgozatom nemzetközi számvitelről szóló fejezetét azzal zártam, hogy csak részben tartom elfogadhatónak az IFRIC által 2019-ben kiadott állásfoglalásban tett megállapításokat. Így a kriptoeszközök immateriális javakként vagy készletként történő kezelésével csak részben értek egyet: az immateriális javak nem jellemzik jól a kriptoeszközök többségének sajátosságait, a készletek pedig csak abban az esetben, ha a kriptoeszközöket a gazdálkodó a szokásos üzletmenete során értékesítésre tartja. Ezzel szemben, az immateriális javak helyett szerencsésebbnek tartom a hosszú távú befektetések esetében a befektetett pénzügyi eszközök közé sorolást, természetesen azzal, hogy az IAS 32 standard – karöltve a többi, vonatkozó normaszöveggel – jelen állapotában ezeket az igényeket nem képes kiszolgálni. Az IAS 7 szerinti pénzeszközök kapcsán pedig arra a megállapításra helyezkedtem, hogy a sok esetben félrevezető megnevezések ellenére a kriptoeszközöket pénzként nem, pénzeszköz-egyenértékesként pedig csak egyes eszközalapú tokeneket lehetne besorolni. A kategorizálás kapcsán mindezek tudatában, illetve ezzel a gondolatmenettel egyező sorrendben haladok tovább.

V.2.1.1. Immateriális javak a társasági adóban

Az immateriális javakról szóló alfejezetben már arról is tettem említést, hogy az immateriális javak aktiválásának egyik elsődleges célja, hogy a gazdálkodó az eszközzel kapcsolatos költségeit ne egyetlen időszak alatt terhelje rá az eredményére, hanem azt értékcsökkenés elszámolása útján szétossza valamilyen ideálisnak vélt arányban az aktiválást követő évekre. Ez az elképzelés áll leginkább összhangban az összemérés elvével is (Kardos & Tóth, 2021, old.: 43). Ebből következik, hogy a gazdálkodó döntésének a jelentősége arról, hogy a megszerzett vagy maga bányászott kriptoeszközét immateriális eszközként aktiválja, a társasági adó rendszerében az értékcsökkenésen keresztül csapódik le. Ez azt jelenti, hogy amíg a jogalkotó a számviteli törvényben viszonylag széles választási lehetőséget adományoz a gazdálkodó számára az értékcsökkenési leírás ütemezése tekintetében, addig a társasági adó kapcsán megszorító szemléletet alkalmaz, és az adóalap számításánál szigorú rendben engedi

csak érvényesíteni az amortizáció ráfordításait (Németh, 2018). Nem érvényesül azonban ez a megszorítás az immateriális javak esetében.

Az immateriális javak esetében a számviteli törvény 52. § (1) bekezdése normatív formában is előírja, hogy az immateriális javaknak és a tárgyi eszközöknek a hasznos élettartam végén várható maradványértékkel csökkentett bekerülési értékét azokra az évekre kell felosztani, amelyekben ezeket előreláthatóan használni fogják. Ugyanakkor ugyanezen § (4) bekezdése határozott leírási periódusokat határoz meg egyes eszközkategóriák (kísérleti fejlesztés, alapítás-átstrukturálás, cégérték) számára. Ebből adódik a kérdés, hogy míg az IAS 38 standard elemzése során nem próbáltam meg a kötöttnek mondható magyar számviteli rendszert „összefésülni” a nemzetközi számvitel fogalmaival, arra mennyiben van szükség a társasági adó alapjának kalkulációjánál. Bár az IAS 38 standard szövegében fellelhetők a magyar számviteli törvény egyes eszközkategóriái (például a standard külön rendelkezik a *fejlesztésről*, illetve exemplatív módon említi a szellemi termékeket, piaci ismereteket, védjegyeket stb.), ugyanakkor a nemzetközi számvitel nem „fogja a gazdálkodó kezét” a besorolásnál egyes kógens jogszabályi rendelkezésekkel. Ezért ahogyan az a HUT 8 és a Galaxy esetében is látszott, az IFRS-ekkel összhangban elkészített beszámolóknak az immateriális javak nincsenek szigorú vagyonelem csoportokhoz kötve (Saxné Andor, 2014, old.: 47-54). Mindazonáltal, a magyar társasági adózás szempontjából, már csak a kötött vagy kötetlen leírási periódusok okán, fontossá válik a kriptoeszközök konkrét vagyonelem kategóriákba történő besorolása. Erdős Gabriella legalább a kriptovaluta bányászat esetében arra a következtetésre jut, hogy a saját tevékenység keretében „bányászott” kriptovaluta a saját előállítású szellemi termékekhez hasonlít, mivel ilyen esetben is költségek, ráfordítások merülnek fel, amelyek csak abban az esetben térülnek meg, ha a szellemi termék létrejön (Erdős, Bitcoin, a lejárat nélküli követelés?, 2020, old.: 29). Én azon az állásponton vagyok, hogy a számviteli törvényben használt vagyonelem fogalmak érdemben kizárólag a vagyoni értékű jogok és a szellemi termékek kategóriáit teszik lehetséges választássá.

A szellemi termékek a korábban idézett indokok, illetve a számviteli törvény 25. § (7) bekezdés c) pontjának sajátos megfogalmazása okán tekinthető elfogadható kategóriának. Bár a szellemi termékek köre a számviteli törvény által jól lehatárolt (taxatív felsorolás), az utóbb említett jogforráshely a szellemi termékek közé sorolja a jogvédelemben nem részesülő, de titkosságuk révén monopolizált szellemi javakat. Műszaki értelemben a kriptoeszközökről pedig praktikusán ún. privát kulcsok (*private key*) birtokában lehet *peer-to-peer* érvényesen rendelkezni (Frankenfield, Investopedia, 2023). Ennek okán pedig elfogadhatónak tartom azt az érvelést, hogy az egyes privát kulcsok valójában szellemi terméket képeznek. Ugyanakkor a

szellemi termék kategória ellenében szól, hogy jogtechnikai értelemben a számviteli törvény idézett §-a taxatív módon sorolja fel az egyes szellemi termékeket, kevés helyet hagyva a rugalmasságnak a definícióban.

Ami a szellemi termékek hátrányának tekinthető, az válik ezzel szemben a vagyoni értékű jogok előnyére: a számviteli törvény 25. § (6) bekezdése rugalmas, generálklauzulaszerű gumiszabályt alkot a vagyoni értékű jogokra. Így vagyoni értékű jognak minősülnek azok a szerzett jogok, amelyek nem kapcsolódnak ingatlanhoz, illetve a jogalkotó előíranyoz egy exemplatív felsorolást is (a bérleti jog, a használati jog, a vagyonkezelői jog, a szellemi termékek felhasználási joga, a licencek, továbbá a koncessziós jog, a játékjog, valamint az ingatlanhoz nem kapcsolódó egyéb jogok), ugyanakkor ez, véleményem szerint, éppen a példálózó jelleg okán teret szoríthat a kriptoeszközök számára is. Probléma viszont, hogy a kriptoeszközök (vagyoni értékű) jogként történő kezelése kapcsán is ismételni lehet azokat a kritikai észrevételeket, amelyeket már a jogi kategorizálás kapcsán tettem, a kriptoeszközök nem azonosíthatóak semmilyen vagyoni elemként fellépő *joggal sem*. Továbbá szintén visszaszárólag ennek a kategóriának az előírása azon okból is, hogy a vagyoni értékű jogokat a számviteli törvény értelmében nem állíthat elő a gazdálkodó, amely így a bányászat végtermékeinek az aktiválását kizárná. Összességében tehát az adójogi kezelés érdekében ezt a két kategóriát tartanám meg, attól függően, hogy éppen saját előállításról vagy beszerzésről van-e szó. Az immateriális javak közé történő kriptoeszköz-besorolásra egyébként a számviteli törvény 4. § (4) bekezdése is lehetőséget ad, könyvvizsgálói hozzájárulás előírása mellett, amennyiben az az adott körülmények között a megbízható és valós összkép kifejezése érdekében szükségessé válik. Mégis, hatékonyabb megoldást jelentene a kriptoeszközök explicit szabályozása.

A fenti két kategória mellett szól továbbá az is, hogy ahogyan említettem, a számviteli törvény 52. § (4) bekezdése határozott leírási periódust irányoz elő a befejezett kísérleti fejlesztés, a befejezett alapítás-átszervezés, és a cégérték számára, amennyiben ezek hasznos élettartamát nem lehet megbecsülni. Ezzel szemben a szellemi termékek és a vagyoni értékű jogok esetében lehetőség van mind a határozott, mind a határozatlan hasznos élettartam meghatározására, és a gazdálkodó leírási módszert is szabadon választhat. Abszurdnak tartanám, ha a számviteli törvény rendelkezései folytán a gazdálkodó köteles lenne például a befektetési céllal vásárolt bitcoin-ját 5 vagy 10 év alatt leírni és arányos értékcsökkenés elszámolása mellett fokozatosan kivezetni a bitcoin megszerzésére fordított költségeket. A kriptoeszközöket hosszú távú befektetésként ugyanis csak határozatlan hasznos élettartam mellett tartom indokoltnak aktiválni. A befektetett eszközök amortizációja ugyanis, úgy vélem, arra szolgál, hogy az ott

aktivált költségeket a gazdálkodó fokozatosan építse be az általa értékesített termék vagy nyújtott szolgáltatás „árába”, a kizárólag kriptoeszközöket hasznosító vállalkozások számára a kriptoeszköz azonban már önmagában „termék” bizonyos értelemben, ezért értelmetlen annak amortizálása is. Ezzel szemben, a kriptoeszközök (immateriális jószágként történő) amortizációja mellett szólna, ha utóbbiakat a goodwillhez hasonlíthatnánk. A cégértéknek ugyanis szintén természetszerűleg nincsen *hasznos élettartama*, ám a jogalkotó mégis meghatározott számviteli és adójogi értelemben is egy-egy alkalmazható leírási periódust. Ez a megközelítés akkor lehetne igaz azonban a kriptoeszközökre, ha azok értéke is bizonyos időszak alatt átalakulna a közvetetten általa is megtermelt termékek vagy szolgáltatások értékébe. A kriptoeszközök esetében azonban a végső termék vagy maga az adott megszerzett token, vagy - a bányászat esetében, attól függően, hogy hogy tekint rá a vállalkozás - egy már befejezett szolgáltatásnyújtás, mégpedig a blokkláncon lefolytatott tranzakció hitelesítése (az újabb blokk hozzáfűzése a lánchoz). Látható, hogy egyik esetben sem beszélhetünk tehát egy, a kriptoeszköz megszerzését követő, kapcsolódó, gazdasági értelemben vett értékteremtő folyamatról. Ennek okán ismételten a befektetett pénzügyi eszközök kriptoeszközök számára is ergonóm szabályozási környezet megteremtését látom indokoltnak.

A társasági adó rendszerében az immateriális javak követik a számviteli törvény logikáját: az eszközként aktivált költségeket fokozatosan engedi elszámolni az eredmény terhére, ezzel biztosítva, hogy az adóalap ne erodálódjon túl gyorsan, így felvéve a harcot a vállalkozások általános adóminimalizálásra irányuló törekvéseivel (Galántainé Máté, 2012). Ezért az immateriális javak esetében a társasági adó alapját befolyásoló pontot képez:

- i) A költségek aktiválása (például bányászat során) az eszköz értékében az azonnali ráfordításként történő elszámolás helyett
- ii) A költségek szétosztása a következő évek eredményének a terhére értékcsökkenési leírás formájában
- iii) Az immateriális javakra elszámolt esetleges terven felüli értékcsökkenés,
- iv) Az immateriális javak értékesítéséből származó eredmény.

A Tao tv. 8. § (1) bekezdés b) pontja alapján a számviteli törvény szerinti adózás előtti eredményt növelő tétel az adóévben elszámolt számviteli törvény (politika) szerint elszámolt terv szerinti és terven felüli értékcsökkenés. Ezzel párhuzamosan, a törvény 7. § (1) bekezdés d) pontja alapján csökkentő jogcímet képez az adóalap tekintetében a törvény 1. és 2. számú mellékletében foglalt előírások szerint az adóévre megállapított értékcsökkenési leírás. Ezzel a Tao tv. mechanizmusa semlegesíti a számviteli politika alapján kialakított leírási kulcsokat, és kizárólag a saját rendszerében elismert leírási mechanizmust érvényesíti. Felhívom arra is a

figyelmet, hogy véleményem szerint nincs jelen pillanatban olyan token fajta, amely megfelelne a Tao tv. fogalomhasználatában azoknak az immateriális javaknak, amelyek használatáért jogdíjat fizetnének.

A Tao tv. 1. számú mellékletének 5. a) pontja általános jelleggel engedélyezi, hogy az immateriális javaknál a számviteli törvény szerint megállapított terv szerinti értékcsökkenést érvényesíthessen a gazdálkodó. Ezzel szemben az 1. számú melléklet 9. pontja a 2003-ban vagy azt követően vásárolt, előállított, korábban még használatba nem vett szellemi termékek, kísérleti fejlesztés aktivált értéke esetében 50 százalékos értékcsökkenési leírást engedélyez. Ugyanakkor az 1. sz. melléklet 1. pontja deklarálja azt is, hogy ha a mellékletek ugyanazon eszközre több szabályt, leírási kulcsot is tartalmaznak, akkor az adózót választási lehetőség illeti meg. Ennek okán valójában lehetőség van arra, hogy akár határozott, akár határozatlan hasznos élettartamot is választ a gazdálkodó a számviteli politikájában, a szellemi terméként vagy vagyoni értékű jogként nyilvántartott kriptoeszközt a saját belátása szerint amortizálja, vagy éppen ne amortizálja.

Az immateriális javak kapcsán fontos továbbá kiemelni még azt is, hogy aki az IFRS előírásai szerint aktiválja a kriptoeszközöket, az az átértékelési modell választása esetén az átértékeléskor nem, kizárólag a realizációkor keletkeztet adóztatási pontot a Tao tv. 18/C. § (6) bekezdésével és a 8. § (1) bekezdés b) pontjával összhangban (Novák, Juhász, & Halmosi, 2022).

Összegezve, azt gondolom, hogy az adójogi hatások kapcsán csak megismételni lehet a számvitelről szóló fejezetben elmondottakat. Az immateriális javak nem jelentenek megfelelő kategóriát a kriptoeszközök számára, és ennek hatása az adóteherben is lecsapódik. Nem megfelelő megoldás ugyanis, hogy a kriptoeszközökre értékcsökkenést számolhat el a gazdálkodó, hiszen a kriptoeszközök értéke valójában nem csökken az „életkor” előrehaladtával. Ebben a körben fontos említést tenni a számviteli törvény 52. § (6) bekezdéséről is. Ennek értelmében nem szabad terv szerinti értékcsökkenést elszámolni az olyan eszköznél, amely értékéből a használat során sem veszít, vagy amelynek értéke, különleges helyzetéből, mivoltából adódóan, évről évre nő. Érdekes elképzelés, hogy vajon tekinthető egy kriptoeszköz ilyennek? Én azt gondolom, nem, a jogalkotó szándéka a rendelkezés megalkotásával az olyan különleges eszközökre terjedt ki, mint az egyes műkincsek vagy a termőföld speciális helyzete. A kriptoeszközök értéke azonban gyakran változik, sőt annak amplitúdója, azaz az árfolyam volatilitása is igen szignifikánsnak mondható. Ezért ez utóbbi rendelkezés alkalmazását nem tartom célravezetőnek.

Kérdés, hogy mennyiben ad jó megoldást az immateriális jószág besorolás a maga értékcsökkenési mechanizmusával, és mennyiben tekinthető inkább elfogadhatónak a

számviteli részben hangsúlyozott befektetett pénzügyi eszköz kategória a kriptoeszközök bányászata esetén. A bányászat költségei kapcsán ugyanis lehetne amellett érvelni, hogy a bányászat költségeinek költség számlákon történő gyűjtése, a vállalkozás sikeressége esetén azok befektetett eszközként aktiválása, sikertelenség esetén azok ráfordításkénti elszámolása jól leköveti a bányászat tartalmát. Összességében ez a megoldás egyfajta halasztott társasági adó fizetést eredményez, hiszen az aktivált költségeket a gazdálkodó szétoszthatja a következő évek eredményeinek a terhére. Ugyanakkor azt gondolom, hogy a bányászat költségeit a gazdálkodó gond nélkül „függetlenítheti” az állományba vett kriptoeszközöktől, anélkül, hogy a megbízható és valós összkép követelménye sérülne. Ilyenkor a bányászat folyamatos gazdasági tevékenység, annak költségei a szokásosan felmerülő költségek részét képeznék. Nem látok disszonanciát ez utóbbi megközelítésben, az immateriális megközelítést legfeljebb néhány meghatározott, sajátos tokentípus esetében tartom elfogadhatónak. Amennyiben például a vállalkozás „fejleszt” vagy vásárol egy nem helyettesíthető tokent (NFT), amelynek gazdasági funkciója, hogy azt a vállalkozás logóként használja, nincs akadálya, hogy azt valóban immateriális jószágként sorolja be, tekintettel annak gazdasági tartalmára. Ezt azonban speciális esetnek tartom, és sokkal inkább összefüggésbe hozható ez, véleményem szerint, a számviteli törvény előbb nevesített 4. § (4) bekezdése szerinti döntés lehetőségével.

Egy másik fontos értékelési, és egyben elhatárolási szempont a kriptoeszközök terven felül értékcsökkenésének elszámolhatósága. A számviteli törvény 53. § (1) bekezdése nevesíti, hogy az immateriális javaknál, tárgyi eszközöknél terven felüli értékcsökkenést kell elszámolni, ha a befektetés könyv szerinti értéke és piaci értéke közötti tartós és jelentős eltérés mutatkozik, a különbség összegével megegyezően. A Tao tv. 8. § (1) bekezdés b) pontja pedig nem engedi meg elszámolni az adóalapban a számvitel szerint leírt terven felüli értékcsökkenés összegét, ez adóalapot növelő tételt jelent tehát.

Ami pedig az immateriális jószágok, adott esetben az így besorolt kriptoeszközök értékesítésének adóhatását illeti, a számviteli törvény 77. § (3) bekezdés e) pontja és a 81. § (3) bekezdés c) pontja alapján az értékesítés eredményét az egyéb bevételek vagy egyéb ráfordítások között kell elszámolnia a gazdálkodónak az ügylet nettó eredményességétől függően. Erre a Tao tv. külön korrekciós tételt nem tartalmaz, így az ügylet adóhatása kizárólag a korábban elszámolt bekerülési érték és a követő értékelés sorána alkalmazott elvektől függ, ám ez különlegességeket nem igazán tartogat.

Összegezve a fentieket, szükségesnek tartom az immateriális javakként történő besorolás lehetőségének törvényi vagy standardszintű kizárását a jogalkotó vagy az IASB részéről. Az immateriális javak kategória ugyanis nem fejezi ki általában az egyes tokenek mögött

meghúzódó valódi gazdasági tartalmat, ám ami a fiskális bevételek szempontjából megfontolandó, hogy a kriptoeszközökre elszámolt amortizáció az adóalap valóságos csökkenéséhez vezethet. Már csak ennek okán sem tartom tehát követendőnek ezt a megközelítést. Helyette inkább a hosszú távú befektetési szándék esetén a befektetett pénzügyi eszközként történő elszámolás lehetőségét javaslom előírányozni a hatályos szabályozáson belül, amelyre a gazdálkodónak így nem lenne lehetősége terv szerinti értékcsökkenést elszámolnia.

V.2.1.2. Készletek a társasági adóban

Az IFRIC 2019-es Útmutatása kapcsán már bemutattam, hogy a nemzetközi szabályozó megfontolása, miszerint az egyes kriptoeszközöket készletként kellene a gazdálkodónak kimutatnia, olyan esetben alkalmazandó, amikor gazdálkodó az adott kriptoeszközt a rendes üzletmenete során értékesítésre tartja. Az IAS 2 standard (1) bekezdése, a standard céljának a meghatározása kapcsán jó kiindulópontot szolgáltat az adójogi orientációhoz is: a készletek számviteli kezelésének elsődleges kérdése az eszközként kimutatandó és a kapcsolódó bevétel elszámolásáig nyilvántartott bekerülési érték összege, a követő értékelés kapcsán ezt a bekerülési értéket módosító műveletek, illetve, annak később ráfordításként való elszámolása, akár értékesítés folytán, de akár más esetben is (térítés nélküli átadás, a kriptoeszköz „elvesztése”, stb.). Ezen belül, különös figyelmet érdemel egy másik lehetséges adóztatási pont, amikor a számviteli törvény vagy a nemzetközi standardok által meghatározott rend szerint a készletek könyv szerinti értékét korrigálni kell értékvesztés elszámolásával.

Ahogyan a fentiekből és a számviteli fejezetből is kitűnhet, a készletként nyilvántartott kriptoeszközök értékelése miatti adóvonzata az eltérő számviteli megközelítések miatt esetről esetre változhat. Az eltérések feltérképezése miatt ezért vissza kell térni a számviteli megközelítésekhez, és ennek alapján következtetni az egyes adóalapot érintő variációkra. Mivel jelenleg előfordulhat, hogy a magyar számviteli törvény előírásait követő gazdálkodó is a nemzetközi számvitelben honos elveket követi és ennek megfelelően készletként mutatja ki a tartott kriptoeszközeit, érdemes lehet összehasonlítani a bekerülési értéket és az értékvesztés elszámolását érintő különbségeket.

Az IAS 2 standard szerint, tekintettel a kriptoeszközök esetében releváns tételekre, a bekerülési értékbe beleszámít többek között a beszerzési költség, így a vételár, a különféle megszerzés érdekében fizetett közterhek, illetve, ha azt a gazdálkodó nem igényelheti később vissza, a különféle tranzakciós költségek is. A számviteli törvény a kiadásokkal kapcsolatban hasonló megközelítést alkalmaz, és az eszközök általános értékeléséről szóló 47. § (1) bekezdésben a

bekerülési érték részeként rendeli elszámolni a megszerzés érdekében egyedileg hozzákapcsolható tételek együttes összegét. Ezt ugyanúgy csökkentik az engedmények, növelik a felárak, vissza nem igényelhető adók. Ezért a bekerülési érték képzésében nem mutatkozik számottevő eltérés a két számviteli rendszer (IFRS és a magyar) között. A bekerülési értéken túl pedig, a követő értékelés tekintetében adóztatási pontot kizárólag az értékvesztés és az értékesítés képez, szintén analóg módon. Az értékvesztés eltérő kalkulációs módszerét a következő bekezdésben mutatom be.

Fontos eltérés tapasztalható a készletekre elszámolható értékvesztésekkel kapcsolatban. A számviteli törvény 56. §-ának előírásai szerint, ha a vásárolt készlet bekerülési, illetve könyv szerinti értéke jelentősen és tartósan magasabb, mint a mérlegkészítéskor ismert tényleges piaci értéke (saját előállítás, például bányászat esetén ha a könyv szerinti érték magasabb a mérlegkészítéskor ismert és várható eladási árnál, akkor a még várhatóan felmerülő költségekkel csökkentett eladási áron számított értéken) akkor azt a tényleges piaci értéken kell kimutatni, a különbözetre pedig értékvesztést kell elszámolni. Értékvesztést kell továbbá elszámolni, ha a kriptoeszköz a rendeltetésének már nem felel meg, ha megrongálódott, ha felhasználása, értékesítése kétségesse vált. Az értékvesztést legfeljebb az eredeti, értékvesztés előtti bekerülési értékig lehet visszaírni. Ezzel szemben az IAS 2 szabvány esetében akkor kerülhet sor értékvesztés elszámolására, ha az eszköz könyv szerinti értéke meghaladja az eszköz nettó realizálható értékét. A nettó realizálható érték a becsült eladási ár csökkentve a befejezésig még felmerülő költségek együttes összegével. Itt is lehetséges az eredménnyel szembeni visszaírás (Lakatos, 2021). Látható, hogy a készletek esetében tehát a nemzetközi és a magyar számvitel eltérő megközelítést alkalmaz, amelynek úgy vélem, szintén kihatása lehet a fizetendő társasági adó mértékére. Ez a hatás pedig két ponton szűrhető le: egyrészt a Tao tv. nem tartalmaz korrekciós tételt a készletekre elszámolt értékvesztéssel kapcsolatban, így az elszámolt értékvesztés teljes egészében csökkenti az adófizetés alapját, így végsősoron a megfizetendő adót is, még akkor is, ha valójában nem történt kereskedés az adott kriptoeszközzel, hanem a gazdálkodó kizárólag az évente esedékes értékelés során értékelte a piaci viszonyok alapján a kriptoeszközét, másrészt pedig eltérő lesz az elszámolható értékvesztés attól függően, hogy a gazdálkodó a magyar vagy a nemzetközi számviteli előírásokat alkalmazza. Utóbbi ismételten ténylegesen eltérő effektív adókulcsokhoz vezethet, tekintettel arra, hogy a Tao tv. 18/A. §-a az itt leírt eltérésre és az IFRS logikájának „kiküszöbölésére” (az adózás előtti eredmény közelítésére) nem tartalmaz külön korrekciós tételt. Szembe állítva a magyar és a nemzetközi értékvesztés rendszert, úgy gondolom, hogy a

fent felsorolt szabályok eltérő fogalomhasználata („*tényleges piaci érték*”⁵⁰ és „*becsült eladási ár*”⁵¹) önmagában vezethet eltérő árazásra, hiszen míg az egyik esetben az értékeléshez aktív (tőzsdei) piac szükséges, addig az IFRS rendszere megengedi az ár becslését is. Fontos továbbá, hogy a nettó realizálható érték megközelítés a várható további költségekkel is csökkenteni rendeli az eladási árat, szemben a magyar megközelítéssel. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az eladási árat csökkenteni kell a különféle tranzakciós költségekkel is (a befejezésig felmerülő további költség szerintem a kriptoeszközök esetében nem értelmezhető) (Tuovila, 2022). Ez utóbbiak pedig – az adott hálózattól függően – viszonylag magas levonható költségeket jelenthetnek a kriptoeszközök esetében. Így tehát összességében a két megközelítés eltérő adóalapokat eredményezhet az eltérő értékvesztés kalkulációkból fakadóan. Véleményem szerint, zuhanó piaci érték mellett a nettó realizálható érték megközelítés az esetlegesen levonható tranzakciós költségek miatt tehát nagyobb mértékű értékvesztés elszámolását teszi lehetővé, ami pedig közvetlenül csökkentheti a társasági adó alapját is. Ugyanakkor az értékvesztések (esetlegesen sorra kerülő, alkalmazott) visszairása természetesen az újabb adóalap csökkentő korrekciós tételek miatt kiküszöbölheti az időszaki ingadozásokat a társasági adó rendszerében is.

Érdekesség, hogy a nemzetközi számvitel a magyar számvittel szemben előírja, hogy amennyiben a gazdálkodó nem fizet azonnal a kriptoeszközért cserébe, és a megállapodásuk ténylegesen tartalmaz egy finanszírozási elemet is, akkor ezt az elemet kamatkölségként kell elszámolni a finanszírozási időszak alatt (IAS 2 (18) bekezdés). A vevői szerződésekből származó bevételekről szóló IFRS 15 (60) bekezdése szerint akkor áll fenn jelentős finanszírozási komponens egy szerződésben, ha a vételár halasztott megfizetése a vevőnek jelentős finanszírozási hasznot biztosít. Ilyenkor a vételárat ki kell igazítani a pénz időértékével. Akkor jelentős az ilyen elem, ha a szerződés megkötése és a fizetés között legalább egy év eltelik. Ezzel szemben a számviteli törvény nem veszi figyelembe az ilyen ügyletek finanszírozási jellegét, ezért alacsonyabb árbevételt enged meg kimutatni a szerződéshez kapcsolódóan és nincs kamatráfordítás sem, míg az IFRS alapján magasabb árbevétel és kamatráfordítás kerül kimutatásra (Cséfalvi). Véleményem szerint az IFRS 15 standard ezen eltérő szemlélete okozhat adózási eltéréseket is, amennyiben egy kriptoeszközzel szemben szerződés valóban tartalmaz finanszírozási komponenst. Ilyen esetben ugyanis az eladó a szerződés megkötésének adóévében alacsonyabb árbevételt mutathat ki (a vételár diszkontált jelenértékét) míg a későbbi években a vételár és a jelenérték különbözetét részletekben

⁵⁰ Számviteli törvény 56. § (1) bekezdés

⁵¹ IAS 2 (6) bekezdés

számolhatja el a pénzügyi eredményében. Amennyiben az egyes adóévek között változik az értékesítés volumene – például a később elszámolt pénzügyi bevételek évében veszteségesen működik a gazdálkodó – a későbbi kamatbevételek és a kezdeti alacsonyabb árbevétel okozhat olyan eredményszerkezeteket az egyes adóévekben, amelyek eltérő adóalapozáshoz vezethetnek.

Ami a készletek felhasználását, értékesítését, és ebből fakadóan a kriptoeszközök társasági adóban való lecsapódását illeti, meg kell jegyezni, hogy mind a magyar számviteli törvény, mind az IFRS egyező szabályokat tartalmaz a készletek analitikus nyilvántartására és az ebből eredő bekerülési értékekre vonatkozó modellekre. Ennek értelmében, mind a magyar, mind a nemzetközi számvitelben kizárólag a súlyozott közvetlen önköltség és a FIFO módszer alkalmazása megengedett (PwC, PwC, 2014.).⁵² A számviteli politika szerinti nyilvántartási módszerek hatása tehát változtatás nélkül belekerül a társasági adó alapjába is, amely végső soron pedig a gazdálkodó döntésére vezethető tehát vissza. Ezzel kapcsolatban azonban nem lehet elvi ésszerűtlen kijelenteni, hogy valamelyik értékelési modell jobban óvna az adóalapot.

Összességében a kriptoeszközök társasági adóban elfoglalt helye követi a számviteli rendszerek logikáját, a Tao. tv. nem tartalmaz erre vonatkozó, a számviteli logikával szembeeső korrekciós tételeket. Természetesen, a készletekre elszámolt értékvesztés, valamint a nemzetközi és a magyar számvitel ezzel kapcsolatos eltérő koncepciója már valóban eredményezhet eltérést, melyet a Tao. tv. jelen állapotában látszólag nem orvosol. Ezen eltérést fontos lenne a Tao. tv. 18/A. §-ban is kiküszöbölni a fentiekre figyelemmel.

V.2.1.3. Pénzügyi instrumentumok és értékpapírok a társasági adóban

Mint ahogy a nemzetközi számvitel kapcsán korábban kifejtettem, úgy vélem, hogy a kriptoeszközöknek jutna hely a pénzügyi instrumentumok között. Mindazonáltal, a készletek és az immateriális javak elhelyezését a magyar számvitelben már nehezebbnek tartom, hiszen a számviteli törvény kötött formarendszere taxatív módon nevesíti a befektetett pénzügyi eszközök és a forgóeszközöknél található értékpapírok között állományba vehető mérlegtételeket. Ezek a mérlegtételek pedig kizárólag részesedési viszonyokat és kölcsön jogviszonyokat takarnak. A kriptoeszközök értelemszerűen nem hozhatóak összhangba a részesedésekkel⁵³ és a kölcsönökkel, ezért, ha a gazdálkodó ma kriptoeszközt kívánna befektetett pénzügyi eszközként a magyar számviteli törvény hatálya alatt állományba venni, akkor élnie kellene a számviteli törvény 22. § (2) bekezdésében nevesített lehetőséggel, mely

⁵² Számviteli törvény 46. § (3) bekezdés

⁵³ Kivéve lsd. az értékpapír tokeneket.

szerint a kiegészítő mellékletben történő bemutatás mellett új tételek is felvehetőek. Mindenesetre ez utóbbi megoldás alkalmazását kevésbé javaslom, hiszen az új tétel felvétele indokoláshoz kötött, és az megbonthatja a magyar számviteli mérleg szerkezetének a logikáját, és ellentétben állhatna éppenséggel a NAV 2017-es állásfoglalásával is. Ennek okán a magyar társasági adó kiindulópontjaként, úgy vélem, elegendő az olyan magyar illetőségű adóalanyokat vizsgálni, amelyek az IFRS szerint készítik el a beszámolójukat.⁵⁴

A pénzügyi instrumentumok megjelenítésére és értékelésére vonatkozó IFRS 9 standard pénzügyi eszközöket három csoportba sorolja: adósságinstrumentumokra, tőkeinstrumentumokra és származékos ügyletekre (Gulyás, 2019). Jelentős problémát jelent ugyanakkor a kriptoeszközök beleerőltetése ezen három kategóriába, ugyanis mindhárom kategória szigorú fogalmi elemek meglétét feltételezi, melyek alapján az egyes tokentípusok jellemző többségét nem lehetne általánosan besorolni. A tőkeinstrumentumok olyan pénzügyi instrumentumok, amelyek részesedést keletkeztetnek az egyik félnél (pl.: részvény formájában). A tőkeinstrumentumok tehát valójában a befektetést élvező gazdálkodó összes eszközének és összes kötelezettségének a különbségét adják (Gulyás, 2019, old.: 255). Véleményem szerint kizárólag az értékpapír tokenek esetében fogadható el a tőkeinstrumentumként történő kezelés. Az értékpapír tokeneket a gazdálkodó döntése alapján értékelheti közvetlenül az eredménnyel, vagy a saját tőke egyik elemeként, az átértékelési tartalékkal szemben. Egy pénzügyi instrumentumot pedig akkor lehet adósságinstrumentumnak tekinteni, ha az ún. SPPI és üzleti modell teszteket teljesíti az adott eszköz. Az SPPI teszt akkor teljesül, ha az instrumentumból fakadó pénzáramok csak a tőkét annak kamatait fedik le. Az üzleti modell alapján pedig azt kell eldönteni, hogy az eszköz konkrét célja a tőke és a kamatok beszedése, vagy az esetleg párosul kereskedelmi célokkal, vagy az adósságinstrumentumnak valamilyen egyéb célja van-e. Ennek alapján dönthető ugyanis el, hogy az adósságinstrumentumot ún. amortizált bekerülési értéken, az átfogó eredménnyel szemben, vagy közvetlenül az eredménnyel szemben kell-e valós értéken értékelni (Gulyás, 2019). A származékos pénzügyi instrumentumok esetében pedig általában feltételként szokás elvárni, hogy az adott eszköz értéke egy mögöttes változótól függjön (Beke, 2014, old.: 191).⁵⁵ Az adósságinstrumentumok esetében, úgy vélem, legfeljebb azon csoport lehet a többi tokenfajta számára megfelelő kategória, amely nem felel meg az SPPI teszten, hiszen a tokenek

⁵⁴ Az IFRS rendszere ugyanis kevésbé formakötött és inkább alkalmas az új tételek felvételére.

⁵⁵ Vö. következő bekezdés

rendszerint nem kamatoznak.⁵⁶ Ilyen esetben a tokeneket közvetlenül az eredménnyel szemben kell valós értéken értékelni. Az adósság alapú megközelítés végső soron, úgy gondolom, hasonlít a magyar jogalkalmazó érveléséhez is: a kriptoeszközök egyfajta követelés természetével bírnak.

Megjegyzem, ellentétben a szakirodalom java része és azon belül is Beke Jenő fent kiemelt gondolatával, én nem tartom teljesen elképzelhetetlennek a derivatíva megközelítést sem, mert bár látszólag a kriptoeszközök esetében a legtöbb esetben nincs egy jól szembetűnő mögöttes termék vagy szolgáltatás⁵⁷, a származékos ügyletek sok esetben manapság sem mutatnak közvetlenül valamilyen ténylegesen gazdasági tartalommal bíró termékre. Éppen erre utaltam a jogról szóló fejezetben a túlzott értékpapírosítás veszélyei kapcsán. Míg a búzára vagy más reáliára szóló határidős vagy opciós ügyletek esetében jól látszik, hogy mi játssza a mögöttes terméket, ahogyan a kriptoeszközök esetében, úgy például a BUX index (és az arra szóló derivatívák esetében) sem teljesen egyértelmű, hogy mi a mögöttes termék. Kérdés, hogy nem túl áttételes-e a kriptoeszközök „gazdasági tartalma”, ahogyan a 2008-as amerikai jelzálogpiaci buborék is volt? Ennek megválaszolása természetesen nem tartozik a dolgozat szűk témájához, kizárólag azt hivatott illusztrálni, hogy mennyiben vethető el a pénzügyi instrumentumokon belül a származékos termékek ötlete, ami a kriptoeszközök besorolását illeti.

A fenti csoportosítás bemutatására azért volt szükség, hogy érthetővé váljon, mikor keletkezhet a társasági adó rendszerében adóztatási pont. Utóbbiak azonosításához előbb a fenti besorolást kell megtenni. Akár adósság-, akár tőkeinstrumentumot tart a gazdálkodó a nemzetközi számvitel értelmében, az adott tokent valós értéken kell értékelnie. A valós értékelés szabályait az IFRS 13 standard határozza meg, amely kimondja, hogy a pénzügyi instrumentumokat jellemzően nem visszatérő jelleggel kell értékelni, azaz kizárólag akkor, ha valamilyen nem várt külső hatásnak köszönhetően megváltozik az eszköz értéke (Higgins). Ezért fontos különbség fedezhető fel adóztatási szempontból a készletekkel szemben a pénzügyi instrumentumok javára. Az IFRS standardokkal összhangban a pénzügyi instrumentumok kifejezik a mögöttes pénzügyi termék valódi gazdasági tartalmát, és a gazdálkodó, szerencsésen, jellemzően nem kizárólag csak az értékvesztéseket követi nyomon (illetve az értékvesztés visszaírását), hanem ennél a besorolásnál szükséges a token valós értékének nyomon követése is. A token értékváltozásának az adóalapban történő folytonos kifejezése

⁵⁶ A már hivatkozott, kamatot fizető DeFi „betétek” nem egy adott tokenfajtát testesítenek meg, hanem az adott nem kamatozó tokenfajtára szóló követelés fejében jár a kamat ilyen esetben.

⁵⁷ Kivéve az eszközalapú tokenek esetében, amelyeknél jól látható a mögöttes termék, ám ezesetben én a pénzeszköz-egyenértékes megközelítést javaslom.

pedig megteremti a harmóniát a megbízható és valós összkép kialakításának követelményével: ha a kriptoeszköz értéke növekszik, reális, hogy vele együtt az adóalap is növekszik, és fordítva. Ez alól kivétel egyedül azon tőkeinstrumentumok esetében fedezhető fel, amikor a gazdálkodó az értékpapír tokenek esetében az átértékelési tartalékkal szembeni értékelést választja. Ez azonban nem okoz problémát, hiszen az értékpapír tokenek gazdasági tartalma valójában szerintem nem különbözik a tényleges tőkeinstrumentumokétól.

Ezekre tekintettel fontos lenne, a számviteli megfontolásokon túl, az adóztatási igények, szabályok megfelelő kiszolgálása érdekében is további IFRIC útmutatásokat kiadni. A fő problémát abban látom, hogy a jelenlegi, kezdetleges megközelítések (mind a magyar, mind a nemzetközi) kizárólag generális dimenzióban vizsgálják a kriptoeszközöket és nincsenek tekintettel a kriptoeszköz gyűjtőfogalom (a köznyelv szerint helytelenül „*kripto valuta*”) egyes speciális megnyilvánulásaira. Az esetleges újabb útmutatásokat, adóhatósági állásfoglalásokat ezért célszerű lenne az egyes, speciális tokentípusok eltérő funkcióira tekintettel megfogalmazni. Amennyiben pedig mindenképpen maradna a jelenlegi, általános hatállyal bíró rendszer, fontos lenne a jelenleg használt eszközcsoportok helyett a gyakoribb, találóbbr kriptoeszközcsoportokat meghonosítani a hazai szabályozásban (befektetett pénzügyi eszköz, készlet stb.). Ennek megvalósulása a magyar számvitelen belül, véleményem szerint, szükségképpen alcsoportokat, alosztályokat kellene generálni az egyes meglévő mérlegtételek alatt. Azok a tokenek tehát, amelyek valamilyen pénzügyi instrumentumként viselkednek, a befektetett pénzügyi eszközök vagy a forgóeszközök közötti értékpapírok főcsoportjaiba kerülhetnének, amellet, hogy azok definíciós elemeit, a megfelelő törvényi példálózó felsorolásokat kibővítik a kriptoeszközökre vonatkozó kitételekkel. Amennyiben a jogi fejezetben a kripto valutát virtuális (kitalált) valutának neveztem, a magyar számvitelen belül a befektetett pénzügyi eszközök között is elférne egy „*virtuális (kitalált) egyéb tartós részesedés*”, és ugyanígy az értékpapírok között pedig egy „*egyéb virtuális (kitalált) részesedés*” mérlegtétel is.

Egyrésztől összefoglalva az előzőeket, másrésztől külön is számot adva a pénzügyi instrumentumok adóztatási pontjairól: a pénzügyi instrumentumok az IFRS 9 rendszerében minden esetben valós értéken kerülnek bemutatásra, melyhez még növelő vagy csökkentő tételként járul hozzá – amennyiben az eszközt nem az eredménnyel szemben értékelik – a különféle, az eszköz kibocsátásának vagy megszerzésének tulajdonítható tranzakciós költség⁵⁸. A követő értékelésre vonatkozó szabályokat szintén javarészt már az előbb ismerttettem: ezek

⁵⁸ IFRS 9 5.1.1. bekezdés

az amortizált bekerülési érték modell és az egyéb, valós értékeléshez fűződő modellekhez köthetőek. Világosnak látszik, hogy a kriptoeszközök ezek esetében az eredménnyel szemben kerülnének a valós értékük alapján elszámolásra. A valós értékelés szabályainak megfelelően, az IFRS rendszerében, külön értékvesztésre vonatkozó, és egyéb speciális szabályokkal adózási szempontból sem kell foglalkozni. Az értékesítés, bár szintén újabb adóztatási pontot generál, szintén nem tartogat a számviteli oldal tekintetében újdonságokat. A kifejezetten a magyar társasági adóhoz tartozó speciális szabályokat pedig a következőkben ismertetem.

A Tao. tv. tartalmaz adóalap korrekciós tételket a befektetett pénzügyi eszközökre vonatkozóan, ezek azonban jelen pillanatban, úgy vélem, az IFRS-ek szerinti valós értéken értékelt kriptoeszközöket nem érintik. A Tao. tv. 7. § (1) bekezdés dzs) pontja, a 8. § (1) bekezdés dzs) pontja és a 2006/6. Adózási kérdés foglalkozik a fedezeti ügylettel nem fedezett, külföldi pénzügyi eszköz befektetett pénzügyi eszköz értékének növekedésével és csökkenésével. Ennek értelmében a gazdálkodó döntése alapján csökkentheti az adóalapját a kapcsolódó devizaárfolyam növekedése mellett, és növelheti azt, ha az utóbbi éppen csökkent az adott adóévben. Ugyanakkor ezeket a korrekciókat az eszköz vagy kötelezettség kivezetésekor a gazdálkodónak ellentétes előjellel kellene alkalmaznia. Ezzel a lehetőséggel kapcsolatban kérdéses, hogy a kriptoeszközök minősülhetnek-e befektetett pénzügyi eszköznek, vagy a társasági adó rendszerében devizának. A számviteli törvény 20. § (3)-(4) bekezdései értelmében a devizakülföldi társaságok az éves beszámolójukat a létesítő okiratukban rögzített devizában készítik el, illetve a nem devizakülföldi társaságok is bármikor választhatják az eurót vagy az USA dollárt funkcionális pénznemnek. A társasági adó devizában történő megfizetéséről szóló 298/2022. kormányrendelet 1. § (1) bekezdése értelmében az adózó az állami adó- és vámhatóság részére bejelentheti, hogy a társasági adó fizetési kötelezettségét amerikai dollárban vagy euróban teljesíti. Ezzel összhangban a Tao tv. 5. § (8) bekezdése szerint a társasági adóbevallást magyar nyelven, forintban kell elkészíteni főszabály szerint. Ám az az adózó, amely a beszámolóját, könyvvezetését devizában készíti, az MNB hivatalos – az adóév utolsó napján érvényes – devizaárfolyamának alapulvételével számítja át forintra. Olyan külföldi pénznem esetében, amelynek nincs az MNB által jegyzett árfolyama, az MNB által az adóév utolsó napjára vonatkozóan közzétett, euróban megadott árfolyamot kell a forintra történő átszámításkor figyelembe venni. Ez utóbbiból tehát következik, hogy mivel az MNB jelen pillanatban nem jegyzi az egyes kriptoeszközök forinttal vagy euróval szembeni árfolyamát, valamint tekintettel a kormányrendeletre, a NAV 2017-es állásfoglalására és a jogi kategorizálás kapcsán elmondottakra, arra a következtetésre helyezkedem, hogy az adózó nem alkalmazhatja a Tao tv. 7. és 8. § (1) bekezdés dzs) pontjaiban

nevesített kedvezményes szabályokat. Bár ezek a szabályok nem kapcsolódnak szorosan a jelenlegi kriptoeszköz szabályokhoz, illetve jelen alfejezetben a kriptoeszközöket inkább, mint pénzügyi instrumentumokat vizsgáltam, tekintettel a magyar számvittel kapcsolatban kialakított javaslataimra, hasznos lenne a Tao tv. ezen kiegyenlítő szerepet betöltő szabályait is kiterjeszteni a kriptoeszközökre. Az említett rendelkezések ugyanis kifejezetten hasznukra válhatnának a kriptoeszközöket tartó vállalkozásoknak, hiszen az előbbiekben ismertetett, az adózó döntésére bízott szabályok célja, hogy azok az árfolyamingadozásokból fakadó nem realizált árfolyamveszteségeket megfelelően kezelni tudják (Petrányi, 2016).

V.2.1.4. Pénzeszközök a társasági adóban

A kriptoeszközök pénzeszközkénti megközelítését a számvitelről szóló fejezetben azzal zártam, hogy kizárólag arra látok lehetőséget, hogy az ún. eszközalapú tokeneket – amelyek stabil árfolyammal rendelkeznek – kezelhesse a gazdálkodó pénzeszköz-egyenértékesként. Erre jelen pillanatban bár nincs lehetőség, fontos áttekintést nyújtani a számvitelben felvázolt koncepció társasági adó vonzatáról is.

A pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek, véleményem szerint, viszonylag semleges eszközcsoportot képeznek a társasági adó rendszerében. Számviteli értékelésükre szintén az IFRS 9 szabvány vonatkozik, ugyanis a pénzeszköz közvetetten maga is pénzügyi instrumentum az IAS 32 (11) bekezdése alapján, hiszen a pénzeszköz pénzügyi eszköz, a pénzügyi instrumentumok közé pedig az olyan szerződés is tartozik, amely egy gazdálkodó egységnél pénzügyi eszközt keletkeztet. Bár önmagában a készpénz nem keletkeztet és nem is feltételez szerződést, egy betéti számlára befizetett pénzösszeg azonban már igen, ez pedig elegendő párhuzamot generál a kriptoeszközök között.⁵⁹ Elsőre triviálisnak tűnik, de nem egyértelmű a kriptoeszközök ilyen módon történő bekerülési és azt követő értékének a meghatározása. Az IFRS 9 ugyanis kizárólag a korábban már bemutatott üzleti modell és SPPI teszteket rendeli előzetesen eldöntendő kérdésnek a besorolás előtt. Ez a két teszt pedig alapvetően adósságinstrumentumokra, tőkeinstrumentumokra, és származékos pénzügyi instrumentumokra van modellezve, ugyanis a hagyományos pénzeszközök esetében nem merül fel, hogy értékük milyen módon értékelendő (hiszen rendelkeznek aktív pénzpiaccal). Noha az IFRS 9 nem tartalmaz konkrét rendelkezéseket a pénzeszközök értékelésére és a hagyományos tesztrendszerében is csak az adósság-, tőke-, és származékos instrumentumokat kategorizálja,

⁵⁹ Magáról a készpénzről (cash) kizárólag a cash-flowról szóló IAS 7 standard szól, azonban ez a pénzügyi kimutatások egyik elemét, a cash-flow kimutatást, és nem magának a készpénznek az értékelését szabályozza.

a pénzeszközökre is igaz lesz, hogy a kezdeti bekerülési értékük a valós értékükkel egyezik meg. A kezdeti valós érték a tranzakciós költségeket is tartalmazza, kivéve, ha azokat közvetlenül az eredménnyel szemben értékeli a gazdálkodó valós értékre (PwC, PwC, 2009). Ezt követően lehet tehát alkalmazni a megadott teszteket, melyek közül, úgy vélem, szintén a befektetett pénzügyi eszközök kapcsán már elmondottak érvényesek: a *cash* formájú kriptotokenfajták feltehetően az SPPI teszten meg nem felelő adósságinstrumentumok szerint, az eredménnyel szemben értékelendők valós értékre a bekerülést követően. Az itt kimunkált rendszer párhuzamba állítható a számviteli törvény 60. § (1) bekezdésével is, melynek értelmében a valutapénztárba bekerülő valutakészletet, a devizaszámlára kerülő devizát, a külföldi pénzügyi eszközre szóló követelést, befektetett pénzügyi eszközt, értékpapírt, illetve kötelezettséget a bekerülés napjára, illetve a szerződés szerinti teljesítés napjára vonatkozó devizaárfolyamon átszámított forintértéken kell a könyvviteli nyilvántartásba felvenni.

Ennek köszönhetően pedig, ha a gazdálkodó pénzeszközként kívánja besorolni valamely kriptoeszközt, akkor az az eredménnyel szembeni értékelés folytán szintén harmonikus viszonyban változtatja majd a gazdálkodó adóalapját: ha nő a pénzeszköz értéke, nő az adóalap, ha csökken, akkor pedig fordítva. Úgy gondolom, hogy ez a koncepció tehát ezesetben is kielégítő megoldásra vezet a társasági adó rendszerén belül, ezért a számviteli elszámolás megengedhetősége és az adózási gyakorlat elősegítése érdekében ugyancsak állásfoglalást várok a magyar jogalkotótól vagy jogalkalmazótól.

Továbbá, a kriptoeszközöket, amennyiben pénzeszköznek tekinthetnénk, a számviteli törvény 60. § (2) bekezdése alapján a mérlegfordulónapon az aktuális forintárfolyam szerinti összeghez viszonyítva árfolyamkülönbséget kellene elszámolni és az adott kriptoeszközt az év végén szokásos munkálatok körében át kellene értékelni. Egyebekben, a kriptoeszközök pénzeszközként történő értékelése körében a számvitel törvény 62. § (4) bekezdése releváns, mely szerint a valutakészleteknél, devizakészleteknél a bekerülési érték a beszerzési árfolyamon számított forintérték, vagy az átlagos (súlyozott) beszerzési árfolyamon, vagy a FIFO módszer szerinti árfolyamon számított forintérték összegével egyezik meg. Ez tehát, a készletekhez hasonlóan, szintén egy, a gazdálkodó döntésétől függő, az adóalapot potenciálisan módosító és a követő értékelésre vonatkozó szabály.

Emellett, ahogyan említettem, a pénzeszközök hagyományosan semleges eszközcsoportnak minősülnek a Tao tv. szemüvegén keresztül, módosító tétel nem kapcsolódik hozzájuk. Ugyanakkor ezt nem tartom szerencsésnek, hiszen a befektetett pénzügyi eszközök esetében alkalmazható Tao tv. 7. és 8. §§-ok (1) bekezdés dzs) pontjai szerinti kiegyenlítő adóalapkorrekciók egyaránt hasznosak lehetnek minden kriptoeszközt tartó gazdálkodó

számára. Bár ez utóbbi korrekció kizárólag a devizás eszközök év végi ártértékelése során keletkező nem realizált árfolyamkülönbséget adóalapban történő semlegesítésének opciójára vonatkozik, hasznos lehetne a kriptoeszközök volatilis árfolyamait az adózáson belül egy hasonló rendelkezéssel kiküszöbölni. Ennek okán javaslom a Tao tv. kiegészítését egy, a kriptoeszközökre vonatkozó, ezzel analóg szabállyal, amennyiben a jogalkalmazó egyébként a pénzeszköz megközelítést is lehetővé tenné a számvitelen belül.

V.2.1.5. Követelések a társasági adóban

Ebben az alfejezetben részletesebben számot adok a magyar számvitel adózási sajátosságairól. A jogi minősítést és a magyar számvitelről szóló fejezetet azzal zártam, hogy a magyar jogalkalmazói rezsim jelen pillanatban azt a megközelítést támogatja – még ha a jogi kötőerőt *per se* nélkülözve is –, hogy a gazdálkodó a kriptoeszközöket, tokentípustól függetlenül, egyéb követelésként köteles kimutatni a pénzügyi beszámolóiban. Ez pedig, azt gondolom, bizonyos esetekben, a számviteli törvény és a NAV jogalkalmazói gyakorlatának égisze alatt, akár helyes megoldásra is vezethetne kriptoeszközök gazdasági tartalmát szemlélve, eltekintve attól, hogy a kriptoeszközök jelenleg nem felelnek meg a követelések jogi és számviteli definíciójának. Az adózási kérdéseket előkészítendő, ismételten szükségesnek tartom, hogy az egyéb követeléseket elhelyezzem a számvitel és az adójog kapcsolódási pontjait illetően is. Mivel a kriptoeszközök követelések közé sorolása a magyar jogalkalmazó megközelítését tükrözi, ezesetben csak a magyar szabályozásra támaszkodom.

A követelések általános, számviteli definícióját a számviteli törvény 29. § (1) bekezdésében találjuk. Ennek értelmében követelések azok a különféle szállítási, vállalkozási, szolgáltatási és egyéb szerződésekből jogszerűen eredő, pénzértékben kifejezett fizetési igények, amelyek a vállalkozó által már teljesített, a másik fél által elfogadott, elismert termékértékesítéshez, szolgáltatás teljesítéséhez, hitelviszonyt megtestesítő értékpapír, tulajdoni részesedést jelentő befektetés értékesítéséhez, kölcsönnyújtáshoz, előlegfizetéshez (beleértve az osztalékélelőleget is) kapcsolódnak, valamint a különféle egyéb követelések, ideértve a vásárolt követeléseket, a térítés nélkül és egyéb címen átvett követeléseket, a bíróság által jogerősen megítélt követeléseket is. A számviteli törvény 29. § (8) bekezdése szolgálhat jogforrással az adóhatóság hipotézise számára, ennek értelmében egyéb követelésként kell kimutatni – egyebek mellett – a nem részesedési viszonyban lévő adóssal szemben a számviteli törvény által nevesített különféle követeléseket (pl.: szállítási, szolgáltatási, egyéb szerződések). Botka Erika szerint a követeléseket az értékelésük során érdemes a következő csoportokba rendezni: (i) teljes értékű követelések, (ii) határidőn túli követelések, (iii) kétes követelések, (iv) peresített követelések,

(v) behajthatatlan követelések. Teljes értékűnek azt a követelést lehet tekinteni, amelynél a szerződés szerinti fizetési határidő még nem járt le, és a fizetési határidőre történő pénzügyi teljesítést a mérlegkészítés időpontjáig rendelkezésre álló információk alapján semmilyen körülmény nem gátolja, továbbá azokat a követeléseket is, amelyek a mérlegfordulónap és mérlegkészítés között – akár a fizetési határidőn túl – pénzügyileg vagy egyéb módon rendeztek, illetve amelyek fizetési határidőn túliak, de a követelés fedezete biztosított (Botka, 2021). Tekintettel arra, ahogyan korábban kifejtettem, a kriptoeszközök követeléskénti felfogásának esszenciája, hogy ezeknek a követeléseknek nincs sem határideje, sem elévülése, a fenti definíciók nem tűnnek szimmetrikusnak a kriptoeszközökkel. Valójában ugyanis a számvitelben a követelések gazdasági tartalma feltételezi a határidőt, az elévülést, a követelés kötelezettjének teljesítőképességéből fakadó piaci kockázatot. Ismételten csak utalok a jogi megközelítésekről szóló fejezetben elmondottakra, és hangsúlyozom, hogy a magyar jogrendszeren belül a kriptoeszközöket legcélszerűbben tulajdoni (dologi), lejárat nélküli igényként kellene regisztrálni. Ennek okán Botka Erika előbbi felsorolásából egyedül a teljes értékű követeléseket tartom relevánsnak a kriptoeszközök esetében, hiszen a „dolog nélküli” dologi igény feltételezi, hogy ne váljon határidőn túlivá. Az, hogy egy ilyen igény kétes, peresítik, vagy behajthatatlanná válik, elképzelhető, ám ez megint nem analóg az egyéb követelésekkel, ellenben sokkal inkább azt jelenti, hogy a kriptoeszközök éppen úgy lehetnek kétesek, peresítettek, behajthatatlanok mint a tulajdonjog egyes tárgyai. Ebből következik, véleményem szerint, hogy bár az egyéb követelés megközelítés indukálja, hogy az ilyen vagyonelemekre a gazdálkodó a klasszikus követelések esetében megszokott módon számoljon el értékvesztést, valamint, ugyanígy ruházza később át ezeket (faktorálás, engedményezés), mint a követeléseket, valójában helyesebb lenne olyan értékelést követni, mint ahogyan az a befektetett eszközök vagy forgóeszközök között kimutatott értékpapírok esetében (együttesen és alternatív módon: pénzügyi instrumentumok) szokványos.

A fenti, dogmatikát érintő gondolatok ellenére, ha már az adóhatóság eredeti álláspontját is vesszük kiindulópontként, az adójogi hatásokat is a klasszikus számvitel adta keretek között érdemes és praktikus modellezni.

A követeléseket, ahogyan a gazdálkodó többi, meglévő, múltbeli, bekerülési áron nyilvántartott vagyonát is, a számviteli politikában rögzített értékelési elvek és értékelési eljárások figyelembevételével értékelni kell (Lukács, 2016). Ezzel összefüggésben, a számviteli törvény 55. § (1) bekezdése szerint az „adós” minősítése alapján az üzleti év mérlegfordulónapján fennálló és a mérlegkészítés időpontjáig pénzügyileg nem rendezett követeléseknél értékvesztést kell elszámolni – a mérlegkészítés időpontjában rendelkezésre álló információk

alapján – a követelés könyv szerinti értéke és a követelés várhatóan megtérülő összege közötti – veszteségjellegű – különbözet összegében, ha ez a különbözet tartósnak mutatkozik és jelentős összegű. Ez a törvényi rendelkezés azonban – véleményem szerint – ismételten gyakorlati nehézségeket vet fel, a korábban hivatkozott dogmatikai nehézségeket tetézve. Ugyanis, ahogy kiemeltem, a kriptoeszközök mögött nem áll egy „adós”, aki helytállni lenne köteles az adott követelésért. Ilyennek a kriptoeszközt kibocsátó vagy a kereskedelmet lebonyolító személyek sem minősülhetnének, meglátásom szerint. Ugyanígy, probléma, hogy a követelések értékvesztésénél maga a számviteli törvény is az adós teljesítőképességéből indul ki. Ezzel szemben sokkal helyesebb megoldásra vezetne *a contrario*, ha a kriptoeszközök értékvesztésére is a számviteli törvény tulajdoni részedést jelentő befektetésekre vonatkozó 54. § (1)-(2) bekezdése vonatkozna, amely előbb általánosan a könyv szerinti érték és a piaci érték közötti eltérésre utal azzal, hogy további feltételként a tartósságot és jelentőséget tulajdonítja ennek. A tartósság és jelentőség mértékét a „gazdasági társaság” tartós piaci megítélését, annak tendenciáját, a várhatóan megtérülő összeget kell figyelembe venni. Természetesen ez utóbbi rendelkezések sem illeszkednek tökéletesen a kriptoeszközök gazdasági tartalmához, de a disszonancia érezhetően kisebb mértéket ölt. A számviteli törvény rendelkezéseiből az is kiolvasható, hogy amennyiben a még nem rendezett követelés megtérülő összege meghaladja a követelés könyv szerinti bekerülési értékét, akkor az elszámolt értékvesztést módjában áll a gazdálkodónak visszairni, legfeljebb az elszámolt értékvesztés mértékéig, az év végi értékelés keretében.

A követelésekre elszámolt értékvesztés, illetve azok visszairása tehát az év végi értékelés tételeiként közvetlenül folynak be az adózás előtti eredménybe, így az adóalapba, az egyéb ráfordítás eredménykimutatás sort felhasználva az üzemi eredményen keresztül (Czapkó, 2021). Ugyanakkor ezeknek a műveleteknek van olyan adóalapra gyakorolt hatása, amelyet a Tao tv. nem ismer el, így korrekciós tételekkel semlegesíti ezeket. A Tao tv. 7. § (1) bekezdés n) pontja alapján a követelésre adóévben visszairt értékvesztés, a követelés bekerülési értékéből a behajthatatlanná vált rész, valamint az átruházáskor, kiegyenlítéskor, beszámításkor elszámolt bevétel, de legfeljebb a nyilvántartott értékvesztés csökkenti a társasági adóalapot. A 8. § (1) bekezdés gy) pontjában pedig ezzel ellentétes irányú, előjelű rendelkezés található, így röviden, az elszámolt értékvesztés növeli az adó alapját. Úgy vélem, az itt ismertetett adóalap korrekciók mögöttes motivációként szolgálhattak egyébként az adóhatóság számára is a 2017-es állásfoglalása megalkotásánál. Hiszen az összes többi, dolgozatomban tárgyalt eszközfajtaához képest éppen a követelések azok, amelyeknél az adózás nem ismeri el a kriptoeszközök volatilis árfolyamából eredő tartós, jelentős, értékvesztést.

A követelések, generális síkon, további számviteli és társasági adó kérdéseket is tartogathatnának, azonban úgy vélem, hogy a korábbiakban kifejtettek fényében a többi elszámolási és korrekciós tétel a kriptoeszközök esetében nem lehet releváns. Nem értelmezhető például a behajthatatlan, az elengedett, vagy az elévült vagy bírósági eljárásban nem érvényesíthető követelés intézménye. A behajthatatlan követeléseket együtt idéztem az előbb az értékvesztések egyszerű korrekciós tételével. A kapcsolt vállalkozás számra elengedett követelés a Tao. tv. 8. § h) pontja alapján adóalap növelő tételt fog ismét eredményezni. Az elévült és a bírósági eljárásban nem érvényesíthető követelések a behajthatatlan követelések sorsát osztják, azaz szintén növelik az adóalapot (Czapkó, 2021, old.: 8).

Összességében, értékelve a követeléskénti megközelítésből fakadó társasági adó vonzatokat, úgy gondolom, hogy a társasági adó rendszere jól reagál az adóhatóság álláspontjára, rendelkezései ebben a tekintetben nem szorulnak módosításra. A probléma ugyanis nem az adótörvényben, hanem a már sokszor kifejtett helyeken, a számviteli törvényben keresendő. Nem vezet ugyanis jó eredményre adózási szempontból az sem, ha kizárólag év végén szükséges értékelni az egyes tokeneket, még akkor sem, ha ezek a koncepciók éppen reagálnak is a hirtelen nagyobb értékváltozásra. Ezen ponton is csak ismételni tudom, hogy helyesebb lenne tehát már a számvitel szintjén megfogni az egyes tokenek gazdasági tartalmát, és azt engedni átcsoportosítani a társasági adó rendszerébe.

VI. Összefoglalás

A FinTech világ nyújtotta pénzügyi innováció rendre beszivárogni látszik társadalmunk hagyományos pénzügyi piacaira, intézményeibe. Különösen igaz ez a globális pénzügyi szektor meghatározó földrajzi gócpontjai esetében. Azonban általános tapasztalat, hogy az úttörő technológiák, praktikák átgyűrűznek a hazai pénzügyi terekbe is. Így találkozunk ma mind a fogyasztó, mind a gazdálkodó, mind az állam a kriptoeszközökkel: ez utóbbiak – legyenek éppen spekuláció vagy hosszú távú, jól átgondolt befektetési stratégia tárgyai – egyre nagyobb és nagyobb ismertségnek örvendenek hazánkban és azon túl. A kriptoeszközök megjelenése pedig számos, a gazdaságtudományok különböző területeit érintő kérdést is felvet.

Dolgozatomban ezeket a különös pénzügyi termékeket vizsgáltam, kutatásomat három részre osztottam. Előbb szükségesnek tartottam megvizsgálni a kriptoeszközökkel kapcsolatos egyes jogi megközelítéseket. A jogászai gondolkodás analitikus eszköztárát segítségül hívva áttekintettem, hogy miképpen lehetséges állást foglalni a kriptoeszközök kategorizálását illetően. A különféle blokklánc kriptográfiát használó instrumentumok besorolása ugyanis előfeltételként tűnt fel a következő kutatási probléma előtt: az egyes jogintézmények mennyiben befolyásolják és milyen kihatással vannak a kriptoeszközök számviteli besorolására. A kriptoeszközök ugyanis jelen pillanatban nem csak kizárólag a jogrendszerünkben keringenek utólérhetetlen, megfoghatatlan elektron módjára. A jogbiztonság és a kiszámíthatóság érdekében fontos lenne ezeket a Janus-arcú eszközöket a *gazdaság nyelvére* is megfelelően transzplantálni. A jogi-számviteli minősítéssel kapcsolatos kérdéseket követően pedig nagyítóm alá vontam az előbbieik nyomán előálló társasági adózási hatásokat is, így különös figyelmet szentelve a gazdasági aktorok, a társaságok működéséből fakadó költségvetési igényeknek.

Munkám három részre bontható szerkezete mögött valójában egy kétpilléren nyugvó kutatási célkitűzés fedezhető fel: dolgozatommal szerettem volna a kriptoeszközökből származó jövedelmekkel kapcsolatos adójogi kérdések sziluettjét kontúrosabbá tenni, ám emellett, úgy vélem, a számviteli és gazdasági jogi kérdések vizsgálata is számos immanens értékkel bír.

Összegezve kutatásom eredményeit: (i) a jogi kategorizálás kapcsán megállapítottam, hogy a kriptoeszközök, függetlenül most az egyes tokenfajták sajátosságaitól, közgazdaságtani szempontból rendelkeznek olyan tulajdonságokkal, mint a pénzeszközök bizonyos típusai, ám tisztán jogi szemmel a kriptoeszközök azonosítása a pénzzel, nem vezet jó eredményre, hanem helyette helytállóbb a kriptoeszközök követelésekénti, azon belül is a tulajdoni (dologi) követelésekénti megközelítése, (ii) a kriptoeszközöket könyvviteli szempontból jelen

pillanatban az IFRS rendszerében immateriális jószágként vagy készletként, a magyar számvitel rendszerében pedig egyéb követelésként szabad besorolnia a gazdálkodónak, azzal, hogy, eltekintve attól a néhány speciális esettől, amikor a kriptoeszközök készletként viselkednek, mind a magyar, mind a nemzetközi számvitel rendszerében helyesebb volna meghonosítani a befektetett pénzügyi eszközök, értékpapírok és a pénzügyi instrumentumok, pénzeszközök kategóriáját, (iii) mely számvitelről alkotott gondolatoknak többek között okai voltak a társasági adó rendszerének kontúrjai is, azaz, tekintettel a kriptoeszközök gazdasági tartalmára és az ebből fakadó szükségképpen adózási szituációkra, helyesebb adóteherviseléshez vezetnének az előbbi pontban említett számviteli koncepciók.

A fenti (i)-(iii) pontban ismertetett, csak szűk körben megismételt meglátásaim pedig szintén csak röviden, de indikálnák *de lege ferenda* javaslatomat is, miszerint fontos lenne, ha mind az IFRIC, mind a magyar jogalkotó vagy jogalkalmazó, akár jogalkotási aktussal, akár jogalkalmazói, *soft law* jellegű állásfoglalás kiadás útján, előírányozná a kriptoeszközök számviteli elszámolása kapcsán az egyes tokenfajták megfelelő kezelését. Ez főként feltételezné, hogy az új számviteli rezsim alatt lehetőség nyílna arra, hogy a gazdálkodók valamely, a befektetett vagy a forgóeszközök közötti pénzügyi instrumentumként helyezhetnék el a tartott kriptoeszközeiket, természetesen attól függően, hogy mi a gazdálkodó kriptoeszközökkel kapcsolatos szándéka. A klasszikus polgári jogi és a társasági adó szabályozás módosítását nem tartom sürgetőnek, ugyanis kizárólag a jelen dolgozatban vizsgált adóztatási kérdések megoldásához elegendő lépésnek tartom a számviteli szabályozás optimalizálását, hatékonyabbá tételét. Meg kell azonban azt is jegyezzem, hogy a kriptoeszközök világában az innovációs hullámok még messze nem csendesedtek el kellő mértékben ahhoz, hogy precíz fogalmakat munkálhassunk ki a fenti triász bármelyike esetében. Az elmúlt hónapokban tapasztalt rendszerszintű pénzpiaci zavarok pedig okot adhatna a kérdésfeltevésre: mennyiben tolerálhatja az állam a prudens követelmények kialakításának mellőzését a kriptopiacokon, amíg a 2010-es évek szelleme járja be a nyugati világ pénzügyi intézményeit. Újabb eszközárbuborék vagy „csak” diszruptív innováció? Az ebből fakadó bizonytalanságok elosztatása, és az erre való törekvés, úgy vélem, mindannyiunk feladatát képezi.

Felhasznált irodalom és források jegyzéke:

Akdoğan, D. A., Kurular, G. Y., & Geyik, O. (2019). Cryptocurrencies and blockchain in 4th industrial revolution process: Some public policy recommendations. In K. Natsuda, B. Yilmaz, & K. Otsuka, *Globalisation Public Policy* (old.: 80). London: IJOPEC Publication.

Andor, Á. (2013. január 10.) Kisokos a mikrogazdálkodói beszámolóról. *Adó Online*. <https://ado.hu/szamvitel/kisokos-a-mikrogazdalkodoi-beszamololorol/>

Arner, D., Auer, R., & Frost, J. (2020. november). Stablecoins: risks, potential and regulation. *BIS Working Paper*(905), 1-3.

Bacsó, R. (2016). Virtuális valuta mint a modern kori pénzüpi szabályozás kihívása. *Polgári Szemle*.

Barton, R. E., Mcnamara, C. J., & Ward, M. C. (2022. március 21). *Reuters*. Forrás: Are cryptocurrencies securities? The SEC is answering the question: <https://www.reuters.com/legal/transactional/are-cryptocurrencies-securities-sec-is-answering-question-2022-03-21/>

Baumüller, J. (2019. január). *Controller Institut*. Forrás: Kryptowährungen im Jahresabschluss nach UGB und IFRS: <https://insights.controller-institut.at/kryptowaehrungen-im-jahresabschluss-nach-ugb-und-ifrs/>

Bayoumi, T., & Eichengreen, B. (1994. július). Macroeconomic Adjustment Under Bretton Woods and the Post-Bretton-Woods Float: An Impulse-Response Analysis. *The Economic Journal*, 104(425), 822.

Beke, J. (2016). *Nemzetközi számvitel*. Akadémia Kiadó. 160–166., *et al.*

Békés, B. (2022). *A jövedelem- és vagyoni típusú adók*. (H. Zsolt, Szerk.) Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft. 41–42.

Bernstein, J. (2021. február 3). *What Can You Actually Buy With Bitcoin?* Forrás: The New York Times: <https://www.nytimes.com/2021/02/03/style/what-can-you-actually-buy-with-bitcoin.html>

Berta, M. A., & Noonan, W. W. (2015. június). *The property-contract duality of Bitcoin*. Forrás: *Financier Worldwide*: https://www.financierworldwide.com/the-property-contract-duality-of-bitcoin#.Y_400S_68U

Blandin, C. H. (dátum nélk.). Global Cryptoasset Regulatory Landscape Study. *University of Cambridge*, 42.

Blutman, L., & Görög, M. (2013). Alapvető alanyi jogi pozíciók a Polgári Törvénykönyvben. *Jogtudományi Közöny*(6), 273-274.

Bodin, J. (1987). *Az államról*. Budapest: Gondolat.

- Bodzási, B., & Menyhárd, A. (2008). Dologi jog. *Polgári Jogi Kodifikáció, X*, 30-31.
- Bogle, K. (2021. december 3). *Inventory accounting: IFRS Standards vs US GAAP*. Forrás: KPMG: <https://advisory.kpmg.us/articles/2021/inventory-accounting.html>
- Borbély, K. (2019). Korszerűség és időszerűség - a magyar számvitel legfontosabb kérdései a XX. század első felében. *Pénzügyi Szemle*(3), 440.
- Botka, E. (2021). A követelések számvitele. *Adó szaklap, Vám, jövedék*(8-9.), 4. Forrás: Wolters Kluwer Hungary, jogtár, lsd. <https://ado.hu/ado-szaklap/>
- Bozsik, S., Zajác, I. A Tőzsde. Pénzügyi számítások és pénzügyi piacok. 44.
- Chalkias, K., Chtzigiannis, P., & Ji, Y. (2022). Broken Proofs of Solvency in Blockchain Custodial Wallets and Exchanges. *MINOR revision. Workshop on Coordination of Decentralized Finance (CoDecFin)*, 1-4.
- Claeys, G., & Demertzis, M. (2018). Cryptocurrencies and monetary policy. *Policy Contribution*(10), 1.
- Cohney, S., Hoffman, D., Sklaroff, J., & Whisnick, D. (2019). Coin-Operated Capitalism. *Columbia Law Review*, 119(3), 593.
- Commission, U. S. (2019. április 3). Forrás: Framework for "Investment Contract Analysis of Digital Assets": <https://www.sec.gov/corpfin/framework-investment-contract-analysis-digital-assets>
- Cooper, N. (2018. május 29). *Crypto assets are not intangible assets*. Forrás: <https://www.linkedin.com/pulse/crypto-assets-intangible-nicholas-cooper/>
- Czapkó, T. (2021). A követelések társaságiadó-vonzata. *Adó szaklap*(8-9.), 2.
- Cséfai, P. (dátum nélkül.). *PwC*. Forrás: IFRS a mindennapokban: https://www.pwc.com/hu/hu/szolgaltatasok/ifrs/ifrs_kiadvanyok/szakma/2017_10_szakma_ifrs.pdf
- Csitéi, B. (dátum nélkül.). *Okos szerződések*. Budapest: Opuscula Civilia.
- De Filippi, P. (2014). Bitcoin: a regulatory nightmare to a libertarian dream. *Internet Policy Review*, 3(2), 9.
- Di Angel, M., & Salzer, G. (2020). Tokens, Types, and Standards: Identification and Utilization in Ethereum. *2020 IEEE International Conference on Decentralized Applications and Infrastructures*, 2.
- Dmyanyk, Y., & Van Hemert, O. (2011). Understanding the Subprime Mortgage Crisis. *The Review of Financial Studies*, 24(6), 1848-1849.
- Dobberstein, S. (2022). Aspekte zur ertragsteuerlichen Behandlung von Kryptowährungen nach dem deutschen Steuerrecht. *Szakdolgozat, Hochschule Neubrandenburg*, 27-28.

Ecer, F., Böyükaslan, A., & Zolfani, S. H. (2022). Article Evaluation of Cryptocurrencies for Investment Decisions in the Era of Industry 4.0: A Borda Count-Based Intuitionistic Fuzzy Set Extensions EDAS-MAIRCA-MARCOS Multi-Criteria Methodology. *Axioms*(11), 5.

EFRAG. (2022. április). Forrás: Recommendations and Feedback Statement: EFRAG Discussion Paper on Accounting for Crypto-assets (liabilities): <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2fsites%2fwebpublishing%2fSiteAssets%2fRecommendations%2520and%2520Feedback%2520Statement%2520on%2520EFRAG%2527s%2520DP%2520Crypto-Assets%2520final.pdf>

Erdős, G. (2015. szeptember 29). *Adózóna*. Forrás: Fordítókulcs az IFRS alkalmazásához: https://adozona.hu/2016_os_valtozasok/Forditokulcs_igy_modosul_a_Tao_torveny_az_I0_MRVC

Erdős, G. (2020). Bitcoin, a lejárat nélküli követelés? *Iustum Aequum Salutare*(4), 23.

Erdős, G. (2022. január 9). *Adózóna*. Forrás: Stabilcoin, bitcoin: a kriptovaluták számviteli és adózási kérdései: https://adozona.hu/altalanos/Stabilcoin_bitcoin_a_kriptovalutak_szamvite_YCN6MT

ExpertSUIESSE. (2019). Forrás: Behandlung von Bitcoin und Initial Coin Offerings (ICO) in der Rechnungslegung nach OR: https://www.google.com/search?q=schweiz+billanzierung+krypto+immaterielle+verm%C3%B6gen&client=safari&rls=en&sxsrf=AJOqlzWPAB6GrJfy83IaewPbLF2on9Ts8A%3A1678625717393&ei=tcsNZMfIF8j2kwW8jrLYCw&oq=schweiz+billanzierung+krypto+immater&gs_lcp=Cgxnd3Mtd2l6LXNI

FCNB. (dátum nélkül.). *Crypto Assets and Cryptocurrency*. Forrás: <https://www.fcnb.ca/en/investing/high-risk-investments/crypto-assets-and-cryptocurrency>

Fogarasi, E. (2011). A számvitel szabályozásának változásai Magyarországon: jelenlegi helyzet, lehetséges jövőképek. *Üzleti Információgazdálkodási és Módszertani Intézet*, 10.

Fox, D. (2018). Cryptocurrencies in the Common Law of Property. *School of Law, University of Edinburgh*, 2-3.

Frankel, J. (2021. szeptember 24). *El Salvador's adoption of bitcoin as legal tender is pure folly I*. Forrás: The Guardian: <https://www.theguardian.com/business/2021/sep/24/el-salvador-adoption-of-bitcoin-as-legal-tender-is-pure-folly>

Frankenfield, J. (2023. február 17). *Investopedia*. Forrás: Private Key: What It Is, How It Works, Best Ways to Store: <https://www.investopedia.com/terms/p/private-key.asp>

Frankenfield, J., Chavarria, A., & Overcast, K. (2022. augusztus 18). *Initial Coin Offering (ICO): Coin Launch Defined, with Examples*. Forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/i/initial-coin-offering-ico.asp>

Galántainé Máté, Z. (2012). A vállalkozás eszközoldali pénzügyi döntései és az adózás. *Közgazdász Fórum*, XV(106), 6.

Gárdos, I. (2018). A vagyontárgy és a vagyon fogalma a Ptk.-ban. *Gazdaság és jog*(11).

Gárdos, M. T. (2017. augusztus 14). *Fintechzone*. Forrás: A kriptovaluta mint értékpapír?: <https://fintechzone.hu/a-kriptovaluta-mint-ertekpapier/>

Gárdos, P. (2008/7-8.). Követelések és jogok az új Polgári Törvénykönyvben. *Gazdaság és Jog*, 25-31. Forrás: Gazdasági .

Gellért, A. (2001). *Digitális pénzügyek*. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.

Group, A. S. (2018). Cryptocurrencies [Report]. *Canada: Accounting Standards Board*, 3.

Gulyás, É. (2019). A bankszektor számviteli sajátosságai. In *Pénzügyi intézményrendszer Magyarországon* (old.: 263-264). Sopron: Soproni Egyetem Kiadó.

Halász, Z. (2019). Állami pénzkibocsátás vs. virtuális fizetőeszközök. In Z. Halász, *Magistra et Fautrix* (old.: 168-169). Budapest: Pázmány Press.

Harris, R. D., & Shen, J. (2017). The Intrinsic Value of Gold: An Exchange Rate-Free Price Index. *University of Exeter*, 24-25.

Higgins, K. (dátum nélkül.). *Deloitte*. Forrás: Summary guidance and practical tips for IFRS 13 - Fair Value Measurement: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ca/Documents/audit/ca-en-audit-clearly-ifs-fair-value-measurement-ifs-13.pdf>

Hinman, W. (2018. június 14). Digital Asset Transactions: When Howey Met Gary (Plastic). U.S. Securities and Exchange Commission.

Honyek, P. (2022. november 8). *A kriptoeszközöknek a személyi jövedelemadózás szerinti kezelése*. pwc.

Horváth, K. (2022. március 23). *HVG*. Forrás: Mit tegyünk, ha üzleti partnerünk kriptóval fizetne? : https://hvg.hu/brandcontent/20220321_Mit_tegyunk_ha_uzleti_partnerunk_kriptoal_fizetne_CMS

Hubbard, R. G. (2005). *Money, the Financial System, and the Economy*. Addison Wesley.

Husztai, E. (2001-2002). *Banktan*. Budapest: Tas-11 Kft.

Hyytiä, P., & Sundqvist, E. (2019). Accounting for Cryptocurrencies - A Nightmare for Accountants. *UMEA School of Business Economics and Statistics*, 39.

Jai, M., & Lightspark. (2022. december 6). *Harvard Law School Forum on Corporate Governance*. Forrás: Why Cryptoassets Are Not Securities: <https://corpgov.law.harvard.edu/2022/12/06/why-cryptoassets-are-not-securities/#8>

Juhász, P. (2004). A szellemi tőke értékelési problémái. *Hitelintézeti Szemle*, 3. évfolyam(5. szám), 66.

Kamenik, C. (2018. augusztus 21). PwC. Forrás: Bilanzielle Behandlung von Kryptowährungen: <https://steuernachrichten.pwc.at/blog/2018/08/21/bilanzielle-behandlung-von-kryptowaehrungen/>

Kardos, P., & Tóth, M. (2021). *66 számviteli eset megoldása*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary. 43.

Kiss, Á. (2017). *A gazdasági információk menedzselésének alapjai*. Győr.

Kohn, M. (2007). *Bank- és pénzügyek, pénzügyi piacok*. Budapest: Osiris Kiadó.

Kómár, A. (2017). A számvitelről dióhéjban. *Hitelintézeti Szemle*, 16(2), 181-182.

KPMG. (2016. szeptember 14). KPMG. Forrás: Pénzügyi instrumentumok IFRS 9 - Besorolás és értékelés: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/hu/pdf/160914-IFRS-Klub-followup.pdf>

KPMG. (2019. április). *Cryptoassets - Accounting and tax - What's the impact on your financial statements?* Forrás: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/04/cryptoassets-accounting-tax.pdf>

Lábady, T. (2017). *A magánjog általános tana*. Budapest: Szent István Társulat.

Lakatos, L. P. (2021. szeptember 20). *Magyar Könyvvizsgálói Kamara*. Forrás: Értékvesztés visszairása az IFRS-ek rendszerében: <https://mkvkok.hu/szakmai-cikkek/ertekvesztes-visszairasa-az-ifrs-ek-rendszerben>

Lambert, T., Liebau, D., & Roosenboom, P. (2022). Security token offerings . *Small Bus Econ*, 299-303.

Lehoczki, Z. Z. (2016). Az apport értékének meghatározása. *Polgári Jog*(10).

Lukács, J. (2016). *A könyvvizetés*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.

Luo, M., & Yu, S. (2022. november 22). Financial reporting for cryptocurrency. *Review of Accounting Studies*, 31.

Luther, W. (2016). Bitcoin and the Future of Digital Payments. *The Independent Review*, 20(3), 397-404.

MacKinnon, J. (2022. június 28). *Financial Pipeline*. Forrás: What is Fiat Currency? : <https://www.financialpipeline.com/what-is-fiat-currency/>

Mark, J., & De Vynck, G. (2022. december 18). 'Crypto winter' has come. And it's looking more like an ice age. Forrás: The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/business/2022/12/18/crypto-winter-ftx-collapse-bitcoin-prices/>

Marx, K. (1955). *A tőke*. Budapest : Szikra Kiadás .

Mátyás, L. P. (2005). Elektronikus pénz - nagyobb a füstje? *Hitelintézeti Szemle*(4), 67-68.

Mendelson, M. (2019). From Initial Coin Offerings to Security Tokens: A U.S. Federal Securitization Law Analysis. *Stanford Technology Law Review*, 22(1), 67.

Menyhárd, A. (2014). *Dologi jog*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.

Menyhárd, A. (2020). A tulajdonjog általános szabályai. In L. Vékás; P. Gárdos, *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz.(I)* (old.: 1012). Budapest. Wolters Kluwe Hungary.

Mérő, L. (2007). *A pénz evolúciója - Darwin és a gazdaság eredete*. Budapest: Tercium Kiadó.

Mouck, T. (2004). Ancient Mesopotamian Accounting and Human Cognitive Evolution. *The Accounting Historians Journal*, 31(2), 106-109.

Nagy, T. (2007). A pénzrendszer joga. In I. Simon, *Pénzügyi jog I.* (old.: 275). Budapest: Osiris Kiadó.

Nazareno, D. (2018. október). *Prime Tax*. Forrás: Steuer- und Handelsrechtliche Behandlung von Kryptowährungen: <https://www.primetax.ch/wp-content/uploads/2018/10/Steuer-und-Handelsrechtliche-Behandlung-von-Kryptowährungen.pdf>

Németh, N. (2018). Az értékcsökkenési leírásra vonatkozó szabályok a társasági adó rendszerében. *Adó szaklap*(14). Forrás: Wolter Kluwer Hungary, jogtár, lsd. <https://ado.hu/ado-szaklap/>

Network, D. o. (2013. március 18). *Guidance, FIN-2013-G001*.

Novák, M., Juhász, G., & Halmosi, G. (2022). A kriptoeszközök jogi és adózási kérdései. *Adó-kódex*(9), 44-53.

OECD. (2022. március-április). *OECD, Public consultation document*. Forrás: Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard: <https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/public-consultation-document-crypto-asset-reporting-framework-and-amendments-to-the-common-reporting-standard.pdf>

Olsson, O. (2022). *A Taxonomy of Non-fungible Tokens*. Uppsala University, Department of Informatics and Media.

Pelopnisiou, M. (2018. július 11). *Billomat*. Forrás: Buchführungspflicht in der Schweiz: <https://www.billomat.com/magazin/buchfuehrungspflicht-in-der-schweiz/>

Petrányi, G. (2016. május 5). *Adó Online*. Forrás: A nem realizált árfolyam-különbözethez kapcsolódó adóalap-korrekciók: <https://ado.hu/ado/a-nem-realizalt-arfolyam-kulonbozethez-kapcsolodo-adoalap-korrekciok/>

Petry, H. (2018). *KPMG*. Forrás: Kryptowährungen nach Swiss GAAP FER - Ein Fall für die Lösung offener Rechnungslegungsfragen nach Swiss GAAP FER: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ch/pdf/expert-focus-petry.pdf>

Powell, S. (2003). Accounting for intangible assets: current requirements, key players and future directions. *European Accounting Review*, 12(4), 802-806.

Prasad, E. (2022). A New Era for Money. *Finance & Development*, 11.

PriceWaterhouseCoopers. (2019. december). *In depth: A look at current financial reporting issues*. Forrás: <https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-16/cryptographic-assets-related-transactions-accounting-considerations-ifrs-pwc-in-depth.pdf>

Procházka, D. (2018). Accounting for Bitcoin and Other Cryptocurrencies under IFRS: A Comparison and Assessment of Competing Models. *The International Journal of Digital Accounting Research*, 167.

Pusztahelyi, R. (2015). *A magánjogi elévülés*. Miskolc: Novotni Alapítvány.

PwC (2014. október). PwC. Forrás: HAR, IFRS és US GAAP. Hasonlóságok és különbségek: https://www.pwc.com/hu/hu/szolgalattasok/ifrs/ifrs_kiadvanyok/simdif/sim_diff_2014_hun.pdf

PwC. (2009. június). PwC. Forrás: Financial instruments under IFRS: A guide through the maze: https://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/pdf/financial_instruments_guide_maze.pdf

Ripple, S. v. (dátum nélk.). Forrás: <https://www.sec.gov/litigation/complaints/2020/comp-pr2020-338.pdf>

Rosenberg, E. (2023. február 28). *Meme Coin Explained*. Forrás: Investopedia: <https://www.investopedia.com/meme-coin-6750312>

Ryan, S. G., Tucker, J. W., & Zhou, Y. (2016). Securitization and Insider Trading. *The Accounting Review*, 91(2), 650.

Saxné Andor, Á. M. (2014). *Az immateriális javak számviteli elmélete és alkalmazása a magyar szabályozási rendszerben*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem .

Shefei, M., & Weiguo, Z. (2022). How to improve IFRS for intangible assets? A milestone approach. *China Journal of Accounting Research*, 21.

Stephan E., G. (2007). Zur Ideengeschichte von Buchführung, Kostenrechnung und Controlling vor dem Hintergrund ihres historischen Kontexts. *Manuskripte aus den Instituten für Betriebswirtschaftslehre der Universität Kiel*, 617, 5-8.

Stolzenberg, B. (2021. július 13). PwC. Forrás: Rechnungslegung von Krypto-Assets und zugehörigen Transaktionen: <https://www.pwc.ch/de/insights/accounting/rechnungslegung-von-krypto-assets-und-zugehoerigen-transaktionen1.html>

Szabó, Z. (2022). *Decentralizált pénzügyek: A kriptovalutákra épülő hitelintézetek elmélete*. Budapest.

Szakács, I. (2015). Számvitel A-tól Z-ig. *Wolters Kluwer Hungary*. Budapest. 494–495.

Szalai, Á. (2020). A vagyon számbavételének alapproblémái és a jog. *Pázmány Law Working Paper*(2), 18.

Szipszer, T. (2020. május 21.). Egyszerűsített éves beszámoló: kiegészítő melléklet minimális tartalma. *Adózóna*.
https://adozona.hu/szamvitel/Egyszerusitett_eves_beszamolo_kiegeszito_me_LX30AS

Szuchy, R. (2019). A kötelmi jog kihívásai az új technológiák nyomán – okosszerződések és a blokklánc-technológia. *Glossa Iuridica*, VI(1-2). 151.

Thornton, G. (dátum nélk.). Forrás: Insights into IFRS 13: Fair Value Measurement: <https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/insight-content-blocks-and-media/ifrs/ifrs-13/insights-into-ifrs-13-2021.pdf>

Thornton, G. (dátum nélk.). *IFRS Viewpoint: Accounting for crypto assets - mining and validation*. Forrás: <https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/2018/accounting-for-crypto-assets---ifrs-viewpoint-10.pdf>

Tiwari, N. (2018). The Commodification of Cryptocurrency. *Michigan Law Review*, 117(3), 623-624.

Tucker, C. (2019). Blockchain and the data integrity revolution. In M. Blinder, *Blockchain: the insights you need from Harvard Business Review* (old.: 4-5). Harvard Business Review.

Tuovila, A. (2022. szeptember 19). *Investopedia*. Forrás: NRV: What Net Realizable Value Is and a Formula To Calculate It: <https://www.investopedia.com/terms/n/nrv.asp>

Venter, H. (2016). Digital currency - A case for standard setting activity. *Australian Accounting Standards Board*, 13.

Vértesy, L. (2020). *Jog és pénzügyek a bankszektorban*. Budapest: Akadémia Kiadó.

Visegrády, A. (2019). A magyar jogi kultúráról. *Polgári Szemle*, 15(4-6), 156-158.

Wilde, J. (2022. október 6). 'Crypto winter' could be an opportunity for growth. Forrás: Morning Brew: <https://www.morningbrew.com/incrypto/stories/2022/10/06/crypto-winter-could-be-an-opportunity-for-growth>

Wolla, S. A. (2018. március). Forrás: Bitcoin: Money or Financial Investment?: <https://research.stlouisfed.org/publications/page1-econ/2018/03/01/bitcoin-money-or-financial-investment/>

Wollmert, P., & Oser, P. (2019). *Haufe*. Forrás: Bilanzierung von Bitcoin: https://www.haufe.de/finance/jahresabschluss-bilanzierung/bitcoin-bilanzierung_188_480810.html

Wright, A. (2021). The Rise of Decentralized Autonomous Organizations: Opportunities and Challenges. *Stanford Journal of Blockchain Law & Policy*, 5.

Xie, R. (2019). Why China had to "Ban" Cryptocurrency but the U.S. did not: A Comparative Analysis of Regulations on Crypto-Markets Between the U.S. and China. *Washington University School of Law*, 487.

Young, E. &. (2021. október). *Applying IFRS: Accounting by holders of crypto assets*. Forrás: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi0IbGr9L9AhWRz4sKHREHDg0QFnoECA0QAQ&url=https%3A%2F%2Fassets.ey.com%2Fcontent%2Fdam%2Fey-sites%2Fey-com%2Fen_gl%2Ftopics%2Fifrs%2Fey-apply-ifrs-crypto-assets-update-october2021.pdf

Young, E. &. (2022). *IFRS Update of standards and interpretations in issue at 30 June 2022*. Forrás:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjR6vOiltT9AhXHs6QKHs0BBBrMQFnoECCsQAQ&url=https%3A%2F%2Fassets.ey.com%2Fcontent%2Fdam%2Fey-sites%2Fey-com%2Fen_gl%2Ftopics%2Fifrs%2Fey-ifrs-update-30-june-2022.pdf%3Fdownload&usg=AOv

Felhasznált jogszabályok, standardok:

- I. Magyarország Alaptörvénye
- II. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- III. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény
- IV. A pénzforgalmi szolgáltatások nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény
- V. A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény
- VI. A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény
- VII. Handelsgesetzbuch, Gesetz vom 10.05.1897 (RGrB. I S. 219)
- VIII. Bundesgesetz über besondere zivilrechtliche Vorschriften für Unternehmen (Unternehmensgesetzbuch), Österreich, dRGrB. S 219/1897
- IX. Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht) vom 30. März 1911.
- X. A társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény
- XI. A Bizottság 2008. november 3-i 1126/2008/EK rendelete az 1606/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel összhangban egyes nemzetközi számviteli standardok elfogadásáról:
 - i. IAS 38 nemzetközi számviteli standard az immateriális javakról
 - ii. IAS 2 nemzetközi számviteli standard a készletekről
 - iii. IFRS 9 nemzetközi pénzügyi beszámolási standard a pénzügyi instrumentumokról
 - iv. IAS 32 nemzetközi számviteli standard a pénzügyi instrumentumok bemutatásáról

- v. IFRS 7 nemzetközi pénzügyi beszámolási standard a pénzügyi instrumentumok közzétételéről
- vi. IAS 7 nemzetközi számviteli standard a cash-flow kimutatásról
- vii. IAS 21 nemzetközi számviteli standard az átváltási árfolyamok változásainak hatásairól
- viii. IFRS 15 nemzetközi pénzügyi beszámolási standard a vevői szerződésekből származó bevételekről
- ix. IFRS 5 nemzetközi pénzügyi beszámolási standard az értékesítésre tartott befektetett eszközökről és megszűnt tevékenységekről
- x. IFRS 13 nemzetközi pénzügyi beszámolási standard a valós értéken történő értékelésről

Mellékletek:

Táblázatok:

1. táblázat:

	<i>Immateriális jószág</i>	<i>Készlet</i>	<i>Pénzügyi instrumentum</i>	<i>Pénzeszköz</i>	<i>Követelés</i>
<i>Dolog (áru)</i>	✗	✓	✗	✓	✗
<i>Értékpapír</i>	✗	✗	✓	✗	✓
<i>Pénz</i>	✗	✗	✓	✓	✓
<i>Jog</i>	✓	✗	✗	✗	✗
<i>Követelés</i>	✓	✗	✓	✓	✓

2. táblázat: Az egyes jogi és számviteli koncepciók találkozási pontjai (saját szerk.)

Ábrák:

1. ábra:

As at	Note	December 31, 2021	December 31, 2020
Assets			
Current assets			
Cash		\$ 140,126,642	\$ 2,815,939
Accounts receivable and other		647,428	451,061
Digital assets	6	323,945,795	101,961,671
Deposits and prepaid expenses	5	3,359,359	92,014
		468,079,224	105,320,685
Non-current assets			
Plant and equipment	7	96,126,406	32,522,602
Deposits	5	156,502,931	7,359,046
Total assets		\$ 720,708,561	\$ 145,202,333

1. ábra: HUT 8 konszolidált mérlegrészlete (2021) (CAD)

2. ábra:

For the years ended December 31	Note	2021	2020
Revenue	17	\$ 173,773,979	\$ 40,710,527
Cost of revenue	18	(84,975,577)	(59,243,516)
Gross profit (loss)		88,798,402	(18,532,989)
General and administrative expenses	19	(40,264,849)	(5,134,415)
Gain on disposition of digital assets	6	182,213	2,815,342
Revaluation of digital assets		–	13,713,962
Operating income (loss)		48,715,766	(7,138,100)
Foreign exchange gain (loss)		(3,142,906)	408,832
Finance expense		(1,355,346)	(2,449,167)
Finance income		2,853,716	8,301
Loss on revaluation of warrant liability		(114,161,368)	–
Reversal of impairment	7	–	13,155,936
Other gain		–	5,645
Net (loss) income before tax		(67,090,138)	3,991,447
Deferred income tax (expense) recovery	21	(5,620,296)	15,048,707
Net (loss) income		\$ (72,710,434)	\$ 19,040,154
Other comprehensive income			
Revaluation gain on digital assets, net of taxes	6	57,859,417	45,680,940
Total comprehensive income (loss)		\$ (14,851,017)	\$ 64,721,094

2. ábra: HUT 8 konszolidált átfogó eredménykimutatása (2021) (CAD)

3. ábra:

For the years ended December 31	2021	2020
Cash provided by (used in):		
Operating activities:		
Net income	\$ (72,710,434)	\$ 19,040,154
Change in non-cash operating items:		
Digital assets mined	(165,397,736)	(38,962,425)
Digital assets traded for cash	1,291,060	41,570,430
Depreciation	23,287,650	21,264,918
Gain on disposition of digital assets	(182,213)	(2,815,342)
Revaluation of digital assets	–	(13,713,962)
Share based payments	9,875,359	(284,434)
Loss on revaluation of warrant liability	114,161,368	–
Income tax (recovery) expense	5,620,296	(15,048,707)
Net finance (income) expense and other	(1,498,370)	2,440,866
Foreign exchange (loss) gain	3,142,906	(408,832)
Reversal of impairment	–	(13,155,936)
	(82,410,114)	(73,270)
Net change in working capital (note 20)	2,168,616	1,252,547
Net cash (used in) provided by operating activities	(80,241,498)	1,179,277

3. ábra: HUT 8 konszolidált cash flow kimutatásrészlete (2021) (CAD)

4a. ábra:

As at	Amount		Number of digital assets	
	December 31, 2021	December 31, 2020	December 31, 2021	December 31, 2020
Digital assets - held in custody	\$ 206,531,160	\$ 75,505,472	3,518	2,046
Digital assets loaned or pledged				
Lending arrangements ⁽ⁱ⁾	117,414,635	–	2,000	–
Pledged as collateral ⁽ⁱⁱ⁾	–	26,456,199	–	716
Total digital assets	\$ 323,945,795	\$ 101,961,671	5,518	2,762

4a. ábra: HUT 8 digitális eszközeinek részletes kimutatása (2021) (CAD)

4b. ábra:

	Amount	Number of Bitcoin
Total digital assets, December 31, 2019	\$ 27,310,725	2,923
Bitcoin mined	38,962,425	2,798
Bitcoin traded for cash	(41,526,945)	(2,955)
Bitcoin paid for services	(43,485)	(4)
Gain on disposition of digital assets	2,815,342	-
Revaluation of digital assets	74,443,609	-
Total digital assets, December 31, 2020	\$ 101,961,671	2,762
Bitcoin mined	165,397,736	2,786
Bitcoin traded for cash	(1,291,060)	(30)
Gain on disposition of digital assets	182,213	-
Revaluation of digital assets	57,695,235	-
Total digital assets, December 31, 2021	\$ 323,945,795	5,518

4b. ábra: HUT 8 digitális eszközállományának részletes kimutatása (2021) (CAD)

5. ábra

	Year ended December 31, 2021	Year ended December 31, 2020
Income		
Advisory and management fees	\$ 15,736	\$ 9,615
Net realized gain (loss) on digital assets	1,014,260	271,108
Net realized gain (loss) on investments (Note 8)	231,388	10,796
Interest income	73,051	6,132
Net derivative gain (loss) (Note 9)	10,761	5,699
Net income from digital asset mining (Note 23)	10,922	—
Leasing income from mining equipment (Note 23)	3,781	—
Other income	5,682	810
	1,365,581	304,160

5. ábra: A Galaxy konszolidált eredménykimutatása (részlet) (USD) (2021)

6. ábra:

	December 31, 2021	December 31, 2020
Assets		
Current assets		
Cash	\$ 811,129	\$ 137,951
Digital assets (Note 7)	2,420,777	931,480
Receivable for digital asset trades (Note 7)	8,332	13,204
Digital asset loans receivable (Note 11)	192,684	96,724
Digital assets receivables (Note 7)	52,998	12,813
Assets posted as collateral (Note 9, 11, 13)	71,400	15,768
Receivables (Note 10)	26,665	2,710
Due from broker	29,647	4,452
Derivative assets (Note 9)	45,669	39,025
Prepaid expenses and other assets (Note 12)	66,793	6,494
Loans receivable (Note 13)	190,087	8,510
Due from related party (Note 24)	25,023	—
Total current assets	3,941,204	1,269,131
Digital assets receivables (Note 7)	18,659	6,911
Investments (Note 8)	1,069,776	260,383
Right of use asset (Note 14)	11,746	4,573
Property and equipment (Note 14)	17,162	3,693
Deferred tax asset (Note 29)	10,259	—
Intangible assets (Note 14)	3,087	2,406
Goodwill (Note 6)	24,645	15,515
Total non-current assets	1,155,334	293,481
Total assets	\$ 5,096,538	\$ 1,562,612

6. ábra: A Galaxy konszolidált mérlegének részlete (USD) (2021)

7. ábra:

Assets	As of December 31, 2021				As of December 31, 2020			
	Level 1	Level 2	Level 3	Total	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Digital assets	\$ —	\$ 2,416,633	\$ 4,144	\$ 2,420,777	\$ —	\$ 925,166	\$ 6,314	\$ 931,480
Digital assets receivable	—	10,036	61,621	71,657	—	—	19,724	19,724
Digital assets posted as collateral	—	71,400	—	71,400	—	15,625	—	15,625
Derivative assets	—	45,669	—	45,669	—	39,025	—	39,025
Common stock	56,109	—	215,185	271,294	19,572	10,398	—	29,970
Convertible notes	—	—	9,768	9,768	—	2,650	1,851	4,501
LP/LLC interests	—	—	383,279	383,279	—	10,450	73,861	84,311
Pre-Launch network	—	—	6,393	6,393	—	500	—	500
Preferred stock	—	—	382,182	382,182	—	52,873	33,385	86,258
Warrants/Trust units/Trust shares	7,963	—	8,897	16,860	61	9	54,773	54,843
	\$ 64,072	\$ 2,543,738	\$ 1,071,469	\$ 3,679,279	\$ 19,633	\$ 1,056,696	\$ 189,908	\$ 1,266,237
Liabilities	Level 1	Level 2	Level 3	Total	Level 1	Level 2	Level 3	Total
Digital assets sold short	—	—	—	—	—	5,278	—	5,278
Investments sold short	11,630	—	—	11,630	4,384	—	—	4,384
Derivative liabilities	—	25,567	—	25,567	—	23,103	—	23,103
Warrant liability	—	—	20,488	20,488	—	—	20,781	20,781
Embedded derivative - Notes payable	—	—	58,866	58,866	—	—	—	—
	\$ 11,630	\$ 25,567	\$ 79,354	\$ 116,551	\$ 4,384	\$ 28,381	\$ 20,781	\$ 53,546

7. ábra: A Galaxy valós értékelés méréséhez kapcsolódó táblája (USD) (2020-2021)

8. ábra:

Financial Instrument	Fair Value at December 31, 2021 (in thousands)	Significant Unobservable Inputs	Range
Digital assets	\$4,144	Marketability discount	14.4% - 58.2%
Digital assets receivables	\$61,621	Marketability discount	15.7% - 61.2%

8. ábra: A Galaxy kvantitatív értékelése a valós érték mérhetőségéről (USD) (2021)

9. ábra:

Sorszám	Tételsor elnevezése	Előző üzleti év adatai *	Tárgyévi adatok
008.	A. Befektetett eszközök	0	19 858
009.	I. Immateriális javak	0	18 823
010.	II. Tárgyi eszközök	0	1 035
011.	III. Befektetett pénzügyi eszközök	0	0
012.	B. Forgóeszközök	163 925	404 495
013.	I. Készletek	0	0
014.	II. Követelések	107 122	296 076
015.	III. Értékpapírok	0	0
016.	IV. Pénzeszközök	56 803	108 419
017.	C. Aktív időbeli elhatárolások	0	0
018.	Eszközök (aktívák) összesen	163 925	424 353
019.	D. Saját tőke	62 045	249 424
020.	I. Jegyzett tőke	3 000	3 000
021.	Ebből: – Visszavásárolt tulajdoni részesedés névértéken		
022.	II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke	0	0
023.	III. Tőketartalék	0	0
024.	IV. Eredménytartalék	14 435	59 045
025.	V. Lekötött tartalék	0	0
026.	VI. Adózott eredmény	44 610	187 379
027.	E. Céltartalékok	0	0
028.	F. Kötelezettségek	101 880	174 929
029.	I. Hátrasorolt kötelezettségek	0	0
030.	II. Hosszú lejáratú kötelezettségek	16 348	0
031.	III. Rövid lejáratú kötelezettségek	85 532	174 929
032.	G. Passzív időbeli elhatárolások	0	0
033.	Források (passzívák) összesen	163 925	424 353

9. ábra: A Tiwali 2021-es üzleti évet záró mikrogazdálkodói mérlege (eFt) (2021)

10. ábra:

Sorszám	Tételsor elnevezése	Előző üzleti év adatai *	Tárgyévi adatok
001.	I. Értékesítés nettó árbevétele	98 089	338 652
002.	II. Aktivált saját teljesítmények értéke	0	0
003.	III. Egyéb bevételek	13	857
004.	IV. Anyagjellegű ráfordítások	40 742	155 658
005.	V. Személyi jellegű ráfordítások	7 199	9 801
006.	VI. Értéksökkenési leírás	30	1 358
007.	VII. Egyéb ráfordítások	2 181	6 557
008.	A. Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye	47 950	166 135
009.	VIII. Pénzügyi műveletek bevételei	3 041	253 884
010.	IX. Pénzügyi műveletek ráfordításai	1 983	213 813
011.	B. Pénzügyi műveletek eredménye	1 058	40 071
012.	C. Adózás előtti eredmény	49 008	206 206
013.	X. Adófizetési kötelezettség	4 398	18 827
014.	D. Adózott eredmény	44 610	187 379

10. ábra: A Tiwali 2021-es üzleti évet záró mikrogazdálkodói eredménykimutatása (eFt) (2021)